

Ebr. 13, 20. *Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis
um in sanguine Testamenti eterni, Dominum nostrum
vos in omni bono*

CAPUT LXIII.

Jesús pacíficus.

PSALM. 45, 9. 10. *Venite, & vi-
dete opera Domini, quæ posuit
prodigia super terram; auferens bel-
la usque ad finem terræ. Arcum con-
teret, & confringet arma, & scuta
comburet igni.*

Psal. 71, 3. 7. *Suscipiant montes
pacem populo, & colles justiciam.
Orietur in diebus ejus justitia, &
abundantia pacis, donec auferatur
Luna.*

Psal. 75, 1. & seq. *Notus in Judæa
Deus, in Israel magnum nomen ejus:
& factus est in pace locus ejus, & habi-
tatio ejus in Sion. Ibi confregit poten-
tias arcuum, scutū, gladium & bellum.*

Psal. 84, 9. 11. *Audiam quid lo-
quetur in me Dominus Deus, quoniam
loquetur pacem in plebem suam.
Misericordia & veritas obviaverunt
sibi, justitia & pax osculata sunt.*

Psal. 119, 7. *Cum his qui oderunt
pacem eram pacíficus: cum loquebar
illis impugnabant me gratis.*

Isa. 2, 4. *Constabunt gladios suos in
vomeres, & lanceas suas in falces; non
levabit gens contra gentem gladium,
nec exercebuntur ultra ad prælium.*

MATTH. *quia dicto
culo, & dentem
dico vobis non
quis te percussit
lam tuam, præbe
qui vult tecum
tunicam tuam
pallium: & qui
rit mille passus,
duo.*

Matth. 11, 29
meum super vos
mitis sum & hu-
tis requiem anti-
meum suave est,

Luc. 1, 79. *It
nebris & in um-
dirigendos pede*

Luc. 2, 14. *G
& in terra pax
tatis.*

Luc. 24, 3
quantur, steti
& dicit eis, P
timere.

Joh. 14, 23
dixit ei,

Katekismus

Pärnu 792

Kristlikust oppusfest

Liivlandi sure Piiskoppi kohtu polest

välja antu.

ENSV
Riiklikavalik
Raamatukogu

Riga linan trükkitu

J. C. D. Mülleri man 1816.

EC 15679
Pärnu Muuseum #40

G e n o p p u s ,

mes figile innimestile tarbis lät teda, nink
kust nemma sedda oppwa.

1. Kas innimesse südda woip rahhul olla, kui temna
ennege tijap nink moistap, mes ihho toidusfes nink
üllespidamisfes tarbis lät?

Mes ihho toidusfes nink üllespidamisfes tarbis
lät, sedda tundwa ka ellaja; ent innimesse omma
ausamba kui ellaja. Lauo ramatun: No. 146, w. 6.

2. Mes sis innimessele weel tarbis lät, kui temmal jo
ihho toidust om?

Innimessele om ka waija, oppust, karristust,
rdmüstamist nink sädame rahho. No. 243.

3. Kust saap innimessele sedda oppust, karristust, rdmüs-
tamist nink sädame rahho?

Käbbi ussu oppusse ehk Jummalala sömma oppip
innimenne, mes temna peap uskma, lootma, teg-
gema nink mahha jätma. No. 247.

4. Mil wiisil oppip innimenne Jummalat tundma?

Innimenne nakkap Jummalat tundma, omma
moistussega. Lemma tunnep; ilm ei olle henda
essi ni innetaolikkult lonu; nink se ei olle ütškik,
kas ma hääd wai furja mötle nink te. No. 146, w. 5.
Sedda nimmetetas: lomolik usk.

5. Kes sis sebda ilma nink meije sband ni immetaolikkult om lonu?

Jummal om sebda ilma lonu, nink meije sbandel andnu tundmist, sest mes hä nink kurri om.

No. 1, w. 1. No. 201, w. 5 — 7.

6. Kas Jummal ka mu wifil meil ussu oppust om andnu, kui ennege läbbi meije soame?

Jummal om jo wannal ajal, immetaolikkul wifil innimesstile lastnu oppust anda, sest mes tõtte, õige nink hä om.

Edda ninnetetas: arwaldetu ussu oppus, ehk arwaldamine.

No. 34, w. 2.

7. Kenne läbbi om Jummal innimesstile ussu oppust andnu?

Kui Jummal enne, pühha innimesste läbbi rahwast olli lastnu walmistada, sis lähhet temma omma Poiga Jesust Kristust kenne sissen temma esil olli.

No. 32, w. 1, 2. No. 61, w. 1.

8. Kunnas meije löwwame sebda, mes meije Jesussest Kristussest nink neist pühhist mehhist peame teedma?

Pibli ramatum löwwame meije, mes om sändinu nink oppetetu, läbbi Jummalala innimesst nink läbbi Jesusse Kristusse.

No. 54, w. 1, 2.

9. Mes om pibli ramat?

Pibli ramat om kokko pantu mitmist wannal ajal kirjotetu ramatist, kumma kil se polest ütte lāwa, et neide seen Jummalala sõnna om löida.

No. 250.

10. Mes pibli ramat ussu oppusest tunnistap, nink sest kuis innimesse tedda omma sanu?

I. Timot. 4, w. 8. Jummalala peljus om figele tarwis, nink täl om sefmatse nink tullewatse ello towotus.

Rom. 1, w. 19, 20. Eest mes Jummalast tutta om, se om neide sissen arwalik: Eest Jummal om neile sebda arwaldanu. Eest temma näggemata

olleminne, se om, temma iggawenne wäggi nink Jummalus, nättas, kui sebda tähhele pantas neist teust, se ilma lomissest: nida et neil wabbandamist ei olle.

Rom. 2, w. 14, 15. Eest kui paggana, kellel sädust ei olle, lomist sädusse tekko teggewa, nesamma omma hennel esil sädusses, ehk neil kül sädust ei olle: Kea ülles näutwa sädusse tekko neide soamete kirjotetu ollewat, sest et neil ka neide süddame teedminne sebda tunnistap, nink ne mõtte, kumma honne wasta tõine tõise päle kaibawa, ehk henda wabbandawa.

Hebr. 1, w. 1. Kui Jummal ennemuste mittofõrra nink mitmasuggutsel kombel wannambile olli pajatamu, läbbi proweete, sis om temma neil wunatsil päiwil meijega kõnnelenu läbbi poja.

2. Timot. 3, w. 16, 17. Kil kirri om Jummalast sisse antu, nink om tarbis oppetamisess, nuhtlemisess, parrandamisess, farristamisess õigussest: Et Jummalala inniminne täwvelinne olles, nink figele häle tõie walmistetu.

E d d i m ä n n e o p p u s .

Jummalast.

II. Mes oppetap meil Jummalala sõnna, Jummalala ollemisest nink ellust?

Uis Jummal om figin paigun.

5. Mosesse ram. 6, w. 4. Kule Iisrael: Jehowa meije Jummal on üks.

Prometi Jeremia ram. 23, w. 23. 24. Kas minna ollen Jummal liggidelt? ütleb Jehowa, ja ei mitte ka Jummal kaugelt? Kas kegi woib warjule minna warjopaifusje, et minna ei peaks tedda nägema? ütleb Jehowa. Eks minna täida taewad ja maad? ütleb Jehowa.

No. 7, w. 1. No. 15, w. 1. No. 14, w. 11.

12. Ent kui Jummal ligin paigun om, kuis meije siis tedda ei näe?

Jani Ewang. 4, w. 24. Jummal om ütš waim.
No. 14, w. 2.

13. Kas Jummal ka om lodu ehk sündinu, nink kas temma ello ka ütšörd saap otša minnema?

Jummal om iggawenne.

Zawida laul. 90, w. 2. Enne kui mäed sündsib, ja enne kui ma ja ma ilm lodi, siis olled sinna Jummal iggawesest iggaweste. No. 3, w. 1.

14. Kas Jummal tijap mes maa pääl teetas, nink mes meile siin johhus?

Jummal om fige teedja.

Zaw. l. 139, w. 1 — 4. Jehowa! sa kiusad mind läbbi, ja tunned mind. Sinna tead mo magamist ja mo üllestousmist; sinna moistad mo mõtled kaugelt ärra. Sa pirad mo käimise ja mo maasollemise ümber, ja olled keif mo teed oppind ärra katsuma. Kui ep olle weel samage mo kele peäl, wata siis tead sinna Jehowa! sedda keif ärra. No. 14, w. 5.

15. Mes pühha kirri oppetap Jummal jowwust?

Jummal om fig wäggewänne.

Zaw. l. 115, w. 3. Meie Jummal on taewas, temma teeb keif, mis ta tahhab.

Zaw. l. 33, w. 9. Kui temma ütleb, siis se sünnib: kui temma käsib, siis se seisab walmis.

No. 5, w. 1. No. 14, w. 4.

16. Kui kif ilm Jummalast ni häste om säctu, mes meije siis tunnistame temma tarkusfest?

Jummal om fige targemb.

Zaw. l. 104, w. 24. Kui sured on sinno teud, Jehowa! sa olled neid keif targaste teinud: Ma on täis sinno pärrandusfi. No. 6, w. 1 — 5.

17. Mes oppetap pühha kirri Jummal mõttest nink melest?

Jummal om arm. Temma annap figile loodasjudete kif, mes neil hä nink tullolik om.

I. Jani ram. 4, w. 16. Apostl. teggode ram. 17, w. 24 — 28. Apostl. tegg. 14, w. 17.

Zaw. l. 36, w. 6. Jehowa! so heldus on taewas, so tõsitus on üllemist pilwist sadif.

No. 12. No. 15, w. 6.

18. Kui Jummal selge arm om, kas temma siis kurja nuhtlemata jättap?

Se armo Jummal om ka dige; temma tasfup hääd nink nuhtlep kurja. Kalatr. 6, w. 7. 8.

Zaw. l. 145, w. 17. Jehowa on dige keige omma wiiside sees, ja wagga keige omma teggude sees.

No. 8. No. 14, w. 9.

19. Minkperrast siis Jummal kurja nuhtlep nink hääd ärra tasfup?

Jummal om pühha. Temma armastap ennege sedda mes hä om, nink ei falli kurja.

5. Mos. ram. 32, w. 4. Temma on se kaljo, kelle tö on laitnata; sest keif temma teed on, ni kui kohhus, Jummal on ustaw ja ilma kõrwerusfeta; dige ja diglane on temma.

Zaw. l. 5, w. 5. Sest sinna ep olle mitte Jummal, kel hea meel on õalusfest; kes pahha, se ei woi so jures asfet olla.

No. 9.

Tõine oppus.

Jummalalood-asjudest.

20. Kuis om Jummal omma wäkke, tarkust ja armo
awwaldanu?

Jummal om sedda ma-ilma lonu, nink kif mes
temma sissen om; temma om ka lonu päiwa, kuud
nink tähe.

1. Mos. ram. I, w. 1. Algmisses loi Jummal
taewast ja maad. Hebr. II, w. 3. No. 12, w. 3.

21. Minkperrast om Jummal sidda kif lonu?

Egga loom, kel heng sissen om, peap eesti ello
rõmo tundma, nink ka muide ello kergembas nink
rõõmsambas teggema.

Zaw. I. 104, w. 10 — 24. Sinna sadab hal-
likad orgude seest wälja, nemmad jooksewad mäggede
wahhel. Nemmad jooksewad keif metsalised, mets
eeslid ajawa omma janno ärra. Linnud mes taewa
al tewad nende äre pesja, oksade wahhel laulwad
nemmad. Ta kastab mäed üllemist tubbadest; sin-
nust tehtud asjust saab sesinnane ma kül. Ta lasseb
rohjo kaswada lojustele, ja orraksid inimeste tar-
widusses, et ta ma sest leiba wälja sadab. Et
wiin waese inimese siddant rõõmstab, ja temma
palle rõõmsaks teeb ommast rammust, ja leib waese
inimese siddant kinnitab. Jehowa puud sawad
rammo kül, Libanoni seedit, mees ta istutand; kus
linnud pesja tewad; tone-kurgede majad on männad.
Rõrged mäed on kinniwikitsede ja kalsud mäe-rottide
warjopaigad. Ta on teinud ku säetud aeguks, päike
teab omma lojaminemist. Ea teed pinnemat, et õ
saab, siis romawad wälja keif metsa-ellajad. Nored
loukoerad, kes mõirawad, et saaksid murda, ja et

nemmad offiwad Jummalal kaest omma toidust. Lou-
seb päärw, siis lähhäwad nemmad omma teed, ja
heitwad mahha omma pesjaesse. Siis lähhäb inni-
menne wälja omma tö kallale, ja omma teggemist
teggema õhiori. Kui sured on sinno teud Jehowa!
sa olled neid keif targaste teinud: ma on täis sinno
pärrandust.

No. 19.

22. Kas muujal kui meije ma ilma pääl, ka ellawid lomu
peas ollema?

Jesus Kristus ütley Jani Ewang. 14, w. 2.
Minno Gõsa majan om palju honid. No. 237, w. 2.

23. Es pühha kirri nimmelt meil ei tunništa säratsist
ellawist lomust, kumbe meije siin ma pääl ei näe?

Pühha kirri pajatap Englidist nink kurratidist.

Hebr. I, w. 14. Jan. Ewang. 8, w. 44.
Luf. 15, w. 20.

Zaw. I. 103, w. 20. Kiitke Jehowat, teie
temma inglid, teie wäggewad wahwad, kes teie tem-
ma sanna järrele tete, temma sanna heäle kuuldes.

Wan. I. No. 253, w. 7.

24. Mes oppetap pühha kirri englidist nink kurratidist?

Pühha kirri oppetap, et engli nink kurrati, se
figewäggewamba nink pühha Jummalal wallitsusse
al saiswa. Zakkabi ram. 2, w. 19.

Prow. Taziel. 7, w. 10. Tuhhat kord tuhhat
tenisid tedda, ja kümme tuhhat kord kümme tuhhat
seisid temma ees.

No. 304, w. 1.

25. Mesuggust luggu sünis piddada neist englidist nink
kurratidist?

Meije ei pea wäärusju wisil kurratid pelgama
ehk hä englidi abbi päle lotina.

Matt. 4, w. 10. Sinna peat Jummalat omma
Jõsandat kummardama, nink tedda ütfinda orjama.

I. Jan. r. 3, w. 8. Jak. r. 4, 7. No. 179, w. 1.

26. Mes om Jummal lood = asjudist ma pääl fige ausamb?

Rige ausamb Jummal lood = asfi ma pääl om innimenne.

I. Mos. I, w. 26. Ja Jummal ütles: tehkem innimest ennaste náo järrele ennaste sarnatsfeks, et nemmad wallitjewad ülle kallade mis merres, ja ülle lindude mis taewa al, ja ülle lojuste, ja keif ülle se ma, ja keif ülle romajatte, mis ma peäl romawad.

No. 126.

27. Minkperrast om innimenne esfiärralikkult fige ausamb lood = asfi?

Meije ihho om jo innetaolikkult lodu, nink fige suremb aaw om meil henge poleft.

I. Mos. I, w. 27. Ja Jummal loi se innimesse omma náo järrele, Jummal náo järrele loi ta tedda, mehheks ja naesfeks loi temna neid.

Jobi ram. 10, w. 11. 12. Náhha ja lihaga olled sa mind karnud, ja lukontide ja soontega olled sa mind ühte pannud. Ello ja head olled sa mulle teinud, ja so üllewaatminnie hojab mo waimo.

No. 127, w. 2. 3.

28. Mes joud om meije hengele?

Omna hengega woime moistlikkult möttelba, nink tahta mes õige om.

E iraki ram. 17, w. 5. 6. 7. 12. 14. Innimesse on Isianda käest wiis meelt kätte sanud, agga kuen danaks on ta neile moistust annud, ja seitsmendaks kónnelemist, mis temna wággewad teud piddi árra selletama. Nou ja keelt ja ilmad, kórwad ja südbant on ta neile annud järrele = mötlemisfeks. Moistusse tundmisfega on ta neid táimud, ja neile head ja kurja náitnud. Iggawest seadust on ta nendega tei-

nud ja ommad õiged nuhtlussed on ta neile náitnud. Ja temna ütles neile: hoidke ennast keige illekohto eest; ja on igga ühhele kásko annud temna liggimesse párrast.

No. 128, w. 4. 5.

29. Sust meije sis oppime mes õige om?

Mes õige om, ütley meil Jummal sónna nink ka meije moistus nink sódame teedminne.

Prow. Mihka r. 6, w. 8. Temma on sulle teáda annud, oh innimenne! mis hea on; ja mis nouab Jehowa so käest muud, kui et sa pead teggema, mis kóhhus on, ja heldust armastama, ja ennast allandama káies omma Jummalaga.

No. 146, w. 5.

30. Kuis meije omma moistusfega sedba woime moistame õige om?

Meije moistus oppetap meil sedba samma, mes Jesus ütley: Matt. Ewang. 7, w. 12. Kif mes teije tahhate et rahwas teile peap teggema, sedba tekke teije ka neile; sest se om se jáduš nink ne proweete.

Wilip. 2, w. 4. No. 155, w. 2. No. 181, w. 2.

31. Kas se innimessele kahjus ei lá, kui temna ka se pále peap mötlemá, mes lähembale tullulik om?

Jummal kannap hold, kui meije teme mes õige om, et meil sis ka sedba saap, mes meil tarbis ja tullulik om.

Salomo oppet. san. 23, w. 17. 18. Urgo kaetsfego so südda pattusid, waid olle agga Jehowa kartusfes iggal ajal. Sest wisfiste tulled hea ots, ja sinno otus ei kau mitte árra.

Matt. Ewang. 6, w. 31 — 33. No. 168, w. 3.

32. Kas innimessele kerge om woi rasse, sedba tetta mes õige om?

Kül om rasse, sest meije libhalikko himmo nink ilmlikko mötte esitawa meid peake pattu sisfe.

Law. I. 143, w. 2. Jehowa ärra minne mitte koftuſſe omma ſullafega, ſeſt ükſki ellus innimenne ep olle dige ſunno palle ees.

Rom. 7, w. 18. 22. 23. No. 205, w. 1.

33. Mes om pat?

Pat om, kui innimenne ſebda mõtlep nink teep, mes Jummalala käſku nink omma moietuſſe nink ſõame teedmiſſe waſta om.

I. Jani r. 3, w. 4. Eggaütſ ke pattu teep, ſe teep ka üllekohhut: nink pat om üllekohhuſ.

No. 245, w. 12. No. 132.

34. Mes tullep pattuſt?

Pattu läbbi tullep Jummalala karristuſ nink ſõame rahho riffuſ ärra.

Law. I. 5, w. 5. 6. Eſt Jehowa epolle mitte Jummal, kel hea meel on õalufſeſt; keſ pahha, ſe ei woi ſo jureſ aſiet olla. Hullud ei ja ſo ſilma ette ſeiſma, ſa wihtad keik, keſ nurjatuma tõ ette wõt-wad.

No. 131, w. 6.

35. Ent kaſ pattu tõ mõnnikõrd innimeſele ka ilmlifko tullu ei ſada?

Ei woi ilmlif tullu iggawel ſebda paljo ſurembat kahjo taſfoda, mes pattuſt tullep.

Matt. Ewang. 16, w. 26. Eſt meſ ſe arwitaſ innimeſt, kui temma kif ilma woiſaſ, nink kaota omma henge? Ehk meſ tahhap innimenne anda omma henge lunnäſtamieſeſ? No. 146, w. 2. 3.

36. Mes kahjo nink hädda tullep pattuſt?

Egga ürte pattu tõ läbbi ſaday innimenne warra ehk ilda muile innimeſtile hädda nink pahhanduſt, nink eſſi hennele hirno ja häppe nink nuhtluſt.

Salom. op. ſõnna. 13, w. 21. Dnnetuſ ajab pattuſed tagga: agga head taſſutaſe digede kätte.

No. 142, w. 2.

37. Kui innimenne pattu om tennu, meſ temma ſiſ peap teggema?

Eggaütte pattu kumba meije olleme tennu, peame figeſt ſõameſt kahhitſema. nink kaema kuis meije tebda woieſe ärra parrandada; nink peame eddiſ-peide ſelle pattu eeſt henda hoitma.

Ee om: dige pattuſt käändimenne.

Sir. 35, w. 3. Kurjuſt mahhajatma, ſe on Jõſſanda mele pärraſt, ja üllekohutuſ lahkuma, ſe on leppituſſe-õhwer.

Lukaſſe Ewang. 19, w. 8. Luk. 15, w. 11 — 32. I. Korint. 15, w. 9. 10. No. 137, w. 1. 2.

38. Kui innimenne ſõameſt pattuſt kånap, meſ temma ſiſ woip lota?

Pattuſt kånaja pattuſtel, annap Jummal pattu andiſ.

Prow. Eſſekiel. 18, w. 21. 22. Agga kui ſe, keſ õal, põrab keikift ommaſt pattudeſt, miſ ta teinud, ja peab keik mo ſeõdmieſed, ja teeb miſ kohhuſ ja õiguſ on: ſe peab toeſte ellama, ei mitte ſurema. Keik temma ülleaſmiſiſi, miſ ta teinud, ei peage mälletadama; omma õiguſſe pärraſt, miſ ta teeb, peab ta jåma ellama.

No. 134, w. 4.

39. Mes ſe om: Jummal annap pattu andiſ?

Kui innimenne omma ello parrandap, ſiſ woip ta jålle julgeſte nink rõmuga Jummalala päle mõttelda; nink ka ſe nuhtluſ meſ ta weel omme pattude perraſt peap kannatama, ſaday temma hengele tullu.

Salom. op. ſõnna. 28, w. 13. Keſ onmad ülleaſmiſſed kunnikattab, ei lähhå ſe temmale korda; agga keſ tunniſtap ja mahhajaſtab, ſelle peåle hal-laſtaſſe.

No. 134, w. 6.

40. Kui inimenne pattu cest henda tabhap hoita, mes temma sis allati peap teggema?

Meije peame allati püüdma Jummal tahtmisē perra tetta, ka sis, kui se meil rasse om.

Kalat. 5, w. 24. Ent kea Kristusē perralt omma, ne pannewa omma lihha risti, himmo nink tahtmistega. No. 146, w. 7.

41. Kas meie sis jo ärra täudame Jummal tahtmist, kui meije middake kurja ei te?

Meije ei pea ütfinda kurja mahhajätma, enge ka hääd teggema.

Jakkap. r. 4, w. 17. Ke nüüd tijap hääd tetta, nink ei te mitte, sel om se pat. No. 192, w. 3.

42. Kuis peame kurja mahhajätma nink hääd teggema?

Inimenne peap kurja mahhajätma nink hääd teggema mötten, sömnan, nink tön.

Matt. Ewang. 12, w. 36. Ent minna ütle teile, et inimessē peawa arwo andma kōhto päiwal, eggaüttest tühjatsest sömnast, mes nemma omma pajatanu. Matt. Ew. 15, w. 18. 19. Wilip. 4, w. 8. No. 169, w. 7. 8. No. 158, w. 5.

43. Milles peap inimenne Jummal tahtmisē perra teggema?

Meije peame Jummal tahtmisē perra teggema, seperrast et Jummal meil ello nink kōt hääd om andnu.

I. Jani r. 4, w. 19. Armastagem tedda, sest temma om meid eesmäält armastanu. No. 186, w. 3. 4.

44. Mes meile sest saap, kui meije Jummal tahtmisē perra teme?

Hä tööst tulley ifs hääd, ei ütfinda meil hennele, enge ka figel ma ilmale.

Prow. Jesaia r. 3, w. 10. Üttelge digele, et temmale hea põlli tulley; sest nemmad peawad omma teggude kasso kätte samia. No. 131, w. 5.

45. Kust tulley inimessēle dige dn ehk dnnetus?

Ei ilmlik ashi, enge inimessē omma südda annap tal önnē ehk dnnetust. No. 201, w. 1.

46. Mes inimessē elokõrd nink südda tedda pannewa uskma surma polest.

Ihho ennege lät surma läbbi nullas; waim jääp ello töisen ilman.

Salom. kōggoja ram. 12, w. 7. Ja nenda se põrm nullasse jälle saab, nenda kui ta olnud, ja se waim jälle Jummal jure lähhab, kes tedda on annud. No. 236, w. 7.

47. Kuis meije waim ellap päle surma?

Meije waimole jääs tundmist nink teedmist sest mes temma ma pääl om olnu nink tennu. No. 234, w. 7.

Luf. 16, w. 19 — 31.

48. Mes pähha firri meil sest tullewastest ellust oppetap?

Pühha firri oppetap, et ka meije ihho saap ülles tödsēma.

I. Kor. 15, w. 44 — 46. Lihhalik ihho külwetas, nink waimolik ihho ärratetas ülles. Lihhalik ihho om, nink waimolik ihho om. Nida om kirjotet: eesmänne inimenne Adam saiē ellawas henges: Wimanē Adam ellawatēggijas waimus. Ent waimolik ihho ei olle mitte eesmänne, enge lihhalik, perrast waimolik. No. 212, w. 7. 8.

49. Mesjuggune elokõrd inimessēle töisen ilman saap ollema?

Inimessel saap tullewastēn ellun hä ehk kurri kõrd kätte tullema, sedda möda kui temma siir ma pääl hääd woi kurja om tennu.

Rom. 2, w. 6 — 9. Ke eggaüttele saap andma temma tö perra: Meile, kea hä teo kannatusēn

fittust nink auwo nink huffaminnemata ello offiwa, iggawest ello: Ent neile, fea riidlikko omma, nink töttet ei kule, enge kuulwa üllekohhut, wain nink wihha. Oht nink hädda ülle fige inuunisise henge, fe kurja teep, esjärralikkult ülle Judaliste nink Kreekaliste henge.

No. 235, w. 4 — 6.

50. Kes moile kohhut saap moistina, meije ello nink tö perra?

Pühha kirri oppetap: 2. Kor. 5, w. 10. Meid peap fik arwaldetama Kristusse kohto järke een, et eggaittele tasfotas, nida kui temna ihhun oin temnu, olgo hä ehk kurri.

Matt. Ev. 25, w. 31 — 46. No. 238.

51. Kuis neile saap tasfotama, fea hääd omma tennu ma pääl?

Ne fea hääd omma tennu siin ilman, sawa taiwa õnsusse sisse.

Matt. Ev. 25, w. 46. Ne õigeda sawa iggawetse ello sisse minnema.

No. 215, w. 6.

52. Mes, uggune saap se taiwa õnsus ollema?

Taiwan same meije figest ihholikkust häddast päsetu ollema, nink fige pühhidega, Jummal man ilmlopmata rõnu tundma.

2. Petre ram. 3, w. 13. Ent meije odame wastset taiwast, nink wastset maad temna towotusse perra kummin õigus ellap.

Jani Arwald. 21, w. 4. Nink Jummal saap fik silma wet neide silmist ärrapühkina, nink surm ei sa mitte ennamb ollema: Ei ka leinamist, ei ka tannitamist, ei ka waiwa, ei sa enam ollema: Eest eddimanne om möda lannu.

Rom. 2, w. 6. 7.

No. 215, w. 4. 5.

53. Kuis neile saap tasfotama, fea kurja omma tennu ma pääl?

Kea kurja omma tennu, sawa pörgo harwa wallo sisse.

Matth. 25, w. 46. Nink nemma sawa iggawetse wallo sisse minnema.

No. 238, w. 5.

54. Mes se pörgo harwa wallo neil ärra sunnituile saap ollema?

Ne ärra sunnitu ei löwwa pörgo harwan ennamb üttefe rõnu, mes nemma ma pääl omma maitõnu, nink tundwa ilmlopmata wallo.

2. Tess. 1, w. 6. 8. 9. Eest Jummal man om õigust, neile willitjust tasfoda, fea teile willitjust saatwa. Tulle kirren, neile tasfoma, fea Jummalat ei tunne, nink fea meije Jõsanda Jõsusse Kristusse armo oppust ei kule: Kea sundusfes sawa kannatama iggawest huffatust, Jõsanda palgest, nink temna wäe auruustusfest.

Rom. 2, w. 8. 9.

Ban. 1. No. 6, w. 4.

55. Kas innimesel jo siin ma pääl tundmist om, taiwa õnsusfest nink pörgo wallust?

Innimese südda annap täl jo siin ma pääl tundmist taiwa õnsusfest nink pörgo wallust.

Prov. Jesaia r. 48. w. 22. Dalattel ep olle õhtege rahho.

Law. 1. 119, w. 165. Suur rahho on neil, kes so kasso õppetust armastawad.

No. 201, w. 5. 6.

56. Kuis annap südda innimesel tundmist, taiwa õnsusfest nink pörgo wallust?

Kui hääd teet, sis tunnep südda õnsalikko rahho; kui kurja teet, sis om südda allasi wallum. Nink sedda tundmist wõttap waim hennega ütten tullewatse ello sisse.

Lawida laul. 1. Wägga õnnis on se inimenne, kes ei käi õalatte nou järrel, egga seisa pattuste tee

peäl, egga istu pilkiatte järre peäl. Waid kel hea meel on Jehowa kässo õppetusest, ja mõleb ta kässo õppetuse peäle õdd ja päwad. Eüs on temna otsego pu, mis wee soonte äre istutud, mis omna wilja annab ommal ajal, ja kelle lehed ei puidene; ja keif, mis ta wõttab tehha, lähhab forda. — Agga nenda ep olle need, kes dälad; waid nemmad on kui agganad, mis tuul laiiale ajab. Sepärrast ei woi dälad mitte kohtus seista, egga pattused õigede kohtuses. Eest Jehowa tunneb õigede teed; agga dälatte te lähhab hukka.

No. 202, w. 5. 6. No. 205, w. 5 — 7.

K o l m a s o p p u s .

Jummal hõlekandmisest nink wallitussest.

57. Kui Jummal sedda ilma om lonu, kes sedda sis ülespeap?

Jummal om ka se ilma ülespidaja nink wallitseja. Law. I. 89, w. 9. 10. 12. Jehowa, wäggede Jummal! kes on ni wägger, kui sinna oh Jehowa! ja so tõsõidus on sinno õmber. Sinna wallitõd merre tõusmisõ ülle; kui ta ommad laened tõstõb, sis waigistõd sinna neid. Sinno pärralt on taewad, ka sinno pärralt on se ma; ma-ilmale ja selle tõiusele, neile olled sinna allusõ pannud.

Sir. 40, w. 29. 30. Riitõ nõiõd keif Jummalat, kes õffi jured asjad teeb. Kes emna ihõust meid ellus hoiõb, ja wõttõb omna hallastust mõda meiega tehha.

No. 2, w. 2.

58. Mes se tähendap: Jummal peap sedda ilma üles? Jummal kannap hold, et kif ni jääp, kui temna algmisest sedda om lonu.

I. Mos. r. 8, w. 22. Ei pea ebbespidi keif ma- ilma päiwil mitte lõpma, ei semendamine egga leikus, ei kilm egga pallaw, ei sui egga talwe, ei päaw ega õ.

Law. I. 119, w. 90. 91. Põlwest põlweni kestab so tõsõidus: ja olled maad kinnitanud, ja se seisab. So kohto seaduste pärrast seiswad nemmad weel tänapäwani, sest need keif on sumo sullased.

No. 1, w. 5.

59. Kuis Jummal esfärralikult neid ellawid lood-asju ülespeap?

Jummal kannap hold, et neide assemel kumma ärra koolwa, ifs jälle tõise ilmale tulleva, nink et kif mes ellap, omna ello tarbidust lõwwap.

Law. I. 145, w. 15. 16. Keifide filmad ootwad sinno järrele, ja sinna annad neile nende roga ommal ajal. Ea teed lahti omna kät, ja täidõd keif, mis ellab, hea melega.

Upõstl. tegg. r. 14, w. 17.

No. 31, w. 1. 2.

60. Mes se om: Jummal wallitsep õlle sedda ilma?

Kif mes ilman sump, saap Jummalast nida sõetu, et wimõte ifs temna tahtminne peap sündima.

Law. I. 33, w. 11. 13. 14. 15. Jehowa nou jääb seisõma iggarweste, temna süddame mõtted põlwest põlweni. Jehowa watap taewast, ta nõõb keif innimesõte lapsõd. Ommast kindlast assemest, watab ta õffi õilmi keifide peäle, kes ma peäl ellawad. Kes nende süddame walmistõb õlleõitõsa, ja mõistõb ärra keif nende teud.

Prow. Daniel 4, w. 32. Ja keif, kes ma peäl ellawad, on arwata kui õhõtegi, ja temna teeb

taewa wäega ja nendega kes ma peal ellawad, nenda kui ta tahhab; ja sedda ep olle, kes temma kae peale woib lüa ja remmale öölda: mis sa teed?

Prov. Jeremia 10, w. 23. Jehowa! ma tean, et inimese ka ep olle mitte temma te, ei olle mitte mehhe ka kes kõnnib, et ta woib omma sammo kinnitada.

I. Kor. 12, w. 6. No. 25, w. 3.

61. Ent kui sieki midda foggemata näus sündiwat ma pääl, kustas sis se tulley?

Kui midda foggemata süin ma pääl näus sündiwat, sis peame uskma, et Jummal sedda ka omma tahtmisese perra om saadnu.

Siraki r. II, w. 17. Hea ja kurri, ello ja surm, waesus ja riffus tulley Jssanda käest. No. 24, w. 5.

62. Kui Jummal kif om lonu nink ülles peap, kustas sis ni paljo kahjo nink hädda ilma pääl tulley?

Kif tulley Jummalast, nink om hä nink tarbis, ehk meije tedda kül mõnniförd kahjos nink häddas arwane.

Law. I. 148, w. 7. 8. Riitke Jehowat teie! kes ma peal ollete, wallaskallad ja keif süggawusfed! Tulli ja rahhed! lummi ja uddo! suur lange tuul! mis temma sanna järrele teeb.

Jobi r. 38, w. 33. Kas sa ärratead taewa seadmisfed? kas sa sead temma wallitust ma peal?

No. 22, w. 3. 4.

63. Kui Jummal inimeste üle wallitsep, milles neil sis mittoförd särane waiwalinne nink õnneto ello om?

Jummeeste omma sü läbbi tulley neil lige ennambaste hädda nink õnnetust. Ent rist nink willitus mes Jummalast tulley, peap meil tullus minnema.

Jeremia nutto laul. 3, w. 39 — 41. Miks pärrast nurriseb siis üks ellus innunenne? iggaimes

nurrisego omma pattu pärrast. Otsigem ja kiusagem läbbi omnad wisid, ja pöörgem Jehowa pole. Döskem ülles omma süddant kättega Jummalala pole, kes taewas on.

Larkusse ram. II, w. 23 — 26. Jehowa sa hallastad keikide peale, et sa jomad keif tehha, ja kannatad inimeste patiudega, nende mele parrandamisjeks. Eest sa armastad keif mes ial on, ja ühtegi ei olle so melest hirinus mis sa teinud; sest sinna ei wiika ühtegi, mis sa olled walmistanud. Kuida woiks middake seisma jäda, kui sinna ei tahhaks? ehk kuida olleks se hoitud, mis sa ei olleks kutsnud? Algga sinna armad armo keikile, et nennad so onnad on, oh Jssand hingide armastaja!

Hebr. 12, w. 5 — II. Minno poig, ärraarwago mitte alwas Jssanda karristamist, nink ärramingo melen nõrgas, kui sa temmast nuhheldat: Eest kedda Jssand armastap, sedda karristap temma: Ent temma pesap eggaitte poiga, kedda temma wasta wöttap. Kui teije karristamist kannatate, sis angap henda Jummal teile, kui lastile: Eest kumb poig es om, kedda essa ei karrista: Ent kui teije karristamata ollete, kummast kif omma osalikkus sanu, sis ollete pordo laste, nink ei mitte laste. Kui meil müüd meije lihhalikko essa omma karristajis olnu, nink olleme neid pelganu: Es meije paljo ennambest pea allahetitlikko ollema wainu esal, et meije ellasse? Eest nemma omma meid kül, omma tutwast, weidi aiga karristanu: Ent se (karristap meid) tullus, et meije temma pühhäust saasse. Ent kif karristamine ei arwata man ollen rõmus, enge mures: Ent wimate saap temma rahholikko õigusse tullu andma neile, kea se läbbi omma harjotetu.

Rom. 8, w. 28. Ent meije tijame, et neil, fea Jummalat armastawa, kif haás tulley, fea ette-wótnisje perra omna kutsutu.

No. 225, w. 1. 2. No. 303, w. 3. 4.

Meljas oppus.

Jesusest Kristusfest.

64. Kuis Jummal omna esfalikko holekandmist innimestile weel ennambaste om ulles náutnu?

Nida om Jummal sebda ilma armastanu, et temma omna ainu sündinu Voiga om andnu, et kif fea temma sisje uskwa, hukka ei saa, enge iggawest ello sawa. Jan. Ev. 3, w. 16. No. 52, w. 2.

65. Mil ajal nink mesuggutsel maal om Jesus Kristus ellanu?

Jesus sündi Juda maal, ni mitma ajastaja eest, kui temmahawa ajastaja arw kannap. No. 47, w. 2.

66. Mes meije Jesuse sündimisest tijame?

Pühha kirri pajatap meil paljo immet, mes enne Jesuse sündimist nink perran sebda om sündinu.

Lve siin: Matt. Ev. 2 pátuk. Luk. Ev. 1, w. 26 — 56. Luk. 2, w. 1 — 40. No. 43, w. 1 — 4.

67. Mes meije Jesuse latse pblwest tijame?

Jesus olli Jumjala pelglik lats, táhhele panneja, tark nink ommil wannambil sönnawótlif.

Luk. Ev. 2, w. 41 — 52. No. 376, w. 6.

68. Mes teggi Jesus, kui temma kolm kummend ajastaja wanna olli?

Temma allust omna Oppetaja ehk Messiasse ammetit. No. 37, w. 1.

69. Mes se nimmi Messias táhhendap?

Messias ehk Kristus, olli se oppetaja sebda Jummal Israeli rahwale Dnisteggijas o li towotanu. No. 37, w. 2.

70. Kuis Jesus henda selle samma Messiasse ehk Dnisteggija ammeti päle om wasimstanu?

Jesus last henda Nistja Janist ristil, nink olli nellikunnend páirwa lanen.

Luk. 3, w. 1 — 22. Matt. Ev. 4, w. 1 — 11.

71. Märast suurt tödd sis Jesus piddi tallitama?

Jesuse töö olli, ullesáda Jumjala riki ma páál; se om: temma piddi meid Jumjala pelglikkus nink ónsalikkus innimesis teggema.

Rom. 14, w. 17. 18. Eest Jumjala riffus ei olle mitte söminne ehk jominne, enge óigus nink rahho, nink ródm pühhan waimun. Eest ke se sis-sen Kristust orjap, se om Jumjala meleperrast, nink innimisil wastawótlif. No. 33.

72. Kuis om Jesus sebda suurt tödd árratallitanu?

Jesus tallit omna suurt tödd siin ma páál árra, lábbi omna oppuse, eenkojo, immetáhte; — lábbi omna surma, ullestósfemisje nink tairwa - minnemisje. No. 61.

73. Mes oppust om Jesus kulutanu?

Jesus oppet neid innimesi selgeste nink wággewaste, kif mes neil tarbis om, nink mes neid woip rómustada.

Matt. Ev. 7, w. 28. 29. Nink sündi, kui Jesus sebda kónnet olli löppetanu, sis heiti rahwas árra úlle temma oppuse. Eest temma oppet neid kui se, kel woimus olli, nink ei mitte nida kui kirjatundja.

Matt. 4, w. 23. Nink Jesus lats umbrekaot se foggona Kalilea ma sisjen, oppet neide kerku sisjen,

nink juttust sedda armo oppust sest rikkussest, nink suttit figesuggust töppe nink figesuggust wikka rahwa sean.

No. 38.

74. Kuis Jesus omma oppust fige ilma sisse om wälja laotanu?

Temma wallits hennele kats töistkümmand Jüngrid ehk Apostlid, kea temma oppust fige ilma sisse piddiwa wälja laotama.

Matt. 10 nes pätk. No. 57, w. 6.

75. Mesuggustid immetähti om Jesus tennu?

Jesus suttid többitid, ärrat kooljid ülles, nink teggi ka muud immetähti, mes ütisk innimenne ei woi tetta.

Loe sün: Matt. 8 nink 9 pätk. Luk. 7, w. 11 — 17.

Jani Ew. 11 pätk. No. 60, w. 4.

76. Mesuggune olli Jesusse meel nink ello käu?

Jesus teggi eggal ajal hääd, ei ütkeke pattu. Puhhas nink wagga olli temna südda, taiwalik temma meel, söamelik temma arm. Nida om temna meil fige parrembat eenfojo andnu omman ellum nink surman.

Jani Ew. 8, w. 46. Jesus üttel: kes woip teije seast ütkeke pattu minno päle tunnistada? Ent kui minna töttet üle, mellest teije minno ei ussu?

1. Petr. 2, w. 21 — 23. Sest se päle ollete kutsutu, et ka Kristus meije eest om kannatanu, nink meile eenkirja jätnu, et teije temna jälgi perra peate käuwa. Ke ütkeke pattu ei olle tennu, ei olle ka pettust temna su sissen löitu: Ke wasta es söima, kui tedda söimati, nink es ahwärda mitte, kui temma kannat: Ent temma and se kätte, ke digede sunnip.

No. 60, w. 1.

77. Mes surma koli Jesus?

Temma päle kaibati, kui olles temma Jummal nink Keisri sädusse wasta tennu; nink ta piddi risti surma foolma.

Loe: Matt. Ew. 26 nink 27 pätk. Luk. 22 pätk. 23 pätk.

Jani Ew. 13 pätkkist ammak 19 pätkkini.

No. 67. No. 68.

78. Mes hääd meile saap Jesusse surmast?

Läbbi Jesusse surma om meil kindmat lotust sanu, et Jummal pattastid tahhap wastawötta, nink et muud ohwrit pattu eest ennamb waija ei olle.

Hebr. 9, w. 11. 12. Ent Kristus tullematse hä förgepreester om tulnu, läbbi suremba nink täwemba teldi, kumb ei olle kättega tettu, se om, kumb nida ei olle ehitetu. Ei ka läbbi sikka ehk waskika werre, enge temna om läbbi omma werre ütseförd pühha sisse lännu, nink iggawest lunnastamist löidnu.

No. 83.

79. Mes meil iks waija om melen piddada, kui Jesusse surm meile hääd peap saatma?

Sedda kirja söanna peame melen piddama: Tituse ramatum 2, w. 14. Jesus om henda eest meije eest ärraandnu, et temna meid ärralunnastas figest üllekohtust, nink hennele eest rahwast puhhas oimmandusses, kumb ussin olles häle töle.

No. 82.

80. Kas Jesus jäi surma sisse?

Jesust matteti mahha, ent kolmandal päiwal tössi temma kooljist ülles.

Loe: Matt. Ew. 28 pätk. Mark. 16 pätk. Luk. 24 p. Jani 20 nink 21 pätk.

No. 87. No. 91.

81. Kas Jesus päle omma ülestödssemisje kawwa aiga weel elli ma pääl?

Melli kümmand päiwa päle temma ülestödssemisje, sai Jesus ütte mäe päält taiwate ülles woetu.

Mark. 16, w. 19. Nink se Jesand, kui temma neidega olli pajatanu, woeti ülles taiwate, nink istup Jummalala hääk kael.

Alpostl. tegg. I, w. I. — II. No. 106.

82. Kas meile nüüd weel üttele hääk om Jesussef lota?

Jesus om Jummalala hääk kael, nink saisp meije eest. Rom. 8, w. 34. Temma woip allati dnšas tetta, neid fea temma läbbi Jummalala mannu tullewa, nink ellap ikkes et ta neide eest palles. Hebr. 7, w. 25.

Temma om Jummalast säetu, ellawide nink kooljide sundjas Alpostl. tegg. 10, w. 42. No. 110, w. 3.

83. Mes pühha kirri meid sef oppetap, et Jummal nink Jesus üts omma?

Jesus eest üttelep: Jan. Ev. 10, w. 30. Minna nink se Eesa olleme üts. Päle se tunnistap pühha kirri: Jummal olli Kristusfen. 2. Kor. 5, w. 19. Temma om Eesa ainus sündinu Poig, temma awustusse wasta paistimine nink temma ollemisse fojo. Hebr. 1, w. 3.

Jummal om Jesust üllendanu nink tälle nimme andnu, kumb ülle fige nimme om; nida et Jesusse nimmel peawa painotama fik neide põlwe, fea taiwan nink ma pääl omma; nink fik kele peawa tunnistama Jesust Kristust Jesandat ollewat, Jummalala se Jesu awustus. *Wälp. 2, w. 9 — II.*

Wan. I. No. 109, w. 2.

84. Märatse nimme omma weel meije Jesandal Jesussef, selle hä perrast, mes temma meile om tennu?

Jesust nimmetetas: Lunnastajas, Leppitajas, nink Önnisteggijas.

Wan. I. No. 215, w. 4. Wan. I. No. 47, w. 2.

85. Kuis meije fik sedda armo tödd mes Jesus meil om tennu, üttele sonnaga tähhendam?

Kik mes Jesus innimeste hääk om tennu, nink metetas: Jesusse arrateenimine.

Wan. I. No. 23, w. 6.

86. Kuis meije Jesusse arrateenimisest ösäliffus same? Läbbi ussu same Jesusse arrateenimisest ösäliffus. No. 40, w. 2.

87. Mes se usk Jesusse sisse nõwwap?

Jesus üttelep eest: fik ei saa mitte, fea minno wasta üttelewa, Jesand, Jesand, taiwa riki sisse; enge fe teep minno Eesa tahtmist, fe taiwan om. Matt. Ev. 7, w. 21.

I. Jani r. 2, w. 6. Ke henda üttelep temma sisse jäwat, se peap ka nida kääma, kui temma om käämu. No. 147, w. 2.

W i e s o p p u s.

Pühhaft waimust.

88. Kuis Jummal Jesusse armo tödd weel ikkes ilma pääl eddesti sadap?

Jummal pühhendap meid läbbi omma waino.

Rom. 8, w. 14. Eest fedda Jummalala waimust ajetas, ne omma Jummalala latse. No. 23.

89. Mes Jummalala waim wannal ajal innimeste hääk om tennu?

Läbbi Jummalala waimo ajetu, omma ne pühha Jummalala innimesse kirjotanu, nink pühha waim om Jesusse Jüngrid fige tötte sisse juhhatanu.

Jani Ev. 16, w. 13. Ent kui temna saap tullema, se töisidusse waim, sis saap temna teid fige tütte sisse juhata ma: Eest temna ei sa mitte hennefest esfi pajatama, enge mes temna saap kuylna, sedda saap temna pajatama, nink mes tullew om, teile kulutama.

2 Petr. 1, w. 21. No. 113, w. 2 — 4.

90. Mes Jummal waim, pühha kirja perra, nüüd weel meile hääd teep?

Meije siseseminne innimenne lät läbbi Jummal waimo kanges, nink Jummal arm saap temna läbbi, meije soame sisse wälja walletu.

Eweesr. 3, w. 16. Et temna teile annas, omma aawustusse rikkusse perra, wäega kanges sada, läbbi temna waimo, sisselissest innimisest:

Rom. 5, w. 5. No. 124, w. 1.

91. Kuitao Jummal waim meid pühhendap?

Jummal waim pühhendap meid nida, et temna meid juhhatap nink kinnitap hääd möttelda, tutta, nink tetta.

Wilip. 2, w. 13. Eest Jummal om, fe teije sissen sadap tahtimist nink teggemist, omma hä mele perra.

No. 114, w. 1. 2.

92. Mil wisil juhhatap nink kinnitap meid Jummal waim, hääd tetta?

Jummal sonna wäe läbbi, juhhatap pühha waim meid hä pole, nink kinnitap meid.

Rom. 1, w. 16. Eest minna ei häbbene mitte Kristusse armo oppusfest: Eest se om Jummal wäggi õnsusses figile, kea uskwa, Judalisfile eesmäit nink ka Kretalisfile.

No. 118, w. 1.

93. Kas Jummal waim meid ütfinda läbbi Jummal sonna pühhendap?

Ka se õnne nink hädä läbbi, mes hääst nink kur-

jast tööst tulley, kelap Jummal waim kurja, nink kühhotap meid hää pole.

Rom. 11, w. 22. Eis kaje nüüd Jummal heldust nink tödmeeld: Tödmeeld neide pääl, kea omma sabbanu: Ent heldust henne pääl, kui sinna jaät heldusse sisse: Muudo rojotetas sinno ka mahha.

Litusse r. 2, w. 12. No. 124, w. 2.

94. Mes Jummal waim, innimeeste pühhendamisese weel esfiärralikkult teep?

Ka selle mitmasuggutse õnne ehk õrnetusse läbbi, mes innimesel temna ellun johhus, kánap Jummal tetta henne pole.

Rom. 2, w. 4. Ehk kas sinna ärrapõllet temna heldusse, kaimatusse nink pikkamele rikkust, es sinna tija Jummal heldust sinno pattust kaändmisese pole ajawat?

Hebr. 12, w. 9. 10.

95. Kuitao nink mitmal wisil om nüüd Jummal henda meile aawaldanu?

Kolme suggutsel wisil om se ainus nink suur Jummal henda meile aawaldanu, kui Eessa, Poig, nink Waim.

Matt. Ev. 28, w. 19. Seperrast, minge nink tekke jüngris kif pagganid, neid risten se Jäsa, nink se poja, nink se pühha waimo nimmel:

1. Jan. r. 5, w. 7. No. 300.

96. Kuis nimmetetas Jummal aawaldamist, et temna om Eessa, Poig nink pühha Waim?

Sedda Jummal aawaldamist, et temna om Eessa, Poig nink pühha Waim, nimmetetas ütte sõnnaga: Kolmaino Jummal fallaus.

Wan. l. No. 257, w. 1.

97. Mes se Kolmaino Jummal fallaus meid peap oppetama?

Se Kolmaino Jummal fallaus oppetap meile,

et Jummal om kigin fik; se om: Jummal meie loja, Jummal meie lunnastaja, nink Jummal meie pühendaja, om üts nink sesanna Jummal.

Wan. I. No. 109.

K u w e s o p p u s .

Mesfuggune meel innimesfel peap ollema Jummalat wasta.

98. Mesfuggune tundminne peap innimesfel se kige kallimb ollema?

Jesus ütley: Jan. Ev. 17, w. 3. Se om se iggawenne ello, et nemna tundwa sinno, sedda ainust töttelikko Jummalat, nink kedda sinna ollet lähhetanu, Jesust Kristust.

Kolosr. I, w. 10. Et teije nida kätüsse kui sinnis Jssandale, kiges melehääs, nink suggulikko ollesse kigen hään töön, nink kaswasse Jummalat tundmisen.

Apofl. tegg. 17, w. 24 — 28. No. 128, w. 7.

99. Mes soetap Jummalat tundminne meie soamen?

So ennamb meie Jummalat tunneme, sedda ennamb same meie tedda aawustama nink armastama.

Law. I. 67, w. 2. 3. 5 — 8. Jummal olgo meile armolinne ja önnistago meid; ta lasko omma palle paista meie jures, et ma peäl sinno wiis tunnusse, keige pagganatte seas so önnistus. Rahwas on röömjad, ja laulwad röömaste, sest sinna moistad rahwale digusses kohhut, ja juhhatad rahwast ma peäl. Jummal sind wötrwad rahwas tännada, sind wötrwad tännada keif rahwas. Ma annab omma

lasso wälja, Jummal meie Jummal önnistago meid. Jummal önnistago meid, et keif ma ilma otjad wöttaksid tedda karta.

Mat. Ev. 22, w. 37. 38.

No. 186.

100. Kuis näudame sedda ülles, et meie Jummalat armastame?

Kes Jummalat armastap, se mötley hääle meele nink saggewaste temna päle, nink teep römoga mes Jummalat mele perrast om.

Law. I. 73, w. 21 — 28. Kui mo südda seisis paistetud, ja mind kihwati mo nerude sees: sis ollin ma totter, ja ei moistnud sedda polegi: ma ollin kui selge lojus sinno ees. Siiski ollen ma ifka so jures! sa hakkad finni mo parrekkast kääst. Omma nouga juhhatad sa mind, ja wottad mind wimaks auga wasto. Kes on mulle taewas armsam kui sinna? Kui ma sinno jures ollen, ei hünmusta ma ühtegi sin ma peäl. Kui mo lihha ärralöppeb, ja mo südda ka, siis olled sa Jummal! mo süddame kaljo ja mo ossa iggawest. Sest wata, kes sinnuft kangel ärra on, lähhawad hukka; sa kautad ärra keif kes sinnuft ärralastuwad. Agga mulle on se hea, Jummalat liggi olles; Jehowat Jssandat pannen ma ommas warjopaigaks, et ma juttustan keif sinno teggemisfed.

I. Wof. 39, w. 9. Kudda peaksin ma sedda suurt kurja teggema ja Jummalat wasto pattu teggema?

I. Jan. r. 5, w. 3.

No. 192.

101. Mink eest peap inimenne henda hoitma, kui ta Jummalat aawustap?

Kui meie Jummalat aawustame, sis peame henda kige kurja eest hoitma, kui ka ütfit inimenne sedda ei tija.

Law. I. 139, w. 7 — 12. Ruhho pean ma

minnema sinno waino eest? ja kuhho pean me pöage-
nema so palge eest? Kui ma astuksin taewa, siis
olled süma seal; kui ma peaksin asjet tegema pör-
gusse, wata, siis olled süma seal. Kui ma wöt-
taksin koido tiwad, ja ellaksin wiinases merre otias;
siis seälgi so kässi mind jubhataks, ja sinno parrem
kässi peaks mind kinni. Ja kui ma wötaksin üttelda:
ommeti woib pinnmedus mind katta; siis õ on walguš
minno ümber. Ei te ka pinnmedus sinno ees wõd
pinnmedaks, ja õ teeb walget kui päaw, pinnmedus
on nenda kui walguš.

Law. I. 86, w. II. Öppeta mind Jehowa!
omma teed, siis tahhan ma sinno tões käia; ühenda
mo süddant emesega, et ma sinno ninne kardan.

No. 14, w. 5.

102. Kui innimenne Jummalat pelgay nink aawustap,
mes temma sis peap teggema?

Kes Jummalat pelgay nink aawustap, peap
temmale sõnnawõttik ollema, nink temma käsku
piddama.

Law. I. 19, w. 8 — 10. Jehowa kässõ öppe-
tus on ilmlaitmata, ja jahharap hinge; Jehowa
tunnistus on tõssine, ja teep sedda rummalat targaks.
Jehowa käskmised on õiged, mis süddant rõmusta-
wad: Jehowa käsk on selge, mis silmad walguš-
tab. Jehowa kartus on puhhas, mis ifka seijab:
Jehowa kohto seadussed on tõdde isse, õiged on nem-
mad hopis; kui neid petakse siis tulleb suur palk.

Eir. I, w. 13 — 28. Isfanda kartus on Is-
fanda and; sest temma panneb armastusse tee peäl
käima. Isfanda kartus on tarkus ja jubhatamine,
ja usk ja tasfane meel on temma mele pärrast.

No. 149, w. I.

103. Kas innimenne sis ka Jummalat aawustap, kui
ta kohto een wannup?

Kui innimenne, kohto een wanden tõttet kõnne-
lep, sis aawustap temma Jummalat.

5. Mos. 6, w. 13. Sa pead Jehowat omma
Jummalat kartma, ja tedda tenima ja temma ninne
jures wanduma.

No. 197.

104. Kui keake kohto een wannup, mes temma sis
tunnistap ehk towotap?

Ke kohto een wannup, se tunnistap sedda: ni
tõeste kui Jummal om, ke fik tijap, nink fik furja
nuhtlep, ni tõeste om se tõssi mes minna tunništa;
ehk ni tõeste tahha minna sedda tetta, mes ma
towota.

Kal. 6, w. 7. Urge esfige mitte, Jummal ei
lasse henda mitte naarda.

No. 197.

105. Mes sis Jummal pelglikko innimesse kohhus om,
kui ta kohto een wannup?

Kui innimenne kohto een wannup, sis ei pea tem-
ma wõlsina ei ka middake katsite selle man mõtlema:
nink mes ta wannega om towotamu, sedda peap tem-
ma piddama.

3. Mos. 19, w. 12. Ja teie ei pea mitte mo
ninine jures walskusssega wanduma, sest sa teotad
omma Jummalala ninne; minna ollen Jehowa.

Mat. Ew. 5, w. 33.

No. 197.

106. Kas innimesjel lubba om, ka müido wannuda kui
kohto kässõ päte?

Kes wannup, kui kohhus ei kässe, se teotap
Jummalat, nifannote kui se kes kurjaste wannup.

2. Mos. 20, w. 7. Sinna ei pea mitte Jeho-
wa omma Jummalala ninne ilma asjata suhho
wõtma: sest Jehowa ei pea tedda mitte ilma süta,
kes temma ninne ilma asjata suhho wõttab.

4. Mos. 23, w. 8. Mis pean ma ärra wandauma, fedda Zummalat ärra ei wannu?

1. Mos. 12, w. 3. Ja minna tahhan önnistada neid, kes sind önnistawad; ja tahhan ärra neda neid kes sind ärra wannuwad.

Matt. Ev. 5, w. 34 — 37. Rom. 12, w. 14.
No. 163. No. 162.

107. Kas se ka Zummalat teotap, kes nõijup ehk nõidu man abbi otsip?

Ja, kes nõijup ehk nõija man abbi otsip, se teotap Zummalat.

2. Mos. 22, w. 17. Nõida ei pea sa mitte ellusse jätma.

5. Mos. 18, w. 10 — 12. Si so seast ei pea leitama, kes omma poja ja omma tütre tullest lasseb läbbi käia, ei õnne-andjat, egga fedda, kes pilwest lausub, ei ussidega-lausajat egga nõida. Egga wallo-wõtjad, egga fedda kes nõia käest küsib, egga teadma-meest, egga fedda kes surnutte käest küsib. Sest iggamees, kes fedda teeb, on Jehowale üks hirmus asst.

Eir. 33, w. 7. Miksperrast peab üks pääw üllem ollema, kui teine? ja keik päwa walge, mis aastas, tulled ommete päikesest. No. 179, w. 4 — 6.

108. Kuis Zummala pelglik inimenne henda peap pid-dama neide lood-asjude wasta, kummil heng ei olle?

Si ka neid lood-asju, kummil heng süsen ei olle, kui omma: puu, rohho, n. m. nij., ei pea meie mitte ilmasjata ärrarikma.

Law. I. III, w. 2. 3. Sured on Jehowa teud; neid noutakse keikist, kennel neist hea meel on. Temma tõ on suur au ja auustus.

Law. I. 147, w. 5. 8. 9. Meie Jssand on suur, ja surest rammust: Temma moistus on ilma arwa-

mata. Kes taiwast kattap pilwidega, kes male wihma walmistab, kes mäggede päle lasseb rohho kaswada. Kes lojustele nende jomist annab, norile kaarnaile, kes tedda appi hüüdwad.

Law. I. 65, w. 10 — 14. Sa tulled fedda maad katsma, ja käid fedda keikipiddi läbbi, sa teed fedda wägga rikkaks: sa walmistad nende wilja, kui sa fedda maad öiete olled walmistand. Sa kastad rohkeste temna waud, ja panned ta pangad laggu-nema, wihma piiskadega teed sa fedda sullaks, ja önnistad, mis ta kaswatab. Karja maad on täis pudden-lojukšid, ja orrud on wiljaga kattatud; nemmad öikawad, nemma laulwad ka. No. 16, w. 4.

109. Kuis Zummala pelglik inimenne henda peap pid-dama, ellajide wasta?

Kes ellajid waiwaw, neid ülle jorwo sunniw tõle, nink neid lassep nälga kannatada, se teep suurt pattu Zummalat wasta.

Law. I. 145, w. 9. Hea on Jehowa keikide wasto, ja temna hallastus käib keik ülle temna teggude.

Law. I. 104, w. 27 — 31. Keik need (ellajad) ootwa sind, et sa nende roga annad ommal ajal. Unad sa neile, siis korjawad nemma kokko: teed sa omma kät lahti, siis sawad nende kõhjud täis heaga. Panned sa omma palle warjule, siis tundwa nemnad hirmo: korristad sa ärra nende waimo, siis heitwad nemmad hinge ja sawad jälle põrmuks. Lasjed sa omma waimo wälja, siis luakse neid, ja sinna teed ma näggo ueks. Au olgo Jehowale iggameeste. Jehowa wõttab ennast rõmuštada omma teggude sees.

Law. I. 50, w. 10. 11. Se wägaw Zummal Jehowa rägib ja hüab: keik metsa lojukšed on mo pärralt, need metsa lojukšed mäggede peäl tuhhan-

defeste. Ma tunnen keif linud mis mäggede peäl, ja lojukseid mis wälja peäl, on mo jures.

Salom. õp. san. 12, w. 10. Üks õige teab omma lojukse hinge waewa.

5. Mos. 25, w. 4. Sa ei pea härja suud kinni siduma, kui ta pahmasti tallab.

I. Timot. 5, w. 18. No. 190.

110. Kuis Jummal pelglik inimenne henda ülesnäudap, kui Jummal täl hääd ello kõrda annap?

Kui Jummal hääd ello kõrda annap, siis om waggera südda temolif, nink kánap henda üks ennamb Jummal pole.

5. Mos. 8, w. 11 — 13. 17. 18. Hoia ennast, et sa mitte Jehowat omma Jummalat árra ei unusta, kui sa ei pea temma kásko ja ta kohto seáduksid, ja ta seádmisfi. Ehk sa wahhest sööd, ja so koht saab táis, ja ehhitad head koiad ja ellad seál sees, ja so weifjed ja so puddo-lojukseid siggivad, ja saad paljo hõbbhedat ja kulda, ja keif mis sul on, siggib. Ja so südda lähhab sureliseseks, ja sa unustad Jehowat omma Jummalat árra. Ja sa mõtleksid ommas süddames: mo rannu ja mo káe wággi on mulle se warrandusse saatnud. Siis pead sa Jehowat omma Jummalat omma mele tulletama, et temma se on, kes sulle annab rannu warrandust sada.

Lav. l. 107, w. 1. Tännage Jehowat, sest temma on hea, sest temma heldus on iggawesjeks aiaks.

w. 2 — 8. Sedda üttelgo need Jehowa árralummastud, kedda temma on waenlase káest árralummastand, ja on neid kogunud nende made seest, homniko poolt ja õhto poolt, pohja poolt ja louna poolt. Neil olli náig ja janno, nende hing nõrkes nende sees árra. Ja nemmad kiskendasid Jehowa

pole, kui neil kitsas ká olli, temma peástis neid nende abhastussest. Tännago nemmad Jummalat ta heldusse párrast.

w. 17 — 21. Jõllebad waewati omma ülesastmisse párrast, mis nemmad wisiks wotnud, ja omma sure ülle kohto párrast. Keif roog olli hirmus nende melest, ja nemmad said surma wárrawatte liggi: siis kiskendasid nemmad Jehowa pole, kui neil kitsas ká, ja temma peástis neid nende abhastussest: Ta lákkitas omma sanna ja parrandas neid, ja peástis neid nende hukatusse aukude seást. Tännago nemmad Jehowat ta heldusse párrast, ja ta imneasjade párrast inimeste laste ees.

w. 23 — 31. Kes laewadega merre peäl káisid, kes ommad asjad aiastid sure wee peäl: kes Jehowa teud nággid, ja ta imneasjad süggawusses; sest temma ütles ja satis kanged tuult touma, ja tõstis selle laened kõrgesse: Nemmad láksid ülles taewa pole, nemnad láksid alla merre haudadesse, et nende hing árra sullas ses õnnetusses: nende meel káis unber, ja warrusid kui üks, kes joobnud on, ja keif nende tarkus nelati árra. Ja nemmad kiskendasid Jehowa pole, kui neil kitsas ká, ja ta satis neid nende abhastusse seest wälja; ta satis se kange tuule waifseks ilmaks, uenda et nende laened soiko jáid. Siis rõmustasid nemmad, et laened soiko sanud, ja et ta neid saatnud siina sabbamasse, kuhho nemmad tahtsid. Tännago nemmad Jehowat ta heldusse párrast, ja ta imneasjade párrast inimeste laste ees.

w. 41 — 43. Jehowa üllendab waest willetsusse seest, ja panneb temma süggawõsja sigginema kui pudulujukseid. Diglaset náwad sedda, ja sarad rõõmsaks, ja igga pbrane meel peab omma suud kinni-

piddama. Kes on tark, ja hoiab sedda? et nemmad Jehowa suurt helbust woiksid tähhele panna.

Greesr. 5, w. 20. Rom. 2, w. 4. No. 305.

III. Kui meije käsij häste ei käu, kuis meije sis Jummalat peame auwustama?

Kui meije käsij häste ei käu, sis ei pea meije mitte kaibama Jummalala päle, enge kannatlikko niinik kindmä melega mõtlema; mes Jummal teep, om häste tettu.

Jobi r. 5, w. 17 — 21. Wata, wägga õnnis on se inimenne, kedda Jummal nomib: sepärrast ärra põlga mitte selle keigewäggerwama karristust. Eest temma sadab wallo, agga seub harwad finni; ta pekjab waeseks, agga temma käed parrandawad. Kue abhastusse seest peästab ta sind ärra, ja kui seitsines kä, ei pea middagi kurja sinusse puutma. Nälgas lunnastab ta sind surmast, ja sõas mödga käest. Kelepek misse eest pead sa sama eest ärra puggeda, ja mitte ärraraiskamist kartma, kui se tulleb.

Law. l. 42, w. 12. Mis sa emast alla wautad mo hing, ja mis sa kohhised mo sees? ota Jummalat, sest ma tahhan tedda weel tännada; ta on mo palle suur õnnistus ja mo Jummal.

Law. l. 77, w. 8 — 14. Kas Jõsand iggaweste ärralüftab, ja kas temmal polle ennam meistest hea meel? Kas temma heldus on ifka otsas? Kas se tootusse sõnna on lõpnud põlwest põlweni? Kas Jummal on unustanud armolinne ollematta? Kas ta wiha sees omma hallastust on kinnipanud? — Ma tahhan Jehowa teud mele tulletada; kül ma tahhan mele tulletada so imne asjad, mis wannast sündinud, ja tahhan järrele mõttelda keif sinno tödd, ja kõnnelda so teggudest. Jummal sinno wiis on pühha; kes on ni suur Jummal, kui Jummal?

Law. l. 126, w. 5. 6. Kes silma-weega külwawad, need leikawad õiskamisjega. Kes käib ifka peäle, ja nuttab semet külwi tarwis kandes; se tulleb toeste õiskamisjega, ja kannab ommad wiuhud.

Prom. Jes. 55, w. 8. 9. Eest minno mõtted ep olle mitte teie mõtted, egga teie teed minno teed, ütleb Jehowa. Eest otse kui taewad kõrgemad on kui ma, nenda on minno teed kõrgemad kui teie teed, ja minno mõtted kõrgemad, kui teie mõtted.

Jerem. nutto l. 3, w. 26. 27. Se on hea, et inimenne otab ja wait on, Jehowa ärra peäsimisje järrele otes. Hea on mehhele, kui ta ifket ommas nores eas kannab.

Hebr. 10, w. 34 — 36.

No. 23.

112. Mesjuggune lotus peap Jummalala pelglikko inimmessele ollema tullewatsje aja perrast?

Jummalala pelglik inimenne peap lotma Jummalala päle, et temma ka ebbispeidi temnaga niinik fige ma-ilnaga kif saap häste teggema.

Law. l. 37, w. 5. 16. 18. 19. 23 — 25. Wetera Jehowa peäle ommad teed, ja loda temma peäle; kül ta toimetab keif heästi. Se nattoke, mis digel on, se on parrem, kui mitme õala suur warrandus. Jehowa tunneb nende täieste waggade päwad ärra, nende pärris ossa jääb iggaweste. Remmad ei sa häbbisje kurjal aial, ja nälga aial on neil kül. Jehowast kinnitakse wagga mehhe sammud, ja temma te on ta mele pärrast. Kui ta langeb, ei heideta tedda mitte ärra, sest Jehowa toetab temma kät. Ma ollen noor õlnud, ollen ka wannaks sanud; agga ma polle mitte näinud, et se kes dige, on mahhajaetud, ja et temma suggu on leiba õstinud.

Law. l. 146. Minno hing! kida Jehowat. Ma tahhan Jehowat kita omma ello aeges, ma tah-

han omma Jummalat kites laulda, ni kaua kui ma alles ollen. Urge lootke mitte würestide peäle, egga mu innimesse lapse peäle, kelle kä ep olle abbi. Kui temna wain wäljaláhháb, siis láhháb, ta jälle omma mulda: selsammal páwal láhháwad temna förgeb mötted hukka. — Wágga önnis on se, kelle abbi Jakobi Jummal, kelle ootninne on Jehowa omma Jummalala järrele. Kes on teinud taewast ja maad, merd ja keik mis nende sees on; kes peab töt iggaweste. Kes kohhut annab neile, kellele liga tehakse; kes leiba annab náljatsile. Jehowa on se, kes lahki peástab neid, kes on kinniseutud. Jehowa on, kes pimmedatte filmad lahki teeb; Jehowa on kes panneb püsti seisima neid kes förwerdud; Jehowa on, kes neid armastab, kes öged on. Jehowa on se, kes wóórad hoiab, kes waesed lapsed ja lesjed naesed üllespeab; — agga dáalade wiisid riffub temna árra. Jehowa on kunningas iggaweste: sinno Jummal, oh Sion! jááb põlwest põlweni, Halleluja.

Prow. Jes. 49, w. 15. Kas naene omma lapsokesi árra unustab, et ta mitte ei peaks omma ihho poia peäle hallastama? ehk neimnad ka árra unustaksid, süski ei tahha minna sind mitte árra unustada, ütleb Jehowa.

Sir. 2, w. 1. 4 — 15. Poeg, kui sa tulled Jesandat Jummalat tenima, siis walništa omma hinge kiusatussele. Wotta wasto keik, mis sulle juhtub, ja olle pitka melega nende mõnesugguste asjade sees, mis lábbi sind allandakse. Sest kulda karjutakse lábbi tulles, ja armsad innimesed allandamisje abjus. Usju tedda, siis tulleb ta sulle appi, sea omma teed hásti, ja loda temna peäle. Kes teie Jesandat kardate, ootke temna hallastust, ja

ärge minge förwale, et teie ei lange. Kes teie Jesandat kardate, uskuge tedda, siis ei láhhá teie pall mitte raisko. Kes teie Jesandat kardate, lootke temma hea, ja hea mele peäle iggawessel aial, ja hallastusje peäle. Temma tasub iggawessed annid rõmoga. Waatke waima põlwe rahwa peäle, ja katske, kes on ennast Jesanda kätte uskunud, ja on hábbisse sanud? ehk kes on jánud temma kartusse sisse, ja on mahha jáetud? ehk kes on tedda appi hüüdnud, ja Jesand ei olleks temmast holind? Sepárrast et Jesand on halleda melega, ja üks hallastaja, ja annab pattu andeks, ja peástab árra willetsusse aial. — Hádda neile, kelle südda arg, ja kelle káe järrele andwad; ja hádda pattusele, kes kahhe te peál káib. Hádda sellele, kelle südda järrele annab, et ta ei ussu; sepárrast ei sa tedda mitte faitstud. Hádda teile, kes teie ollere kannatust árrakautanud! ja mis tahhate teie tehha, kui Jesand tulleb kätte nággema.

I. Petr. 5, w. 7.

No. 36.

S e i t s m e s o p p u s .

Mes innimesse kohhus om, esfi hennele tetta.

113. Kui innimenne Jummalat auwustap, mes temna sis esfi hennele peap teggema, se Jummalala palge perra om lodu?

Meije peame sedda Jummalala laste auwo, kallis nink armsas piddama.

I. Jani. r. 3, w. 2. 3. Urina, meije olleme niid Jummalala latse, nink weel ei olle arwalikkus sanu, mes meije same ollema. Ent meije tijame, et meije, kui se arwalikkus saap, same temma arwalisse ollema: Eest meije same tedda naggema nida kui temma om. Ning eggaiuts, kel sedda lotust temma pale om, se pohhastap henda, nida kui temma pohhas om.

2. Kor. 13, w. 5.

No. 127, w. 1.

114. Mes annap innimessele Jummalala laste auwo?
Ei mitte ilmlif warra ehk surus, enge moistus nink soame waggauus.

Job. 34, w. 19. Jummal ei pea luggu wirsti-dest, egga tunne suurtsuggu inimnest ennam kui alwa; sest nemnad on keif temma kätte to.

Cal. op. son. 22, w. 2. Riffas ja waene tullewad teime teise wasto; neid keif on Jehowa teinud.

Sir. 35, w. 29. 31. Tark mees saab onnistust rohkeste, ja keif kes tedda sawad nahha, kiitwad tedda onfaks. Kes tark on, se parrib au omma rahwa seas, ja temma nimmi jaab iggaweste ellama.

No. 187, w. 3. 6.

115. Mes riffup innimesste man, Jummalala laste auwo arra?

Innimesste auw ei riffota arra labbi waisusse ehk maddala saiusse, enge labbi rummalusse nink kurja to.

Cal. op. s. 28, w. 6. Uks kehwa, kes ommas waggadusset ellab, on parrem kui se, kel poratsed wisid, ja pealegi riffas on.

No. 127, w. 8. 9.

116. Kuis inimenne henda eski digede armastap?

Kui inimenne henda digede tahhay armastada, sis peap ta sedda uille fige perranoudima, mes bige nink ha om, nink mes tal jadwad onne sadap.

Cal. op. s. 4, w. 23. Hoia omna subdant ennamb kui keif muud mis tulleb hoida, sest temmast tulleb ello walja.

Cal. kog. r. 8, w. 12. Et kil pattane, kes sabbaford kurja teeb, ka pitkendaks omnad pawad; siiski tean minna toeste, et hea polli tulleb neite, kes Jummalat kartwad.

Prow. Malakia 3, w. 18. Ja teie peate nahha sama wahhet uhhe bige ja selle wahhel, kes dal on; selle wahhel kes Jummalat tenib, ja selle wahhel kes tedda mitte ei teni.

I. Petr. 3, w. 10 — 15. Eweest. 5, w. 29.
No. 196, w. 1. 2.

117. Mes annap innimessele diget jadwat onne?

Diget jadwad onne woip inimenne sis ennege loida, kui tal walgustetu meel nink ha rahholik subda om.

Tobia ram. 4, w. 5. Keif omma ello aia motle Isfanda meie Jummalala peale, ja arra puu mitte pattu tehha, egga uille temma kaskude minna.

Sir. 1, w. 12. 14. Isfanda kartus teeb lusti subdamele, ja annab head meelt, ja romo ja pitka ea. Kes Isfandat kardab, sel peab wimaks hea polli ollema, ja ta peab armo leidma omma surremissse pawal.

Matt. Ew. 6, w. 33. Matt. 16, w. 26.

No. 202, w. 2.

118. Kuis saap innimessele walgustetu meel?

Kui inimenne haad oppust wasta wottap, nink kif mes ma paal sunnip, haste tahhele panney, sis saab temma meel walgustetus.

Cal. op. s. 3, w. 13. 15. Wagga onnis on se inimenne, kes tarkust leiab, ja se inimenne, kes

moistust kätte saab. Ta on kallim kui perlid, ja mis sa ial woid ihaldada, ei sa temna wasto.

Sir. 8, w. 9 — 12. Urta põlga mitte targade juttu, ja kái nende õppetuse samade järrel. Eest nende káest woid sa head õpetust sada. Urta tagane wannade õppetusest, sest nemmad on sedda ka enneste wanneniist õppinud. Eest nende káest õppid sinna moistust sama, ja wastust andma sel aial, kui tarwis on.

I. Kor. 14, w. 20. Kolosr. 1, w. 9 — 11.
No. 128, w. 5.

119. Mes kásto saap innimessele, kui temna waitap targas sada?

Tarkus sadap innimest háste eddesi, nink hojap meid wáarustusu nink mitma mu kahjo nink kurja eest, mes rummalussest tulley.

Gal. op. s. 2, w. 10 — 13. Kui tarkus tulley so súddamesse, siis saab tundminne so hingele löbbusaks. Hea nou hoiab sind, moistus káitab sind, et ta sind peástab kurja tee peált árra, neist mehbist, kes póratsed asjad rákivad, kes oiglaste teeraad mahhájátwad, et nemmad woiksid pinneduuse tede peál káia.

Rom. 1, w. 28. No. 179, w. 2.3.

120. Kuis saap innimessele há wagga súdda?

Innimessele saap há wagga súdda, kui temna kurje himno árra wárap, ikkes há pále mõtlep, nink ifs háád himmustap.

Sir. 18, w. 34. 35. Urta kái omma ihaldamiste järrel, ja seisa emalt omma himmudest. Kui sa omma hinqe annad omma himmude kätte, ja mis nende mele párrast, sis ta teeb sind so wihameeste naeruks, kes wõdriti so peále waatwad.

Law. 1. 119, w. 1 — 12. Wagga õnsad on need, kelle ello tee on ilmalaitmata, kes káiwad Jehowa kásto õppetuse järrel. Wagga õnsad on, kes temna tunnistused piddawad, ja keigest súddamest tedda takka noudwad. Need ei te tõeste mitte kõwewerust, ja káiwad temna tede peál. Einna olled kástmud ommad kástmised sure hõlega piddada. Oh et mo ello-teed saaksid finnitud, et sinno seádmised saaksid petud! Siis ei sa minna hábbiks, kui ma keige so káskude peále watan. Ma tahhan sind õiglaste súddamest tánnada, kui ma õppin so õigusse kõhto seádusjed. Ma tahhan piddada so seádmised, árra játta mind liaks mahha. Risga teeb üks noor innimenne omma teeradda selgeks? kui ta ennast peab sinno sama järrele. Ma nouan sind keigest ommast súddamest takka, árra lasse mind efsida sinno káskudest. Ma pamen so sama tall:le omma súddamesse, et ma pattu ei te sinno wasto. Ridetud olgo sinna Jehowal õppeta mind omma seádmised.

Rom. 12, w. 9. 21.

No. 201, w. 6. 7. No. 143, w. 1 — 3.

121. Kuis saap innimessele rahholik súdda?

Rahholik súdda saap meile, kui meije middake ei mõtte nink ei te, omma sõame teedmise wasta, nink findmáste ussime, et kif mes siin ilman johhus, Jummalast meije õnnes saap káántus.

Law. 1. 112, w. 1. 7. 8. Wagga õnnis on se mees kes Jehowat kardab, kel wárga hea meel on temna káskudest. Kurja kõnnet ei kardá temna mitte; kindel on temna súdda ja lodab Jehowa peále. Toetud on temna súdda, ei ta kardá mitte.

Law. 1. 5, w. 12. 13. Mõõmsad olgo keif, kes so jure kippuwad, iggaweste diskago nemmad, sest sa warjad neid; ja rõmoga hüppago sinno sees need,

kes sõ nimme armastavad. Eest sinna Tehowa! õnnistad sedda, kes õige; ühhe hea melega ehhitad sa tedda, nenda kui kühiga.

4. Mos. 23, w. 19. Jummal ei olle mees, et ta peaks walletama, egga inuimesse laps, et ta peaks kahhefina; kas temma peaks üttelema, ja ei peaks teggema? ja peaks ta räfima, ja ei peaks sedda to.ks saarma?

Ebr. 13, w. 18. Apostl. 24, w. 16. No. 175. 122. Kas inuimenne ka omma ihho eest peap holdkandma?

Kes ommale ellole otfa teep, ehk omma terwüff ärrarikkup, se teep pattu. Meije olleme wõlgo, omma ello nink omma ihho terwüff hoita nink üllespidada.

1. Kor. 3, w. 16. 17. Es teije tija, et teije Jummal kerk ollete, nink et Jummal waim teije fisisen ellap? Ke Jummal kerkut ärrarikkup, sedda saap Jummal ärraridma: Eest Jummal kerk om pühha, kumb teije ollete.

Rom. 14, w. 7. 8. No. 191, w. 1 — 4. 123. Nink eest peap inuimenne henda hoitma, kui temma omma ello nink teriust tahhap üllespidada?

Meije peame henda hoitma fige eest mes liig om, (kui om liig sõminne, liig jominne, nink muido ni-suggust) nink ka holetusse, wallatusse, fergemele nink portimisje eest.

Sir. 3, w. 20 — 23. Ärra otfi mitte, mis sulle wägga raske, ja ärra püa mitte, mis sulle wägga kange. Mis sind on kätud, sedda mõtle ifka; sest sallaja asjo ei olle sulle tarwis. Kui sul enam on teggemist, ärra aia tühje asjo tagga; sest sulle on enam ette pandud, kui inuimeste moistus kätte saab. Eest mitto on nende tühhi mõtleminne ehtitanud, ja kurri mõtte on nedne meelt ärrarikkunud.

Sir. 37, w. 32 — 36. Laps, ommas ellus katsu omma hinge läbbi, ja wata hästi, mes temmale formaks tulleb, ja ärra anna temmale sedda mitte. Eest keik ei tulle keikile kasjaks, ja igga hing ei wotta keik heaks. Ärra wotta liaste keiksuggu orna roga, ja ärra sõ wägga ahneste. Ühne sõmisje läbbi on paljo surnud, agga kes kasin, se pitkendab omma ello.

Sir. 31, w. 22. 23. Kasin ihho maggab terwissega, ta touseb warra ülles ja temma hing temmaga. Ühhe täitmata inuimesse peale tulleb se waew, et ta ei woi mata, ja et ta saab wihhatjeks, ja wallo tunneb.

Sir. 31, w. 29. 34. 35. Ärra olle kui mees wina jomas, sest wiin on paljo ärrarikkunud. Se on hingele kibbe, kui wina rohkeste juaksje, se kihhotab riule ja õnnetussele. Joobnud meel teeb ühhe moistmata wihha kurjemaks pahhandusjeks, wähhendab rammno, ja sadab temmale harwo.

Eweestr. 5, w. 18. Luf. 21, w. 34.

No. 171, w. 5. 6.

124. Mes kahjo sadap portminne?

Portminne rikkup inuimeste terwüff, auwo, haäd ello fõrda, nink inuimesse meeld ja moistust ärra, nink sadap meid iggawesse huffatusse sisse.

Sir. 23, w. 6 — 8. Isand mo ello Isja ja Jummal, ärra anna mulle mitte jurelisti filmi, ja põra omma jullastest ifka ärra jultund meelt. Põra minnust ärra tühja lotust ja lusti, ja hoia ifka sedda, kes sind tahhab tenida. Ärra sago kõhho himmo egga kinalus mind kätte, ja ärra anna mind omma jullast mitte häwbenata hinge kätte.

Sir. 23, w. 25 — 31. Se inuimenne kes ommas ihhus hora tödd teeb, ei seija paigast rahho,

Kunni ta tulb on süütuud põllema. Ta mõtleb ommas hinges: kes näab mind? piinenedus on mo ümberringi, ja seinad katwad mind, ja üksi ei nä mind; mis ma pean kartma? se keigeförgem ei mõtle mo pattude peäle. Ja temma kardab inimene filmad, ja ei olle tinnud, et Jssanda filmad tuhhatford selgemad on kui päike, ja waatwad keige inimene tebe peäle, ja paimewad tähele sallajad kohhad. Nisuggune nuhheldakse liina ulitsatte peäl, ja woetakse kunni seal, kus ta ei olleks mõttelnuud.

Erweesr. 5, w. 3 — 5.

No. 292, w. 4. No. 169.

125. Kuis hoijame omma terwust?

Meije terwus saap hoijetus, kui meije omma ihho lijal ei hällitse, tedda puhtas peame, kõrraperrast tööd teme, nink henda wiha nink lija murre eest hoijame.

Sir. 30, w. 15 — 18. Üks terwe waene, kes ommas ramnus kange om, on parrem kui rikkas, kes ommas ihhus hädda tunneb. Terwis ja hea põlli on parrem, kui feik kuld, ja tuggew ihho ennam, kui ofsata warra. Eurin on parrem kui fibbe ello, ja iggawenne hingamine on parrem, kui iggaw haigus.

Sir. 30, w. 23 — 26. Süddame hea meel on inimene ello, ja mehhe rödin on temma pitk igga. Armasta omma hinge, ja maenitse omma süddant, ja sada kurbdust kaugele emehest ärra. Sest kurbdus on paljo tapnuud, ja ei olle ommeti ühtegi kasso seal sees. Kaddeus ja wiha lühhendawad päwad, ja tühhi murreseminne teeb wannaks enne aega.

Sal. op. f. 5, w. 11 — 18. Mo poeg! pame tähele wannemate tarwust; põra omma kõrrwa nende moistusse pole, et sa hoiad hea nou. Et sa ei hakka

ommas wiimses ofsas winguma, kui so lihha ja so kehha ärra löppeb, ja ütled: kuidas ollen ma õppetust wiikand, ja mo südda nomimist laitud. Ja ep olle mitte omma juhatajotte sanna kulnud, egga omma kõrrwa käännud õppetajatte pole.

Sal. fogg. 9, w. 8. Dlgo sunno rided iggal aial walgeb. No. 292, w. 5. No. 306.

126. Kui meije haiges olleme jänu, mes sis meije kohhus om tetta?

Tõbben peame kannatlikko ollema, moistlikkult hennele abbi otsma, nink omma ello kaema parrandada.

Sir. 38, w. 4. 9. 10. 12. Jssand on arstirohud ma seest lonud, ja moistlik mees ei põlga neid mitte. Laps, ärra olle holetu ommas haigusse, waid pallu Jssandat, siis teeb ta sind terweks. Sada ärra omnad illeasimiseb, ja te omnad käd wagaks, ja puhhasta omma süddant keigest pattust. Pärast käästi arsti tulla, sest Jssand on tedda ka lonud, ja ärra lasse tedda ennehest ärra, et tedda sul tarwis on.

No. 292, w. 7.

127. Mes dige ristinnimenne surmast mõtleb?

Dige ristinnimenne ei hinnusta, ei ofsi, ei pelga surma mitte, ent temma walnistap henda se päle eggapäiwa.

Sir. 41, w. 5. 6. Ärra karda mitte surma kohhut: mõtle omma hakkatusse ja ofsa peäle. Sest se kohhus on Jssandast keige lihha peäle moistetud, ja mis tõrkud sa selle keigeförgema tahtmise wasto.

Mat. Erv. 24, w. 44. Dlge walmi: sest kummil tunnil teije ei mõtle, sis saap se Innimise poig tullema.

I. Jan. 3, w. 16.

No. 191, w. 6. 7.

128. Ello nink terwusje üllespiddamisjes om ka tarbis ihho toidust nink katmist. Kuus meije hennel sedda sadame?

Kui meije usfinaste nink förra perrast tööd teme, sis saap meil leiba nink pätoidust.

Gal. op. 10, w. 4. Rehwaß lähhäb se, kes pettisel wißil tööd teeb; agga kermede kässi teeb rikkaß.

Op. s. 20, w. 4. Laiß ei künna maad külina pärrast; agga leikusje ajal otsib ta-middagi, ja ei sa ühtegi.

Op. s. 6, w. 6 — 11. Minne sippelka jure, sinna laiß; wata temma wißid ja sa targaks. Et temmal kül polle pealikkult, ei üllewatajat, egga wallitsejat: siiski walmistap ta omma leiba suil, ja korjab kokko omma toidust leikusje aial. — Kui kaua olled sa maas sinna laiß? millal tahhad sa üllestousta ommast maggamisest? Tahhad sa weel nattuuke maggada, nattuuke tuffuda, nattuuke maas seista, käed kouß? Siis tulleb waesus so kätte kui jallamees, ja so tühhi kui kilbiga mees.

2. Tess. 3, w. 10.

No. 295,

129. Märaßi kaßwu sadap meile weel tö=teggemine?

Töteggemine sadap meil ihho nink henge polest hääd. Hä töteggija om figile aus ja armas.

Gal. kogg. 3, w. 22. Ei olle parremat põhwet, kui se et inninenne rõmus on omma teggemisje jures, sest se on temma ossa.

Sir. 33, w. 31. Laißkus on paljo kurja õppetand.

2. Tess. 3, w. 11. 12.

No. 189, w. 1.

130. Kas sis tallopoja saissus nink tö ka peas ütß aus saissus nink tö ollema?

Eggaütß saissus, kum tullolikko tööd teßtas, om auwo wäärt, ent fige ennambaste ma=rahwa saissus.

Sir. 7, w. 16. Ürra wißka tööd, mis wae-waga tehhaße; egga põllo tööd, mis keigeförgeomast on lodud.

Sir. 26, w. 22. Diti ülles wißjalist ossa keikist põlbudest, ja külwa omma seme, ja olle julge, kui sa olled hästi õppetud.

Rom., 12, w. 16.

No. 399, w. 1 — 3.

131. Milles ma=rahwa saissus nink tö, fige ennambaste auwo wäärt om?

Tallopoja saissus nink rasße tö, lát figele ilmale ainust tarbis, kaitßap inninest mitma kiusatusje eest, nink juhhatap tedda ennamb Jummalala pole.

Gal. op. s. 12, w. 11. Kes omma maad harrib, se saab leiba kül; agga kes tühjad asjad tagga aiab, sel ey olle meest peas.

Law. 1. 128, w. 1. 2. Wägga õnnis on igga-mees, kes Jehowat kardab, kes temma tede peäl käib. Kui sa omma kätte waewast sööd, siis olled sa wägga õnnis, ja sul on hea põlli.

Jesaja. 30, w. 23. Jehowa annab wißma so seemele, mis ia mahha külwad, ja leiba mis ma kaßwatab, ja se peab wägga hea ja wäggerw ollema; so lojußjed peawa laia karja=ma peal söma.

Law. 1. 4, w. 3 — 9. Teie suurtsuggu mehheß, kui kaua peab mo au teotusseks ollema? kauaks armastate teie tühja, ja oßite walleß? Agga moißte, et Jehowa tedda immelikkul wißil sadab, kes temma meleßt armas on. Dhwerdage õigusje õhwrüd, ja lootke Jehowa peäle. Paljo ütlewad: kes annab meile head nähha? Jehowa tößta omma palle walgust meie peäle. Sa olled ennamb rõmo mo süddameße annud, kui sel aial, kui teiste wißja ja nende wärsket wina paljo on. Nahho sees tahhan ma üht-

lase mahhabeita ja uinoda maggama, sest sinna Jehowa üffi sadad, et ma julgeste woin ellada.

Prow. Jerem. 5, w. 24. Kartkem Jehowat omma Jummalat, kes annab wihma, warratse ja hillise wihma omnal aial; kes meile hoiab need nädalad, mis on seätud leikusseks.

132. Kui Jummal meije tödd om dunnistanu, kuis peame sis omma warra prufma?

Rahha nink muud ilmlikko hääd, peame paraussti nink targaste prufma, nink peame henda ni häste arrapillamisje, kui ahnuusse eest hoitma.

Sir. 18, w. 27. 37. Mõtle nälja aia peäle, sel aial kui kül kä on, ja waijusje ja puds peäle, rikkusse päiwil. Ürra te enmast waeseks laeno=hagaga prashides.

Sir. 25, w. 3. Mis sa norel põstwel ei olle foggumud, kuida tahhad sa sedda wannas eas eest leida?

Jan. Ew. 6, w. 12. No. 156. No. 170, w. 1. 6.

133. Mes kahjo tullep ahnuussest?

Ahnuus rikkup söame rahho ärra, nink kiusap pattu pole.

Sir. 31, w. 1. 5. 6. Kui kegi ei woi mata rikkusse pärrast, se lõppetap lihha ärra, ja murre selle pärrast ei lasse mata. Kes kulda armastap se ei olle dige, ja kes hukkatust otsib, saab sedda kül. Mitto on sattumud hädda sisse, rahha pärrast.

I. Timot. 6, w. 6 — II. Ent Jummal peljus rahhulollemisfega om suur kassu. Sest meije ei olle middake ilma päle tonu, seperrast om awwalik, et meije ei woi ka middake ärrawija. Ent kui meil pätoitust nink reiwid om, sis olgem neidega rahhul. Ent kea tahtwa rikkas sada, ne saddawa kiusatusse sisse nink kappla, nink mitma rummala

nink kahjolikko himmu sisse, kumma inimisje ärraupotawa ärrarikmisje nink hukkaminnemisje sisse. Sest ahnuus om fige kurja juur: Kumba mõnne omma püüdnu, nink usjust ärraesinu, nink omna hennelle esst paljo waiwa saatnu. Ent sinna o Jummal inniminne, taggana nisuggust: Ent kiusa digusse, Jummal peljusse, ussu armo, kannatusse, nink tassausse perra.

Luf. 12, w. 15.

No. 176.

134. Kas meije ka se eest peame hold kandma, et innimesse meid awwustawa nink kitwa?

Auwo nink kittust rahwa man, peame weel surembas nink kallimbas arvama, kui rahha nink muud ajalikko hääd.

Sir. 41, w. 15. 16. Kassisu, et sa olled hea nimme al: sest se jääb sulle üllemaks kui tuhhat suurt kuld-warrandust. Hea nimuni jääb iggaweste.

I. Kor. 9, w. 15.

No. 167, w. 6. 7.

135. Ent kui meije hennelle auwo pärwame, mink eest meije henda peame hoitma?

Meije peame henda hoitma, auwo ahnuusse, uhkusse nink kõrkusse eest.

Sir. 10, w. 7 — 9. 12 — 14. Jõsandal ja innimestel on wägga pahha meel uhkusfest, ja mollemate melest on se täis üllekohhut. Mis surustelleb se waine muld ja põrm? Sest kui innimenne surreb, siis saab ta pärris osaks romajaid ja mets=ellajaid, ja ussa ja ärramaddanemist. Kui innimenne Jõsandast ärratagganeb, se on uhkusse hakkatus, ja temna südda on sest lahkunud, kes tedda on teinud. Sest pattude hakkatus on uhkus, ja kes sest kinni peap, se aiab hirmsad asjad wälja.

Sir. 11, w. 4. Ürra ossi kitust riette pärrast, ja ärra surustelle aw päwal.

Kal. 5, w. 26. Matt. Ev. 23, w. 12. I. Petr. 5, w. 5.
No. 149, w. 2. No. 198.

136. Kuis soetame nink hoijame meije hennel auwo rahwa man?

Kui meije teme mes bige nink hä om, nink ellame moistlikko rahwa säduöse nink wisi perra, säs soetame nink hoijame omma auwo rahwa man.

Wil. 4, w. 8. Päle se, wellitse, mes töttelik om, mes ausalik om, mes bige om, mes pohhas om, mes wastawötlik om, mes hä kuulda, kui ütšif hä kombe om, nink kui ütteke kittust om, se päle mötlege.

I. Tesf. 5, w. 22. No. 168, w. 4.

137. Kuis meije hennel töiste armo woime sata?

Kui meije olleme allandlikko, tassatse=melega, leplikko, helde ja söbbralikko, säs sara hä innimesse meid armastama.

Tob. 4, w. 15. Mis sa isfi wihkad, sedda ärra te ühhelegi.

Sir. 31, w. 17. Urwa omma liggimesse asjad ärra, omma emese asja järrele, ja panne keif asjad hästi tähhele.

Op. s. 12, w. 14. 18. 25. Mehhe su wiljast, saab ta head kül; ja nenda kui innimesse tö wäart on, tassutatse ta kätte. Mõnni on, kes suust wäl ja aiab, kui peaks mödgaga pistma; — agga hea fanna rõmuustab süddant.

Luf. 18, w. 14. No. 153, w. 4. 5.

138. Kas innimesel lubba om, ka sedda rõmu maitse, mes ilma pääl om lbida?

Jummal ei olle ütteke rõmu keelnu, kui meije se man pattu ei te.

Law. I. 34, w. 9. Maitse ja wadage et Jehowa hea on.

Gal. kogg. r. II, w. 9. Olle rõmus, noor mees, omma nore ea sees, ja tehko so südda sulle head rõmo, so nore mehhe põlwes, ja kai omma süddame te de peäl ja omma silmade näo järrel, agga sa pead teadma, et Jummal sind keige sepärrast kohto ette wiib.

Sir. 14, w. II — 13. Laps! kui sul middagi on, siis te isšienesele head, ja wi Jesandale ohwrid, nenda kui kohhus. Mõtle et surm ei wibi. Enne kui sa surred, siis te söbbrale head: ja sirruta kät wälja omma joudo möda, ja anna temmale.

I. Kor. 10, w. 31. No. 195.

139. Kui innimesel rasse ello kbrd om, mes temma säs peap teggema?

Rasse ello kõrran peame karmatlikko ollema, nink hennel kui moistlikko innimesse abbi otsma, hään ussun nink lotusšen Jummalala päle.

Prow. Jesaia. 30, w. 15. Nenda ütleb Jesand Jehowa: kui teie pöraksite ja hingaksite, siis saaksite teie abbi; kui teie olleksite rahhul ja lodaksite, siis olleks teil rammo.

Prow. Jerem. 17, w. 5 — 8. Urranetud on se mees, kes lodab innimesse peäle, ja panneb lihha ommaks käewarrekš, ja lahkuš Jehowast omma süddamega ärra. Ja temma on kui karmarpik nõmmes, ja ei sa mitte nähha, kui hea tulleb, ja ta ellap poudse paikade sees kõrbes, ühhe pahha nõmmes ma peäl, kus ütški ei ella. — Dnistud on se mees, kes lodab Jehowa peäle, ja kelle lotus Jehowa on. Eest temma on kui pu, mis wee jure istatud, ja jõe äres ommad jured aianud, ja ta ei tunne, kui poud tulleb, ja temma lehbed on haljad; ja poudsel aastal ei muretse temma mitte, ja ei anna järrele wilja kandmast.

Prow. Jes. 54, w. 7. 8. 10. Ma ollen sind ütikesse silma pükmissse aia mahhajätnud, ja sure

hallastusfega tahhan ma sind kogguda. Sure wihi ma tousmisjes ollen ma ommad silmad, silma pillmisje aia so eesti ärra petnuud; agga iggawesse heldusfega tahhan ma so peäle hallastada, ütleb Jehowa, so lunnastaja. — Eest kül mäed likuwad ärra, ja mäekingud köikuwad; agga minno heldus ei pea mitte sunnust likuma, egga mo rahho seädus köikumama, ütleb Jehowa so hallastaja.

Rom. 12, w. 12. Jak. 5, w. 7. II. 13. No. 187.

R a t t e f a m a s o p p u s.

Mes meije kohhus om tetta, ommal lähhembal.

140. Mes kasku annap Jesus meile, lähhembra polest?

Jesus kassap: Matt. 22, w. 39. Ea pead omma lähhembad armastama, kui henda eesti.

No. 152, w. 1. 2.

141. Mes se om: sa peat omma lähhembat armastama kui henda eesti?

Rik haäd, mes meije hennel eesti sörwame nink teme, peame ka ommal lähhembal soudma nink tegema.

Prow. Sakaria. 7, w. 9. Moistike tössist kohhut, ja heldussest ja hallastussest tehke haäd iggamees ommale wennale.

Luf. 6, w. 31. Rom. 13, w. 8 — 10.

No. 154, w. 1.

142. Kas sis waise, santi nink wõra usfudõtja ka meije lähhembra ehk welle omma?

Meije ei pea üttele innimest ärra põlgma, olgo

temma rikkas ehk waine, wõra usfu wõtja ehk moistussest nõrk.

Prow. Malafia. 2, w. 10. Eks meil keikil ei olle üks isja? eks üks Jummal ei olle meid lonu? miksparrast teme siis pettust teine teist wasto, ja teotame ärra omma wannemate seadust?

Cir. 11, w. 2. 3. Ärra fide meest temma au illo parrast, ja ärra põlga keddagi, kes sant peält nähha. Mesülane on piisjoke lindude seast, ja temma willi on üllem, kui muud maggusad asjad.

Rom. 12, w. 10. I. Tesf. 5, w. 14.

No. 155, w. 8. No. 198, w. 5. 6.

143. Kuis naudame sedda ülles, et meije omma lähhembat armastame nink auwustame?

Ke omma lähhembat armastap nink auwustap, se ei te tälle üllekohhut, mõtten, sõnman nink tõdn, enge om ikkes õige nink armolik temma wasta.

Prow. Eakar. 7, w. 10. Äрге tehke liga ei kesjenaesele, egga waesele, egga waeselapsele, ei wõrale egga willetsale; ja äрге mõttelge ommas südames teine teisele kurja tehha.

Matt. 9, 4. I. Jan. 3, w. 8. No. 185, w. 2 — 4.

144. Mes armo woime ommal lähhembal näuta, temma henge polest?

Meije naudame ommal lähhembal armo, temma henge polest, kui meije läbbi hä oppusse nink eenkojo, tedda targembas teme, nink hä pole kåname.

Jakk. 5, w. 19. 20. Wellitje, kui üks teist tõttest ärraessis, nink üks kånay tedda umbre, se teedko, et ke pattast temma esitusse tee pädlt om umbrekäänndnu, se arwitap henge surmast, nink saap pattu hulka finni katma.

Matt. 5, w. 16. Kalat. 6, w. 1. Kolostr. 3, w. 16.

No. 154, w. 7. 8.

145. Minik eest peame henda hoitma, et meije onmal lähhembal henge polest kahjo ei te?

Meije ei pea omma lähhembat rummalusßen finnitama, ehk tedda halwa oppusse nink eenfojo läbbi, pattu pole eestitama.

Matt. Ev. 18, w. 6. 7. Ent ke pahhandap ütte neist wäikust, kea minno sisse uskwa: Sel olles parremb, et üts westkiriwi saas podus temma kala, nink et temma saas ärrauppotetus merre, kun fige sirowemb om. Hädda ilmale pahhandusse perrast: Pahhandus peap jo tullesma! Eiski hädda selle innimisfele, kumma läbbi pahhandus tullep.

Rom. 14, w. 1. Rom. 15, w. 1. 2.

No. 168, w. 1.

146. Mes kelap nink oppetap arm lähhembat wasta, temma ihho nink ello polest?

Meije ei pea omma lähhembra ello ehk terwust ärrariktma, enge peame sedda hoitma, nink tedda arwitama, figen ello häddan.

2. Mos. 20, w. 13. Sinna ei pea mitte tapma.

1. Mos. 9, w. 6. Kes innimesse werd ärrawallab, selle werri peap innimesse läbbi sama ärrawallatud, sest Temma on innimest Jummalala näo järrele teinud.

Matt. 5, w. 21. 22. Luf. 10, w. 30 — 37.

147. Kas se ütfinda innimeste tapja om, ke dñwa rõwli kombel töiste ello ärrawõttap?

Ra se, ke omma lähhembat pahhandap, kurrwas-tap, ehk wallatusse ehk holetusse läbbi temma ello nink terwust ärrarikkup, om rõwel.

Sir. 7, w. 12. 35. Ärra naera sedda innimest, kelle hinge sees kibbedus on. Ärra minne nende eest ärra, kes nutwad, ja leina leinajatega.

Sir. 4, w. 2. 3. Ärra kurrwasta hinge, kel nälg on, ja ärra te wiritusi selle mehhele, kel abbi tarwis on. Ärra kibhuta ennam selle süddant, kes wihhastud on, ja ärra wibi andmast sellele, kes häddast pallub.

Sir. 4, w. 9. Peasta sedda ärra, kellele üllekohhut tehakse, selle kääst, kes üllekohhut teeb, ja ärra olle arq, kui sa moistad, mis kohhus on.

Dp. san. 10, w. 13. Halp poeg on ommale isfale sureks õnnetusseks, ja naese riidlemisfed on kui järgne läbbitikkunnina.

1. Jan. 3, w. 15.

No. 188, w. 3.

148. Kui meije lähhemb többine om, mes sis meije kohhus om tetta?

Többitid peame rõmüstama nink arwitama.

Sir. 7, w. 36. Ärra arwa waewaks, kui sa lähhad haiget katsma.

Prow. Esiek. 34, w. 2. 4. Nenda ütleb Is-sand Jehowa: hädda teile teie ei kimita mitte neid, kes nõdrad, sa sedda mis haige ei paranda teie mitte, ja mis hawatu om, ei seu teie mitte kinni.

Jak. 5, w. 14. 15.

No. 188, w. 4.

149. Kui meije lähhemb om kolu, mes om sis meije kohhus?

Kooljid ei pea meije wäga aigaste mahhamatma, neide hengusse kottust (pühha aida) peame kallis piddama, nink neid aawoga mälletama.

Sir. 38, w. 15 — 22. Laps, ühhe furno parrast nutta ja te kaebdust, kui olleks sul raske koorm kaela peäl. Ugga mässi temma ihho kinni, nenda kui kohhus on, ja murrese temma mattuksed. Nutta kibbedaste, ja te suurt kaebdust, ja wotta leinada, sedda möda kui ta wäärt on; üks pääw ehk kaks, et sind ei teota, — ja wotta ennast trööstida leinamis-

ses. Eest liast leinamisest tulleb surm, ja süddame leinaminne teeb õimatumaks. Nega möda lähhab kurbdus möda, ja ühhe wa se ello on wasto meelt. Ürra anna omma süddant kurbdusje sisse, aia sedda ennesest ärra; mötle wimiste asjade peäle, ärra un-
nušta sedda mitte. Eest seält ei sa taggasi tuldu, ja teisele ei sada sa mitte kasso, agga ennesele teed sa kahjo.

Tarkusse ram. 3, w. 1 — 3. Waggade hingeb on Jummalala kä, ja ei mingisugust wallo ei putu neisse. Meletumate melest arwati neid ärra-
surnud ollewad, ja nende ärralahkuminne peti kurfaks põlweks, ja nende ärraminneminne meie seäst arwati ahhaustusfeks; agga nemnad on rahho sees.

No. 122, w. 5 — 8.

150. Mes meil om keeltu, lähhemba hä ehk warra polest?

Meije ei pea warrastama, ei ka pettusse ehk kawwalusse läbbi lähhemba hääd ärra wõtma.

2. Mos. 20, w. 13. Sa ei pea mitte warras-
tama.

3. Mos. 19, w. 35. 36. Teie ei pea kõwwe-
rust teggema kohtus, ei küünra-puga, ei marga-
puga egga moodoga. Diged waekausid, diged loõd,
dige wak ja dige kan peab teil ollema.

3. Mos. 25, w. 14. Kui teie omma liggimese-
sele middagi ärramüte, ehk omma liggimese käest
middagi ostate, siis ärge waewage teine teist.

Mika. 2, w. 1 — 3. Hädda neile, kes ihhal-
dawad wäljasid, ja kiskuwad neid wäggise käest ärra,
ja ihhaldawad koddasid, ja wõtawad käest ärra; ja
nemnad tewad liga mehhele ja temma koiale, ja
iggauhhele ja ta pärris-õsfale. Sepärrast ütleb
Jehowa nenda: wata, ma mötlen õnnetust sata se-

finnatse sugguwõssa peäle, kust teie mitte ei pea om-
ma kaela alt ärrasaatma.

Jerem. 22, w. 13. Hädda sellele, kes ehhitab
omna koddasid, ei mitte õigusfega, ja omnad pealmis-
sed toad üllekohtoga; kes omma liggimest sunnib te-
nima ilma, ja ei anna temmale mitte temma tõ palka.

1. Kor. 6, w. 10. Eweesr. 4, w. 28. 1. Tesf. 4,
w. 6.

No. 182, w. 5.

151. Kas se ütfinda wargus om, kui tõiste hääd wäg-
gisi ehk sallajalt ärra wõtame?

Re melega warrastetu hääd wasto wõttap ehk
ostap, ke tõiste ruminalusfests ehk häddast hennele
kasso offip, ke sedda mes ta om lainanu, ehk löidnu,
taggasi ei anna, — se om ka warras.

Op. san. 29, w. 24. Kes wargaga jaggab,
wihkab omma hinge.

Law. 1. 15, w. 5. Kes omma rahha ei anna
lija kasso peäle, ei se kõigu ellades.

Op. f. 22, w. 22. Ürra risu sedda alwa, se-
pärrast et ta alw on, ja ärra rõhhu mitte willestaf
mahha.

Sir. 29, w. 2 — 6. Laena liggimesel sel aial
kui temmal tarwis on; agga anna ka omma liggimese-
sele jälle õigel aial. Rinnita omma sanna, ja aia
ominad asjad truište temma wasto, siis leiad sa iggal
aial, mis sul waja on. Mitto on sedda, mis neile
laenatud, arwanud kui leitud, ja on waewa teimud
neile, kes neid aitnud. Ta annab temma käele suud,
kunni ta on sanud, ja rägib tasfase healega liggimese
rahha pärrast. Ja sel aial, kui ta peaks kätte tas-
suma, widab ta aega, ja jaggub weidraid sanno, ja
lükab süüd aia peäle.

Esef. 33, w. 15. Kui se üllekohtune annab ponti
taggasi, ja tasub jälle mis ta risunud, ja käib ello sed-

miste sees, et ta mitte ei te kõrwerust: siis peab ta tõeste ellama, ei mitte surrema. No. 182.

152. Mes om meil kasta, lähhemba warra nink hä polest?

Meije peame lähhemba warra nink pätoidust kaswatama, fige hädda eest kaitsuma, nink õige ja usfutawa ollema temma wasta.

Prow. Esék. 18, w. 5. 7 — 9. Kui kegi õige on, ja teeb mis kohhus ja õigus on; ja keddagi ei waewa, annab omna wõlgalase panti taggasi, mingiwisil ei risu, annab omna leiba näljatsele, ja katatab riettega sedda kes allasti; kes ei anna rahha renti peäle wälja, ja ei wõtta kasso, kes omna kät kõrwerustest taggasi wõttab, kes teeb, mis tõstine kohhus, ni ühhele kui teisele; kes minno seadmiste sees käiw, ja peab mo kohto seadusled, et ta truište se järrele teeb: — sesamma on õige, temma peab tõeste ellama, ütleb Jõsaud Jehowa.

Sir. 29, w. 17. 21. Üks hea mees saab käämehheks omna ligginesse eest. Mita ligginest omna joudo möda.

Wilib. 2, w. 4. Keafe ärra kajego omna kaswu perra, enge eggauts se perra, mes tõije tullu om.

Rom. 12, w. 10 — 13. Rom. 13, w. 7. 8. Luf. 16, w. 10 — 12. No. 184, w. 4. 5.

153. Kas meije lähhemba auw nink hä nimmi meile ka kallis peap ollema?

Meije lähhemba auw peap meile ni kallis ollema, kui meije omna auw nink hä nimmi.

Matt. Ew. 9, w. 4. Kuis teije ni kurja mõtlete omman sõamen?

Matt. 7, w. 1 — 5. Ärra sundke mitte, et teije ei sa sunnitus. Eest kumma kohyoga teije sunnite, sega sate teije sama sunnitus: Nink kumma mõ-

duga teije mõdate, sega saap teile jälle sama mõdetus. Ent mes näet sinna sedda pinda omna welle filman, nink sedda hirt omnan filman ei panne sinna tähhele? Ehk kuis sinna tahhat ommale wellelle ütelda: Oda, minna tahha sedda pinda sinno filmast wälja tõmmata: Nink näte, üts hirs om sinno omna silna siisen? Sinna pilgja, tõmba eesmält sedda hirt wälja ommast filmast, nink kae sis sedda pinda sinno welle filmast wälja tõmmata.

No. 165, w. 7.

154. Mink eest peame henda hoitma, et meije omna lähhemba auwo ärra ei rikku?

Meije ei pea keld pesma, ei ka kurja kõnnet tõstma temma päle.

Law. 1. 34, w. 13 — 17. Kes on se innime, kes head ello tahhab, kes armastab need päwad, et ta saaks head nähha? Hoia omna keel kurja eest, ja ommad uled pettust räkima. Taggane kurjast ärra, ja te head, otši rahho ja aia sedda takka. Jehowa filmad on õiqede pole, ja temma kõrwad nende küssendamisse pole. Jehowa filmad on nende wasto, kes kurja tewad, et ta nende malletust ma peält ärrakautab.

Gal. op. fan. 18, w. 8. Relepekõja sammad on kui naljakad, ja süski lähhawad nemmad süddame pohja.

Gal. op. 11, w. 13. Kes kele kandmissse peäle õppind, se ilmutab sallaja nou; agga kes ustawa waimoga on, se kattab sedda asja kinni.

Sir. 19, w. 6 — 10; 13 — 16. Kes tähjad juttu wihtab, se tunneb wähhemat waewa. Ärra arrota ial ülles kurje kõnnesid, siis ei juhtu ühtegi sulle, mis sind ahwemaks tees. Ärra rāgi ülles woobraid ello wiisid, ei jōbbrale, egga wihtamehhele;

ja kui sa ei te pattu sega, siis ärra ilmuta neid. Eest kui ta sind saab kuulnud ja tähhele pannud, siis wihtab ta sind omnal aial. Olled sa ühhe kõnne kuulnud, siis surrego se so sisse; olle julge, ei se aia sind lõhki. Kula omma liggimesse käest se asja järrele; ehk ta sedda ei olle mitte teinud; ja kui ta middagi on teinud, et ta ennam ei te. Kula omma sõbbra käest, sest kurjat kõnnet tõstetaks jaggedaste; ja ärra usku keik kõnnet. Mõnni eksiõ sammaga, agga mitte süddamest, ja kes on, kes omna kelega ei olle pattu teinud.

Jaff. 4, w. 11.

No. 165, w. 5. 6.

155. Mes peame meije teggema, et meije omma läh-hemba auwo woise hoita?

Kui kurja kõnnet lähhemba päle tõstetas, sis peame tedda wabbandama, nink kif asju hä pole käändma.

Sir. 6, w. 6. Rahke su teeb ennesele paljo sõbbro, ja se keel mis hästi moistab rätida, woib paljo hääd kõnnesid kõnnelda.

Dp. san. 31, w. 8. Te omma su lahti selle eest, kes keleto, ja keikide nende asjade eest, kes on kadumas.

No. 165, w. 4. No. 154, w. 5.

156. Kas kifuggune wõls jut Jummalast om keeltu?

Sige ristinnimenne ei pea kunnake wõlsma, enge ta peap õige nink tõtte ollema, omman kõnnet nink tõnn.

Dp. san. 12, w. 17. 19. 22. Kes tõsitudust ülles kulutab, se kulutab õigust; agga walle tunnistus mees on iggite pettis. Tõde uled kinnitakse ifka, agga walik keel on ürikeskõs. Walskuse uled on Jehowa melest hirmsad; agga kes truieste keik teeb, se on temma mele pärrast.

Sir. 20, w. 24 — 26. Walle on pahha asst innimessele; agga se on jaggedaste wägga nurjetumatte sius. Warras on parrem, kui se kes ifka peäle waltetab, agga mollemad pärrivad hukkatust. Teotus jääb wallelikko innimessele wiisiks, ja temma häbbi jääb temmale lõpmata.

Greesr. 4, w. 25. Rom. 12, w. 9. 10.

No. 157, w. 2. No. 158.

157. Kas meije kif peame ärra kõnnelema, mes meije tijame nink mõtleme?

Tõiste sallausst ei pea meije awwaldama, ei ka kulutama kif mes meije silin näep nink kõrw kulep. Omman kõnnet peama ollema targa, nink ei middake üttelema, mes tõisele kahjus lät.

Eal. fogg. 3, w. 7. Aega on wait olla, ja aega on rätida.

Dp. san. 21, w. 23. Kes omma siud ja keelt hoiab, se hoiab omma hinge ahhastusse eest.

Sir. 27, w. 16. Kes sallajad asjad ilmutab, se on usku kaotanud, ja ei leia sõbra omma süddame järrele.

Sir. 5, w. 13 — 16. Olle kerme head kuulmas, ja so ello olgo tõde sees, ja anna õiget wastust, pikka melega. Kui sul mele moistus; siis wasta liggimessele, kui mitte, siis panne kät su peäle. Eest au ja häbbi on kõnnes, ja innimesse keel sadab tedda langema. Ärra olle mitte kahtlasse melega, ja ärra warritse mitte omma kelega.

Sir. 38, w. 8 — 10. Nägi õh noor mees, kui hädda käsib, wäha kaksford, kui sult küsitakse. Nägi paljo piisko sammadega; olle nenda kui se kes sedda tunneb, ja süiski wait on. Suurte Isjan-

datte selfsis ärra panne ennaft mitte nende sarnatseks, ja kui teine rägib, siis ärra lobbise paljo.

Jak. 3, w. 1 — 10.

No. 157, w. 4.

158. Mes wellelik arm meid kässep, kui wahhest riid nink pahhandus tõssep?

Rija eest peame henda hoitma, nink hä rahho perrast ei pea meije mitte omma digusse päle kangeste saisma, enge tasfatse nink leplikko ollema.

Op. san. 15, w. 1. Tassane kostminne pdrab tullise wihha taggasi; agga kibbe sanna kihhutab wihha.

Rog. r. 10, w. 4. Kes järrele annab, sadab sured pattud mahha-jäina.

Sir. 28, w. 13. Kui sa säddeme ülles puhhud, siis hakkab se põllema, ja kui sa se peäle süllitad, siis kustub se ärra; mollemad asjad tullewad so suust.

Matt. 5, w. 9. Rom. 12, w. 18.

No. 183, w. 1. 8.

159. Kui meil pahhandust nink kurja tetta, mes om sis meije kohhus?

Meije ei pea sebdamaid henda ärra wihhastama, nink kurja kurjaga tasfoma.

Sir. 28, w. 1 — 8. Kes teise kätte maksab, selle kätte maksab Jssand jälle, ja kinnitab temna pattud korwaste. Unna omma liggimesse üllekohhut andeks, ja siis antakse so pattud andeks, kui sa pallud. Innumenne peab wihha teise wasto, ja orsib Jssanda käest parrandamist: temnal ei olle halledat meelt ühhe innimesse wasto, kes temna sarnane on, ja pallub omna pattude parrast? Temna isfi, kes lihha on, peab wihha; kes tahhab temna pattud ärra leppitada? Mõtles wimiste asjade peäle, ja jätta wihhawaeno mahha, et sa temmale ei sada hukkatust ja surma, ja jä käskude sisse. Mõtles

käskude peäle, ja ärra olle waenlane omma liggimesse wasto, ja mõtle keigeforgema Jummalala seadusse peäle, ja anna armo teise rummalussele. Eetsa riust rahho, siis teed sa patto wähhemaks: sest wihhane inninenne tõstab rido.

Erweesr. 4, w. 26. 27; 31. 32. Kolostr. 3, w. 13.

No. 166, w. 1 — 3.

160. Mes kässep wellelik arm meil tetta, kui keä meid wihkap nink kiusap?

Meije peame ka wihhalistil nink wainlaisil armo näutma.

Dom. 12, w. 19 — 21. Urge tasfoge eesti omman wihhan, arma: Enge andke wihhale maad. Eest kirjotet om: Sundus om minno perrast; Minna tahha tasfoda, ütley Jssand. Kui müüd sinno wainlance isjones, sis söda tedda: Kui temna jannones, sis joda tedda: Eest sedda tetten saat sinna tullisid hütse temna pä päle kogguma. Ärra lasko henda kurjast ärrawaärda: Enge wära summa kurja ärra häga.

Matt. Ew. 5, w. 44. 45. Ent minna ütles teile, armastage omne wainlaisi, õnnistage neid, kumma teid wandwa, tekke hääd neile, kumma teid wihkawa, nink pallege neide eest, kea teile kahjo teggewa nink teid perrankiusawa: Et teije omma esja latse ollete, ke taiwan om, sest temna lassep omma päinwa tousta ülle kurja nink hä, nink lassep wihma sadada ülle digedid nink üllekohhtosid.

I. Petr. 3, w. 9.

No. 166, w. 6. 7.

161. Kui meije lähhemba käsfi häste käup, mes sis wellelik arm meil kässep?

Kui meije lähhembal hääd ello põlwe om, sis ei pea meije kaddelikko ollema; enge tedda arwitama, et temna sedda wois piddada, nink se man jada.

Op. san. 14, w. 30. Raddedus on mädä lu-
kontide sees.

Sir. 14, w. 8. 10. Kurri on se kes filmaga
kadde on nähhes, filmad ärra pörab ja teised pölgab.
Kurri film on kadde leiva perrast, ja on furb ominas
laudäs.

Rom. 12, w. 15. Olge röömisa römüliffuga,
nink ifte ifsidega.

I. Petr. 2, w. 1.

No. 181, w. 1 — 3.

162. Kui meije löhhemb murren nink häddan om, mes
sis meije köhhus om tetta?

Murreliffkuid peame römüstama, häddalisfi
awwitama.

Sir. 7, w. 12. 35. Ärra naera sedda innineft,
felle hinge sees kibbedus on; sest üks on se, kes üllen-
dab ja allandab. Ärra minne nende eest ärra, kes
nutwad, ja leina leinajattega.

Sir. 4, w. 1 — 4. Laps, ärra jätta waest
toitmata, ja ärra te wiwitust keh Wadele, kes so
peäle waatwad. Ärra kurwasta hinge, kel nälg on,
ja ärra te wiwitust selle mehhele kel abbi tarwis on.
Ärra kihhuta ennam selle süddant, kes wihhastud
on, ja ärra wibi andmast sellele, kes häddas pallub.
Ärra jätta sedda ilma kes ahhasiusses pallub, ja
ärra pöra ennese filmi ärra ühhe waese peält.

Op. s. 12, w. 25. Murre ühhe mehhe südda-
mes kunnardab sedda mahha, agga hea sanna rö-
müstab sedda.

Op. s. 17, w. 5. Kes kehwa irwitab, se lai-
mab temna Teggija; kes teise huffatusse pärrast
römüstab, ei se ja ilmašita.

Matt. 5, w. 42.

No. 194.

163. Mes meije köhhus om waistile tetta?

Waistile peame helde söamega armo näutma.

Sir. 18, w. 17 — 20. Laps, ärra otfi süüd
häift asjust, ja ärra kurwasta ial sannaga sedda,
kellel sa middagi annad. Eks käste seisa pallawa
wasto? nenda on hea sanna parrem kui and. Wata
eks hea sanna olle parrem, kui hea and? ja molle-
mad on selle jures, kes armo täis. Jölle haukutab
kurjaste head teggo, ja ühhe kadde and teeb, et
filmad ärrakuiwawad.

Sir. 12, w. 1. 2. Kui sa head teeb, siis katsi,
fellele sa sedda teeb; siis saab sulle armo so heatege-
misest. Te head Jummalä kartliffuile, siis leiad
sa, et sulle tasjutakse, ehk mitte temna käest, om-
mete Keigeförgema käest.

Prow. Jes. 58, w. 7. 8. Kui sa omma leiba
murrat näljatsele, ja wiit omma kotta need willetsat,
kes pelgus on; kui sa nääd kes allasti on, ja kattad
tedda, ja kui sa ennast körwal ei hoia omma liggi-
messe eest: siis so õigus käib sinno ees, Jehowa au
käib so järrel.

Matt. 6, w. 3. 4. 2. Kor. 9, w. 7. I. Jan. 3,
w. 17.

No. 154, w. 2. 3.

164. Ent kui meil hennele pudust om, mes meije sis
neile woime anda, kel abbi waija om?

Helde südda annap omna jowwo perra, nink
woip hä sönna, hä nowwo nink tö läbbi, ka suurt
armo wellele näuta.

Op. s. 3, w. 27. 28. Ärra kela head mitte neile,
kellel se tarwis on, kui sinno kä joud on, head tehha.
Ärra ütle mitte omma liggimessele: minne ja tulle
jälle, ja homme tahhan ma anda; ja ommeti on se
niüd so kä.

Jes. 1, w. 17. Öppige head teggema, noudke
mis köhhus, saatke ülleamnetumad dige tele, moistke

Kohhut waeste lastele, selletage leskenaeste asjad ärra.

Matt. 10, w. 42. Ke ütte neistsunnatsist wäshembist jodap ennege ütte külma wee pikfrega, töttelekkult minna üttele teile, se ei ja omna palka mitte ärra faotama.

Matt. 25, w. 34—36. I. Petr. 4, w. 10.
No. 154, w. 4.

165. Mes olleme ommile häteggijile wblgo?
Häteggijide wasta peaine tenmolikko ollema, mötten sönnan nink töön.

Op. san. 17, w. 13. Kes hea eest kurja tasjub, selle koiast ei lahku õnnetus ärra.

Sir. 3, w. 30. Kes headteggemisjed tasjub, selle peäle mötteldakse pärrast jedda, ja ta leiab finnistust langmisje aial.

I. Lesl. 5, w. 18. No. 180.

Ü t t e s a m a s o p p u s .

Mes innimesse kohhus om tetta, omman esjärralikkun saiusjen nink ammetin.

166. Mes om laste kohhus omme isholikko wannembide, nink neide wasta, kea wannembide assemel omna?

Jummala sönnä ütley: Eweesr. 6, w. 1—3. Latse kuulge omme wannambid Jësandan, sest se om õige. Uinwusta omna esja nink emma: se om se eesmäme käft, kummal towotust om: et sinno kässt häste käus nink sinno igga pik olles ma pääl.

Sir. 7, w. 28. 29. Nuusta omna isja keigest süddamest, ja ärra nuusta mitte omna emma lapse

waewa. Mõttele et ja neist olled sündinud, ja mis woid ja neile jälle tasjuda, nenda kui nemmad julle head teinud?

Sir. 3, w. 4. Kes isfale au annab, sellele peab hea meel ommast lastest tullema, ja omna palwe päwal peap tedda kuuldama.

Sir. 3, w. 7. 8. Nuusta omna isja tö nink sannaga, et temmast õnnistus jo peäle tulleks. Sest isja õnnistamine kinnitab laste koiad; agga emma ärrawandumime kishub nende allused ümber.

Sir. 3, w. 11—15. Laps, olle abbiks omna isfale temma wannusjes, ja ärra kurwasta tedda temma ello aial. Ehk ta melest nõdraks lähaks, siis ärra a-u jedda mitte, ja ärra teota tedda mitte. Sest halle meel isja wasta ei sa mitte unnustud, ja so emma pattude pärrast, mis sa kannatand, pead sa siggina. Se on kui teotaja, kes isja mahha jättab, ja kui Jësandast ärrawannutud, kes omna emma wihasstab.

No. 376.

167. Kuis peawa welle nink sösfara, tõine tõist wasta, henda piddama?

Welle nink sösfara peawa arimun, rahhun nink meleütteusjen tõine tõisega ellama.

Zaw. I. 133, w. I. Wata, mis hea ja mis löbbus asst on se, et wennad ka ühhes ellawad.

Wan. I. 93, w. I.

168. Mes suggulaste, maja rahwa, nabride nink küllaiste kohhus om tetta, tõine tõist wasta?

Suggulase, maja rahwas, nabri nink küllalisje peawa armolikko nink söbbralikko ollema, nink tõine tõist arwitama figen, mes õige ja hä om.

Sir. 25, w. I. Jësanda ja innimesse melest on armas, kui wennad ühhel meel on, ja kui söbbrus on liggimessega.

Dp. san. 27, w. 10. Naber kes liggi, on parrem kui wend kes enal.

I. Timot. 5, w. 8.

Ban. I. 93, w. 8.

169. Kuis meije henda omma söbbrä wästä peame piddama?

Sir. 6, w. 15 — 18. Üks ustaw söbber on üks tuggew warjopait; kes tedda leiab, se leiab õnistusse warrandust. Üks ustaw söbber ei sünni mingi wästo ärrawahhetada, ja ei sa ühtegi temma illo wästo. Üks ustaw söbber on ello rohhi, ja kes Jummalat kardab, se saab niisugust kätte. Kes Isjandat kardab se peab omma söbrust öiete, et ta iski on nenda kui temma liggimenne.

Sir. 22, w. 28. 31. Willitsusse aial ja kõrwaste temma jure, et sa temma pärrandusjese woid ka pärrida. Si ma tahha häbbeneda söbra kaitstes, egga temma silma cest warjule minna.

No. 199, w. 1 — 5.

170. Mes rahwa seltsist waija om, tähhele panna?

Dp. san. 13, w. 20. Kes targadega ümberkäib, se saab targaks; agga kes halpide seltsi heidab, sellele tulleb pahha luggu.

Sir. 6, w. 36. 37. Eeisa wannade hulka, ja kui kegi tark on, siis hoia selle pole. Wotta heal meel keif jummalikkuid õppetusesed kuulda, ja ärra lasje moistikkuid moistusse sanna käest ärra.

Dp. san. 1, w. 10. 15. Mo poeg! kui pattusesed sind awwatawad, siis ärra wotta mitte nende nou. Ärra käi mitte sedda teed nendega; kela omma jalg nende jalgteed käimast.

Wilip. 4, w. 8. Väle se, wellitse, mes töttelik om, mes ausalik om, mes õige om, mes pohhas om, mes wastawõtlik om, mes hä kuulda, kui ütjif

hä kombe om, nink kui ütteke kittust om, se päle mõtlege.

No. 199, w. 9. II.

171. Mes meije kohhus om, kohto wannembide wästä?
Rom. 13, w. 1 — 7. Eggaüts heng olgo üllembil allahetlik, kel woimus temma ülle om. Cest üllembat ei olle, kui ennege Jummalast, nink kun üllembid om, ne omma Jummalast säetu. Ke niid üllembide wästä pannep, se pannep Jummalä sädusse wästä: Ent kea wästä pannewa, ne sarwa kohto sömma henne ülle sama. Cest päliko ei olle mitte häteggole peljus, enge kurjale. Ent kui sinna üllembat ei tahha peljata, siis te hääd. Eis saat sa temmast kittust sama. Cest temma om Jummalä sullane, sinnole hääd. Ent kui sinna kurja teet, siis pelga: Cest temma ei kanna mitte ilmasjata mõka. Cest temma om Jummalä sullane, tassoja nuhtlusse selle, ke kurja teep. Seperrast sünnis allahetlik olla, ei ütfinda nuhtlusse perrast, enge ka süddame teedmisse perrast. Cest seperrast massate ka tatsinat. Cest nemma omma Jummalä sullase, kea ikkes se pääl omma. Eis tassoje niid eggamihhele omma wõlga: Tatsinat, kelle tatsinat sünnis: tolli, kelle tolli sünnis: Pelgo, kelle pelg sünnis: Aurwo, kelle auru sünnis.

No. 374, w. 6 — 9.

172. Mes meije kohhus om tetta, oppetajide wästä?

Hebr. 13, w. 17. Kuulge omme oppetajid, nink olge neil sönnawõtlikko: Cest nemma walwawa teije henge cest, nida kui ne kea arwo peawa andma: Et nemma sedda rõmuga teesse, nink ei mitte puhhaten: Cest se ei olle teil mitte hä.

173. Mes üllembide nink wannambide kohhus om tetta?

Kolosr. 4, w. 1. Esjanda, mes õige nink parras om, sedda tekke sullasile, nink teedke, et teileke esjandat om tairwan.

5. Mos. 24, w. 14. Sa ei pea mitte liga tegema selle palgalisesele, kes kehwa ja sant on, oigo ta so wendade ehk so woõdraste selfsist.

5. Mos. 16, w. 19. Sigust ei pea sa mitte kõõweraks põõrma: ei sa pea õhhefki luggu piddama, ja melehead ei pea sa wasto wõtina, sest melehea teeb tarkade silmad pinnedaaks, ja teeb õigede asjad seggatseks.

Lav. 1. 82, w. 2 — 4. Kui kaua tahhate teie kõõweraste kõõhut moista, ja õalattest luggu pidada? Moistke kõõhut alwale, ja waese lapsese; saatke õigust willefale ja kehwa. Peatke sedda, kes alw ja waene on, kiskuge neid õrra õalatte laest.

Lut. 10, w. 7. Rom. 12, w. 7. 8.

No. 373, w. 1 — 4.

174. Mes om allambide nink orjide kõõhus?

Kolosr. 3, w. 22 — 24. Sullase, kuulge figin omme ihholikko esandid, ei sulmi een orjaten, kui innimiste meleperrast olla, enge sõame waggausfen, Jummalat pelgaten. Nink kif, mes teije eale tete, sedda tekke süddamest, kui Jõsandale, nink ei mitte innimistile: Nink teedke, et teije Jõsandast sate perrandusse tassomist sama: Sest teije orjate Jõsandat Kristust.

Titule 2, w. 9. 10. Sullasid lasse omnil esandil allahetlikko olla, figen meleperralistse olla, nink ei mitte wasta panna: Ei ka middake õrrakisku, enge kif hõõd usku õllesnõuta: Et nemma figin Jummalameije õnnisteggija oppust ehhitasse.

1. Petr. 2, w. 18 — 20. No. 374. w. 1 — 5.

175. Mes om meije kõõhus, wanna rahwa wasta?

Wannaust peame awõustama, temma eest hõõd Kandma nink tedda awõõtama.

Öir. 8, w. 7. Örra te mitte innimessele hõõbitemma wannas eas, sest monned meie seast sawad ka wannaks.

3. Mos. 19, w. 32. Öhhe wama halli ees pead sa õllestõusina, ja õhhe wannale au te gema.

Job. 12, w. 12. Tarkus on neil kes kaua ellatand, ja moistus neil, kel pitk igga.

1. Tim. 5, w. 1. Wanna õrra sõimako mitte, enge mannitse tedda kui esä.

Op. san. 19, w. 17. Kes kehwa peale armoheidab, se laenab Jehowale, ja se tassub temma kätte, mis ta head teinud. No. 316, w. 6.

176. Kuis peawa meeste rahwas henda piddama, naieste rahwa wasta?

Meeste rahwas peawa naieste rahwast awõõsttama, nink õige ja usõutawa õllema neide wasta.

1. Petr. 3, w. 7. Mõõhe, ellage naieste rahwa man moistussega, nink andke naiestseggule, kui nõõrgembale awõõ, kui ello armo kaas perrandajile.

No. 169, w. 5.

177. Kuis peawa naieste rahwas henda piddama, meeste rahwa wasta?

Naieste rahwas peawa meeste rahwa wasta õllema, kawwalusõeta, hõõbelikko nink tassatse.

1. Petr. 3, w. 3. 4. Mõõde ehte ei pea mitte wõõljas piddine õllema, juuse palmigun nink kulla õmbreõandmissen, ehk kalli reiwõ kandmissen: enge õrrapedetu süddame innimenne, huffannimmata, tassatse nink wõõflikko wõõmo ehten, kumb Jummalaa een kallis om.

Öir. 26, w. 16 — 18. Hea melega naene, kes wõõlja ei lobbise, on Jõsand and, ja õhõtegi ei sa selle hinge wasto, mis hõõsti on õppetud. Hõõbelik ja ustaw naene, on õpres wõõga armas, ja ei õhõtegi

inīs makkab, ep olle temma kassina hinge wárilinne. Páike, mis Jssanda fórgis paikus touseb, ja wagga naese illo temma koia ehtes, on úhhe-saarnatsed.

Gal. op. s. 31, w. 30. Lahke wiis on pettus, ja illo on rúhhine; úks naesterahwas, kes Jehowat kardab, sedda peap kiitma.

Dp. s. 31, w. 10 — 15. Kes leiab wahwa naese? sest temma on palso ennain wáart, kui perlid. Temma mehhe súdda lodab ta peale, ja saki ei pudu temmal mitte. Keige omma ello aial teeb ta temmale head, ja ei mitte kurja. Ta oisib willo ja linno, ja teeb tódd omma káttega heal meel. Ta on nenda kui kaupmehhe laewad, ja toob omma leiba kaugelt; ja touseb úlles, kui alles ó on, ja annab ommale perrele roga, ja sáetud osja omma úmmerdajatele.

Dp. s. 31, w. 20. 21. Ta teeb omma kát laiale lahti willetsale, ja pakkub omma káed waestele. Si ta kardab lund omma perre párrast, sest keigel ta perrel on kahhefordsed rided selgas.

Dp. s. 31, w. 25 — 27. Temma rided on tugewad ja úllusad, ja ta naerab sedda hommist páwa. Ta teeb omma su lahti tarkussega, ja heldusse káso-óppetus on temma kele peál. Ta wahhib keif kohhad ommas maias árra, ja ei só mitte laiskusse leiba.

No. 169, w. 2.

178. Mes Jummalá sonna weel esjárálíkkult noort rahwast oppetap?

Law. l. 119, w. 9. Misga teeb úks noor inimenne omma teeradda selgekse? kui ta ennast peab sumo sanna járrele.

Rogg. r. 121, w. 1. Ja, mótle omma Loja peale omma nore mehhe pólwes, enne kui weel ep olle tulnud need kurjad páwad, ja need aastad liggi

ei saand, kui sa úlled; need ei olle mitte mo mele párrast.

Sir. 3, w. 5. 6. Kes isä auustab, sel peab piik igga ollema, ja kes Jssanda sanna kuleb, se jahhutab omma enma. Kes Jssandat kardab, auustab isä, ja tenib neid kui isändad, kes tedda súnnitand.

Dp. s. 23, w. 22 — 24. Wotta omma isä kuulda, ja árra laida mitte omma enma, kui ta wannaks samud. Dsta tót, tarkusi ja óppetust; sest úhhe óige innimesse esä saab úpres wágga ródmaks, ja kes targa poia súnnitand, se rómustab temma párrast.

Dp. san. 23, w. 19. 20. Kule sinna mo poeg, ja olle tark. Úrra olle nende seas, kes wina lakkuswad, ja lihha sües prasstawad ennese hinno párrast.

Dp. san. 23, w. 17. 18. Úrgo factsego só súdda pattusid, waid olle agga Jehowa kartusses iggal aial. Sest wisstiste tulleb hea ots, ja sumo otus ei kau mitte árra.

Dp. san. 24, w. 3. 4. Tarkussega ehhitakse kóbda úlles, ja moistusse lábbi kinnitakse sedda; ja tundmissega sawad kambrid táis keifsuggu kallist ja kaunist warrandust.

Dp. san. 23, w. 26. Anna, mo poeg, omma súddat mulle, ja só meel hoidko minno wisid.

I. Tesf. 4, w. 3 — 7. II. 12. Wilip. 4, w. 8.

No. 378.

K ü m n e s o p p u s .

Mes innimest hä pole kånay nink hätegemisfen kinitap.

179. Mes awwitap meid hääs ristinnimeses sada nink jäda?

Ke tahhay hääs ristinnimeses sada nink jäda, se peay pühha kirja luggema, palwust piddama, kirrikun nink koddun Jummalat orjama, nink pühhi sakramenti kallis piddama.

Cir. 6, w. 37. 39. 40. Wotta heal meel keit jummalikkuid õppetusesed kuulda, ja ärra lasse moistlikkuid moistusese sanno käest ärra. Panne tähhele Jõsanda käsjud, ja olle ifka mures temna kätkmisese pärrast. Käl temna finnitab so süddant, ja se tarkus mis sa ihhaldad, antakse sulle. No. 143, w. 1. 6.

180. Kuis peame meije pühha kirja ehl piibli ramatud luggema?

Meije peame piibli ramatud luggema, et meije ussu pohja sääl sisesen wõise löida, nink sedda mes meije henge woip rõmustada, üllendada nink pühhendada.

2. Timot. 3, w. 14 — 17. Ent sinna jä se sisse, mes sinna ollet opnu, nink mes sulle om ussufutu, sest et sa tijat, kelt sa ollet opnu: Nink et sinna lastest sani pühha kirja tijat, sis woip se sinno targas tetta õnnistusese, läbbi ussu Kristusese Jeesuse sisse. Kik kirri om Jummalast sisse antu, nink om tarbis oppetamisese, nuhtlemisese, parrandamisese, karristamisese digussen: Et Jummalala iniminne täwvelinne olles, nink figele häle töle walmitetu.

Jan. Ew. 5, w. 39.

No. 242, w. 4.

181. Mes se om, palwust piddama?
Kui inimenne omma henge üllendap Jummalala pole, nink kik mes südda tunney, mõtley nink sõwway Jummalal üllestunnistap, sis peay temna palwust.

I. Lesf. 5, w. 17. Pallelge ilmjätmata.

Cir. 35, w. 13 — 19. Se Jõsand kuleb selle pallunist, kes üllekohhut kannatab. Waese lapse palwet ei põlga temna polegi, egga leske-naest, kui ta omma palwe sannad süddamest wälja puistab. Eks leske-naese silma-pisfarad ei jookse möda pallet mahha, ja eks nende kiskendamine ei käi selle wasto, kes neid wäljawautand? Kes Jummalat hea melega tenib, tedda woetakse wasto, ja temna palwe ullatab pilwisese. Ühhe allandlikko palwe tungib pilwest läbbi, ja ei anna järrele, kummi se keige kõrgem Jummal wottab nähha, ja digust moista, ja kohhut fata; — ja Jõsand ei wibi mitte. No. 280, w. 1 — 3.

182. Kas meije henne eest ütfinda peame pallemä?

Meije peame fige innimeste eest pallemä, fige ennambäste neide eest, kedda meid sünnis auruustada nink armaastada.

I. Timot. 2, w. 1 — 3. Eis mamitse minna niid fige eesimält tetta pallemisfi, palwustid, eenpalwid, nink tennamisfi fige innimiste eest: Runningide eest, nink fige eest, kea üllemä omma: Et meije rahholikko nink waiti ello woime piddada figen Jummalala peljusfen nink aususfen: Eest se om hä nink wastawõtlik Jummalala meije õnnisteggija een.

Matt. 5, w. 44.

No. 281, w. 7.

183. Kuis peame meije Jummalat pallemä?

Meije peame moistlikkult nink figest sõamest pallemä.

Jak. 5, w. 16. Digeda palwus kõhtap paljo, kui se tõmeleline on.

Op. san. 15, w. 29. Jehowa on kangel õalatest ärra; agga digede palwed wõttab ta kuulda.

Law. I. 145, w. 18. 19. Jehowa on liggi keikile, kes tedda abbi hüüwad; keikile kes tedda tõe sees appi hüüwad. Temma teeb nende mele parrast, kes tedda kartwad, ja nende kiskendaminne kuleb temma, ja peastab neid ärra. No. 281, w. 1. 2.

184. Mes arwitap soämelik palwus?

Hään põlwen teep palwus meije meeld rõõmsambas nink targembas; kurjan põlwen kostotap ta meije soand, parrandap meid nink teep meid õnsas.

Law. I. 116, w. 1 — 5. Ma armastan jedda, et Jehowa kuleb mo heale, ja mo allandlikkud pallumissed; et ta omma kõrwa mo pole pörab, seperrast tahhan minna keige omma ello aia tedda appi hüda. Paljo surma wallo sai mo ümber, ja pörqo abhastusjed juhtusid mulle: ma leidsin kitjifust ja murret. Agga ma hüüdsin Jehowa nimme appi: oi! oi! Jehowa peasta mo hing! — Armolinne on Jehowa ja dige, ja meie Jummal on hallastaja.

Law. I. 116, 12. 16 — 18. Mis pean ma Jehowale tasfuma temma heateggemiste eest, minno wasto? Oh Jehowa, ma ollen so sullane, so ümberdaja poeg; sulle tahhan ma ohwerdada tännoohwri, ja Jehowa nimme appihüda. Dinmad tootusjed tahhan ma Jehowale tasfuda, kül keige ta rahwa nähhes.

Prow. Jes. 41, w. 10. Ärra karda mitte, sest minna ollen sunnoga; ärra wata mitte ennese ümber, sest minna ollen so Jummal. Ma teen sind tugewaks, ma aitan sind ka, ma pean sind ka ülles omma digusje parrema kääga.

Jes. 59, w. 1. Wata, Jehowa kässi ei olle lühikesseks lainud, et ta ei jouaks ärrapeasta; ja temma kõrw ei olle raskeks sanud, et ta ei jouaks kuulda.

Jak. 5, w. 13. No. 280, w. 6. 7. No. 281, w. 3.

185. Kas Jummal ikkes jedda teep, mes meije palleme?

Jummal annap meil jedda emege, mes meil hä nink tullulik; seperrast peame pallema nida kui Jesus: „Esa, ei mitte ni kui minna tahha, enge ni kui sinna tahhat.“

Jan. Ew. 16, w. 23. 24. Mes teije cale esfast sate pallema minno nimmel, jedda saap temma teile andma. Seni ajani ei olle teije middake pallelnu minno nimmel: Pallege, sis sate sama, et teije rõõm täwweelik om.

I. Jan. 5, w. 14. Ee om se julgus mes meil temma wasta om, et kui meije middake temma mele perrast palleme, sis kulep temma meid.

Op. san. 30, w. 7 — 9. Kaks asja pallun ma sinno käest; ärra kela neid mulle mitte. Tühja ja walle kõnne sada kaugele must ärra: waesust ja rikust ärra anna mulle mitte; söda agga mind leiwaga, mis mo õsaks seätud. Et ma sind wahhest ärra ei salga, kui ma liaks saan, ja mötlen: kes on Jehowa? — ja et ma ei warrasta, kui ma kehwaaks saaksin, ja omma Jummalala ninnessje mitte kurjaste ei putu.

I. Running. ram. 3, w. 9. Wõtta miüd omma sullasele anda ühhe süddame, mis sanna kuleb, ja ärramoista mis hea, mis kurri on.

Luf. II, w. 9 — 13. Jak. 4, w. 3.

No. 279, w. 7.

186. Mes saggust palwust om Jeesus meile eentirjas andnu?

Matt. Ev. 6, w. 9 — 13. Meije Jēsa taiwan: pūhhendetus sago sinno nimmi. Sinno riffus tulgo: Sinno tahtminne sündko, kui taiwan, nida ka ma päääl. Meije päwalikko leiba anna meile täämba. Nink anna meile andis meije sūda, nida kui ka meije andisanname omnile sūndleisile. Nink ärra saatto meid kiusatusē sise, enge pāsta meid ärra kurjast: Eest sinno perralt om riffus, nink wäggi, nink auzustus iggawetsel ajal. Amen. No. 283.

187. Mes tāhhendawa ne edimātsē sōnna: meije Jēsa taiwan?

Sinna fige heldemb Jummal tabhat. sinna fige wāggewamb Jummal woit meile fik hāād anda.

188. Mes se om: pūhhendetus sago sinno nimmi?

Urwita meid oh Jummal, sinno ifs parrem-baste tutta nink auzustada.

189. Mes se om: sinno riffus tulgo?

Mes sinna, oh Jummal, Jeesuse lābbi innimestile hāād ollet saatnu, se tulgo meile ka hāās, eggal ajal.

190. Mes se om: sinno tahtminne sündko kui taiwan, nida ka ma päääl?

Urwita meid, et meije ni kui ne pūhha taiwan, olle se sinnole sōnawōstlikko, nink rahhul figega, mes sinna meile annat nink sadat.

191. Mes se om: meije päwalikko leiba anna meile täämba?

Önnistä meid, oh Jummal, et meije sedda woise sada, mes ello üllespidamisjes tarbis lāt.

192. Mes se om: nink anna meile andis meije sūda, nida kui ka meije andis anname omnile sūndleisile?

Kui meije esfine nink pattu teine, sis anna meil

pattust käända, nink meil olgo sis ka se meel, andis anda neile, hea meije wasta patwa.

193. Mes se om: nink ärra saatto meid kiusatusē sise? Kui meil raste kiusatus päle tulley, sis arwita meid, õige ussu nink ello man u jāda.

194. Mes se om: enge pāsta meid ärra kurjast?

Urwita meid ihho hāddan, nink pāsta meid henge hukatusēst.

195. Mes se om: sest sinno perralt om riffus, wäggi nink auzustus, iggawetsel ajal?

Kif saijay sinno kāen nink sinno wallitusse al; kif saap sinno tahtmisē perra, hāste kāunna.

196. Mes tāhhendap se sōnna: Amen?

Ja Jummal, sinna saat kuulma, mes sinno lats palley!

197. Sunnes, nink kui saggebe peame meije palwust tegg ma?

Rigin paigun, nink eggal ajal; sest Jumjala abbi lāt meil ikkes tarbis.

Öweesr. 6, w. 18. Pallege eggal ajal, palwuse nink pallemisēga waimun.

Wilib. 4, w. 6. Urge murretage midbake: enge laske figin omne palwid, palwusen nink pallemisen, tennoga Jummalale teda sada.

Law. l. 77, w. 3. Sel päwal kui mul kitsas kā, nouan ma Jēandat.

Law. l. 73, w. 27. 28. Kes Jummalast kavgel ärra on, lāhhawad hukka; agga mul on se hea Jummalala lggi olles.

Law. l. 62, w. 6 — 9. Ükspäines Jumjala jures olle mo hing wait, sest temma kāest tulley, mis ma ofan. Ükspäines temma on mo kaljo ja mo abbi, mo kõrge warjopait, ei ma sa föikuda. Jummalala jures on mo önnistus ja mo au: mo tuggew kaljo,

mo warjopaik on Jummal jures. Lootke temma peäle iggal ajal, oh rahwas! wallage wälja omna südda temma ette: Jummal on meile warjopaigaks.

No. 285, w. 4.

198. Mink perrast läme meije kirrikohe?

Meije läme kirrikohe kuulma sedda römoliikko sõnna, Jummalast nink Jeesusest Kristussest, kumb soetap meije sõame sisse usku, armo nink lotust.

Hebr. 10, w. 24. 25. Hoitkem tõine tõist ajamisega armo nink hä teggode pole: nink ärrajäkem mitte mahha omma koggodust, ni kui mõnnel wiis om, enge mannitsegem tõine tõist.

Law. I. 100. Disage Jehowale keik ma rahwas! Tenige Jehowat römoga, tulge temma ette, rõõmsa louloga. Dypige tundina, et Jehowa, Jummal on: temma on meid teinud, ja ei mitte meie issi, ommaks rahwaks ja omma karja lambuks. Tulge ta wärrawist sisse tännoga, temma oudest sisse kitusega; tännage' tedda, kütke temma nimmi. Eest Jehowa on hea, temma heldus kestab iggaweste, ja temma tõsitudus põlwest põlweni.

No. 254, w. 1.

199. Kuitao peame henda kirrikun pidama?

Kirikun peame henda ausaste nink wiisi perra pidama, sõamelikkult pallega nink laulma, nink jutustust sõamette wõtmä.

Rogg. r. 4, w. 17. Hoia ommad jallad, kui sa Jummal kotta lähhäd, ja tulle liggi kuulma.

Zak. I, w. 22. Ent olge sõnna teggija, nink ei mitte kuulja ütfinda, kunnaga teije henda esfi ärra peitate.

Luk. II, w. 28. Kolobr. 3. w. 16.

No. 254, w. 2, 3.

200. Mes tullu meil saap, kui meije saggedašte kirriko läme?

Ke saggedašte nink tõõmelega kirrikohe lät, selle südda saap römusetetus nink parrandetus, nink kif temma tõ saap tälle häste kõrda minnema.

Law. I. 26, w. 8. Jehowa! ma armaštan so koiä ello-ašset, ja sinno au-maia paika.

Sir. 34, w. 12 — 18. Ma ollen saggedašte häbädas olnud surmani, ja se läbbi ollen ma peäse nud. Nende wain, kes Jēsandat kartwad, jääb ellama, sest nende lotus seišab selle peäl, kes neid ärrapeästab. Kes Jēsandat kardab, se ei karda muud middagi, ja ei lähhä mitte arraks, sest Jēsand on temma lotus. Jēsanda silmad on nende üle kes tedda armastawad, üks tuggew kaitšminne ja wäg gew tuggi. Üks kätte pallawa eest, ja üks maia louma soja eest, üks hoidminne koministamisše eest, ja abbi langmisše eest. Ta üllendab hinge, ja wal guštab silmad; annab parrandamist, ello ja õnnistust.

No. 253. No. 254, w. 5.

201. Märatšid pühhi om meile, päle neid näddali päwapäwi?

Me pühhä omma:

- 1) Wastše ajastaija pühha.
- 2) Kolme kunninga pühha.
- 3) Suur nelja päiw, ehk pühha altari sakramenti jäädmisše pühha.
- 4) Suur rede, ehk Jeesuse surma päiw.
- 5) Lihhawõtte, ehk Kristusše ülestõõsemisše päiw.
- 6) Suur risti, ehk Kristusše tawaminnemisše päiw.
- 7) Suurwište, ehk Jummal waimo, pühha.
- 8) Palwe rede, ehk pattu andišpallemisše päiw.
- 9) Talwište, ehk Kristusše sündimisše pühha.

Päle se om weel se vaasto aig, ehk Kristusse kannatusse mäletus; nink ne funninga pühha, temo- piddamisesse nink eenpallemisses, meije Keisri nink temma koggona maja eest.

202. Kuis meije neidsinnatsid pühhi päivi peame pühhen-
dama?

Pühha päival peame hengama omnast ärrri päi- wa tööst, nink esiaralikkult omma henge eest hold kändma.

2. Mos. 20, w. 8 — 11. Mõttele hingamisse päwa peäle, et sa sedda pühhitjed. Kuus päwa pead sa tööd teggema, ja keik omma teggemist ärrategge- ma. Ugga seitsemes päaw on hingamisse-päaw Ze- howale sinno Jummalale, siis ei pea sa ühtegi tegge- mist teggema, ei süna, ei so poeg egga so tüttar, ei so süllane egga so ümmerdaja, ei so lojus, egga so wõoras, kes so warrawis on. Eest tue päwaga on Jehowa taewast ja maad teinud, merd ja keik mes nende sees on, ja ta hingas seitsemel päwal, seferrast õnnistas Jehowa se hingamisse-päwa, ja pühhit- ses tedda.

Law. I. 118, w. 24. Ee on se päaw, mis Ze- howa on teinud: olgem wägga rõõmsad, ja rõnuse- tagem ennast sel päwal.

Mat. 16, w. 26.

No 248.

203. Kuis peame meije pühhapäival omma henge eest
hold kändma?

Pühhapäival peame, kui eale woimolik om, kir- rikohje kauma, ehk koddun Jummalat pallega nink auruustama, rida et meije omma ello läbbi kaeme.

Law. I. 27, w. 4. Sedda ma offin, et ma saaksin Jehowa kotta keige mo ello aia, et ma saak- sin nähha Jehowa löbbusad wisid, ja temma templis neid järrele arwada.

Law. I. 36, w. 8 — 11. Kui kallis on so hel- bus, oh Jummal! Jummesse lapsed lawad küil so koia rohkist andist, ja sa jodad neid omma maggusa arno jõega. Eest sinno jures on ello hallikas, sinno walgusesse same walgust nähja. Näida ifka peäle omma heldust neile, kes sind tundwad, ja omma õigust neile, kes õiglased südda mest.

Law. I. 119, w. 105. Einno sanna on mo jallale lampiks, ja walgusesse mo jalgte peäl.

No. 249.

204. Mink perrast peap innimenne koddun Jummalat
orjama?

Hä ristinnimenne peap koddun, omma maja rahwaga Jummalat orjama, et neide meel saas Jummalale pole kaantus, nink neide usk, arm ja lotus saas kinniterus.

Law. I. 115, w. 11 — 14. 18. Kes teie Ze- howa kardate, loofke Jehowa peäle; sesamma on nende akbi ja nende kilp. Jehowa mõtleb meie peäle; ta õnnistab neid kes tedda kaartwad, piisufesied ni hästi kui sured. Jehowa lisjago teil weel õnne jure, teite ja teie lastele. Meie tahhame Jehowat kita, nüüd nink igaweste.

Law. I. 5, w. 4. Jehowa, kule warra mo heält; warra tahhan ma ennast so pole walmitstada.

Law. I. 63, w. 5. 7. Ee nimmel tahhan ma omma känd ülestõesta, kui minna sind enneje mele tulletan ommas jängis.

Law. I. 119, w. 92 — 97. Kui sinno käsio- õppetus ep olleks mo jahhutamine olnud, siis pilles- sin ma ommas willetiusies hukka läinud. Minna ei tahha ial so käskmisse ärraruustada, sest nende läobi olled ja mind ellawaks teinud. Einno pärralt

ollen minna; kui wägga armastan minna so kässo-
õppetusse! iggapääw mötlen ma sedda järrele.

Dp. san. 3, w. 33. Jehowa ärra needminne
on ühhe dala foias; agga digede ello=asfet õnnistab
temma.

Josua. 24, w. 15. Minna ja minno perre tah-
hame Jehowat tenida.

I. Timot. 4, w. 7. 13. 16. No. 285, w. 1. 2.
205. Mink perrast om Jesus Kristus pühha ristmisje
sakramenti saadnu?

Pühha ristmisje sakramentin woetas meid krist-
likko koggodusse sisse wasta.

Matt. Ev. 28, w. 19. Jesus üttel omne
Jüngride wasta! minge nink tekke jüngris kif pag-
ganid, neid ristest se Jesa, nink se poja nink se pühha
waino nimmel.

206. Mink perrast om Jesus Kristus pühha Altari sakra-
menti saadnu?

Pühha Altari sakramentin finnitetas meid krist-
likkun ellun.

I. Kor. II, w. 23 — 25. Eest minna olle
sedda Jesandast sanu, mes minna teileke olle andnu,
et Jesand Jesus, sel õsel, kummal temma ärraanti,
wõt leiba: Tennas nink murs sedda, nink üttel:
Wõtke, sõge: Se om minno ihho, kumb teije eest
murtas: Sedda tekke minno mälletusjes. Sel-
sammal kombel wõt temma ka karrikat, perrast õd-
dango sõmist, nink üttel: Eestinnane karrik om se
wasine lepping minno werren. Sedda tekke, nisag-
gede kui teije sedda jote, minno mälletusjes.

Oppusse=laste lehhe.

Mink perrast tulles latse pä=koli?

1. Jesusse sõmma peap eggalütel ristimmes-
sel latsest sani sama oppetetus; ennambaste nink taw-
wembaste peap se sündima, kui lats tawwelikkus
innimeses om sanu.

2. Meije kirriko sadusse perra, peawa kif latse
wijendast tõiskünnest ajastajast sani, oppusjel ehf
pä=koli tulles, sest et neid sis jo moistlikkus inni-
mesis arwatas. Ke oppusjel ei olle õsnu nink law-
wale weel ei olle käänu, ei woi abbi ello sisse astu,
ei woi maija ei ka ammetit piddada, ei ka pühhan
ristimissen nink kohto een tunnistust anda.

3. Latse, kel sedda nimetetu wannauft ei olle, ar-
watas ihho polest nõrgas nink moistusse polest rum-
malas. Ent kui nemma tawwembas omma sanu,
sis kõlbarwa nemma tõ päle; nemma ei olle ennamb
mehto; nemma nakkarwa tahhele panneima, perra-
mõtlemä nink moistma.

4. Päle se, om sure innimesste saius kohhalt
tõine, kui laste saius. Lats saap õnnist wannem-
bist hoijetus nink illespetus; suur innimenne peap
henda eesti omma tõ läbbi eddesi saatma. Lats saiap
wannambide wallitusse al, saap oppust, mannitjust
nink nominiist; suur innimenne peap henne omma
woistusse nink tundimisje perra, sedda ello teed kää-
ma, nink ne armolikko juhataja nink nou-andja ei
olle ennamb temma kõrwal.

5. Mink siski om ka surel innimesjel sagedaste
hääst nouwust pudust, Temma allustap wastset ello-

saijust, nink surembat tööd ushitas temma kätte; temmal saap wõra inninestege teggemisi, temma johhup mit na kiusatusse jisse, nink temma ommaast sõamesi tõs ewa libhalikko himmo. Mitto nore, häste kaswatetu innimesse omma jo nidade hukka lannu. Seperrast om õige ainust waija, norel inninesel tawwelikko oppust anda, et temma hädda sisse es saas, nge hääd rahholikko ello wõise piddada.

6. Sedda samna oppust sawa latsse sis päkolin, kun katetis-nusse sõuna ärra selleretas, et nore innimesse nüüd mitte ennamb kui rummala, enge ni kui moistlikko latsie, neide perra peawa ellama. Päle se antas weel sedda oppust nink mannistust, mes tawwelikkul innimesel tarwis om, maija saiususen, abbi ellun, ammeri piddamissen nink firriko foggodusen.

7. Et nüüd päkoli latsil se oppus õige tullulik wõis olla, peawa nemma loetamisje ajal häste tähhele pandma, julgede kostma, nink mannistust sõamete wõtma. Nemna peawa henda ka loetamisje päle walmistama, perrast sedda antu oppust meelde halgatama, nink ni kawwa kui nemma päkolin omma, henda fergeinele nink wallatusse eest hoitma.

8. Kui sis oppusje latsse päkolin omma ärra káunu, nink eddinást förda lawwale tullewa, sis peawa nemma foggodusje een emma ristil usku üllesunnistama, nink omma arwalikko towotusse nink Jummalala armoande wastawõtmisje läbbi, usjun, armun nink lotussen sawa kumitetus.

Mes tulley maija ellust nink saiussest tähhele panna?

9. Maija ello om ni kui koli paik, kun inimenne oppip nink harimep sárast tööd teggema, mes figil

tullulik om; kun temma kaswaw Jummalala peljun, nink armun innineste wasta.

10. Seperrast peap sis eggalittel temma koddopaik armas ollema. Maija õnne nink õnnetust peap temma sõamest tundma, nink mes maijan hääd ehk kurja tetta, se peap temmal oppusjes ollema, et temma targemba nink parremba wõis sada.

Erweesr. 4, w. 1 — 3. Sis mannistse minna teid nüüd, et teije nida káute kui sünnis, fige allandusse nink tasaussega, pikka melega, nink sallige tõine tõist armun; nink olge ussina waino üttest piddama, läbbi rahho keudusse.

Op. san. 27, w. 8. Otsego lind, kes ommaast pesast lähhab hulkuma; nenda on se mees, kes ommaast paigast ärralähhab hulkuma.

I. Timot. 5, w. 8. Ent ke ommaatside, nink esjárallikkult omma koddõ rahwa eest ei hõlitse, se om usku ärrasalganu, nink om kurjemb umbuskjat.

Matt. Ev. II, w. 25. I. Timot. 3, w. 3 — 5.
No. 344, w. 6.

Mes om abbiello rahwa kohhus tetta?

II. Abbiello om Jummalast säetu, et innimeste suagu ma pääl saas üllespetus, nink targalikkult kaswatetus; et abbielõ läbbi sõamelikko armo tõine tõist wasta, ütte rõmolikko nink Jummalala pelglikko ello wõise piddada.

I. Mos. 2, w. 18. Sa Jehowa Jummal ütles: se ep olle mitte hea, et se inimenne üksi on; ma tähhan temmale abbi tehha, mis temma kohhane on.

Kogguja 4, w. 9. 10. Parrem on kahhekssti, kui üksi olla, et neil on nende waewast hea paik. Eest

fui nemmad langewad, siß woib teine omma seltsmeest üllestösta: agga hädda sellele, kes üffi on, kui ta langeb; ja ei olle teist, kes tedda üllestöstab.

12. Abbiķasa peawa tõine tõist spamest aurvustama nink armastama, usjutawa ollema mõtten nink tõõn, kannataliķko, lepliķko, tasfatsē; nink peawa tõine tõist hä pole saatma.

1. Kor. 7, w. 3. Mees teķko naiķele wõlgiķko melehääb; nida ka naine miķhele.

Kolosr. 3, w. 18. 19. Miķhe, armastage omme naiķe, nink ärge olge kārreda neide waķta. Naiķe olge allahēitliķko ommile meesētele, nida kui sūnnis Jēsandān.

Kolosr. 3, w. 8. 12 — 14. Ent niid heitke hennest āra ķiķ wiķha, pahha meeld, kurjust, teotamiķi, hāito sõnnu; nink wõtke henne pāle sõameliķko hālestamiķi, heldust, maddalust, tasfaust, piķkameeld. Callige tõine tõist, nink andke tõine tõisele andis, kui kellelke tõise waķta om kaiķust: õtķe kui ka Kristus teile om andis andnu, nida ka teije. Ent pāle se ķige, wõtge henne pāle armastamiķi, kunnb on tārweuķse ķeudus.

1. Kor. 13, w. 4 — 8. 1. Timot. 2, w. 8 — 11.

13. Miķhe peawa naiķte üle walliķsema tarkuķse nink armoga. Naiķe peawa ommil meesētil allahēitliķko ollema.

Erweesr. 5, w. 22 — 24. Naiķe olge allahēitliķko ommile meesētele, kui eķsandale: seķt mees om naiķe pā, nida kui ka Kristus om foggoduķse pā: nink temma om omma iķho õnniķteggija, Ent õtķe kui foggoduķs Kristusēl om allahēitliķ, nida ka naiķe ommile meesētele ķigin aķjun.

Erweesr. 5, w. 25. 28. 29. Miķhe armastage omme naiķi, nida kui ka Kristus om armastanu fogg-

goduķt, nink om henda eķfi se eest āra andnu. Nida omma miķhe wõlgo omme naiķi armastada kui omma iķho: ķe omma naiķi armastap, se armastap henda eķfi. Eest ķeake ei olle eāle omma liķha wiķkanu, enge temma toidap nink hāliķseķ tedda, nida kui ka Jēsand foggoduķt.

14. Ke tahhap abbiello siķse astu se peap eķfi omma sõand lābbi ķaema, nink hennega targaliķkult nouwo piķdama. Muide nouwo ei pea temma ķil āra pōlģma, ent siķi ei pea temma henda se lābbi ūsinda laķma juhhatada.

15. Ke abbiķasa hennēle walliķseķ, se āra ķaego ūsinda riķkuķse nink illo, enge ķige ennambāste se pāle, et tõine wagga, õige, tõõteggija, nink hā innimenne om.

Ēir. 25, w. 22 — 25. Āra wata ūķhe naese illuķa nāo peāle, ja āra iķhaldā naest lusti pārraķt. Ūķs naene on wiķhane ja teeb suurķt hābbi, kui ta omma meest toidab. Ūķs kurri naene rudjub siķdant, ja teeb palle kurwaķs ja waewab siķdant.

Ēir. 26, w. 29. Wagga naese mees on õnnis: seķt temma pāwade arro on kaķhewõrra.

16. Eest et abbielluķt innimēstile suur õn eķķ õnnetus tulleķ; seķerrāķt sūnnis abbiķasal, seķdda saķa pāiķwa nida pūķhendada, et nemma Jummalaķt pallewa tarkuķt nink joudo, neid towoķuķsi piķdada, mees nemma laulatamiķse man tõine tõisele omma andnu.

17. Abbiķasa peawa tõine tõisele usjutawa ollema nink jāma surmani. Keake ei pea abbiello rahwaķt pattu pole ķiusama, ei ka neide armo nink rahholiķko ello ārrariķma.

Hebr. 13, w. 4. Abbiello peap auķaste petama ķige seān, nink abbiello wode pūretamata: ent portķid nink abbiello riķķid saap Jummāl sūndma.

Matt. 5, w. 28. Eggaits, ke ütte naise päle kaep, et temna tedda himmustap, se om jo abbiello temnaga rikui omman soamen.

18. Abbiaka kea kokko ei sünni, nink suguke tõine tõisega ei woi ellada, jawa kül kobot polest ärralahhutetus; siiski sadap ärralahkuminne iks õnnetuft.

Kuis peawa wannemba omni lasti kaswatama?

19. Eesä nink emna, ehk kea neide assemel omma, peawa laste ello nink ihho terwusse eest holdkandma, neid oppetama, nink neid õiges nink kõlblikkus inimesis kaswatama.

Law. 1. 127, w. 3. Wata, lapsed on Jehowa pärris õsa; nink ihho suggu on armo pall.

Dp. san. 22, w. 6. Oppeta omna last nenda kui sünnis, siis ei lahku temna ka mitte sest ärra, kui ta wannaks sanud.

Greese. 6, w. 4. Wannamba, ärge kihhotage omni lasti wihhale, enge kaswatage neid karristamisjen, nink Isfanda manitsemisjen.

20. Rige emnambaste peawa wannamba hä eentkojo läbbi lasti juhhatama, et nemna oppisi tööd tegema, sõma kuulma, nink omman soamen rahhoklikko nink Jummalat pelglikko ollema.

Sir. 30, w. 1 — 5. Kes omna poia armastap, se peab tedda witsa hirno al, et temmal temna ello otjas woiks hea meel olla. Kes omna poiale hirno annab, saab temmast rõnu tunda, ja temmast kitleda tutwade seas. Kes omna poia oppetap, se on rõmus temna pärrast sõbrade ees. Kui temna isä hinge on heitnud, siis on se otsego olleks ta mitte surnud, sest ta on omna saarnast enne järrele jätnud.

Ommas ellus näggita sedda, ja olli rõmus, ja ommas ello otjas ei olud ta kurb.

Sir. 30, w. 8. 9. Taltsimata hobbone saab wirtsikaks, ja poeg kes omna meeli möda käib, läab jultumaks. Ellita omna last, siis teeb ta sind ärra ehmatama; mängi temnaga, siis kurwastap temna sind.

Sir. 30, w. 10 — 13. Ärra naera temnaga, et sul ei olle tarwis temnaga wallo kannatada. Ärra anna meelewanda temna kätte norel põhwel, ja ärra salli temna rummalusfi mitte. Kõwwerda temna selga nores põwres, ja ania temmale nahha peäle, et ta alles noor on; et ta ei lähha kangekaeliks, ja ei jä so sama põlgina: muudo tulleb se sulle walluks so hinge sees.

Mes neide kōhhus om, kea ütten riigiu nink ütte kunninga wallitsusse al ellawa?

21. Eggaits peap omna eesä maad armastama, hoitma, nink kaitsma; nink ka särast armo meeld üllesnäutma neide wasta, kea temnaga ütte kunninga wallitsusse al ellawa.

Law. 1. 37, w. 3. Ella ommal maal, ja toida ennast usjoga.

Jerem. 29, w. 7. Moudke sedda, mes selle linnale (ja isä male) heaks tulleb: seji kui temmal hea põlli on, siis on ka teil hea põlli.

22. Kristlikko allamba peawa omme illembide sätui nink käsku hääl meel tautma, masjo idetu ajal ärra masma, omna Keisri nink temna sätui kōhtorannambid aawustama, nink neide eest Jummalat pallema.

I. Petr. 2, w. 13. 14. 17. Eis olge niid allabeitlikko, figel innimeste säadmisse, Jäsanda perrast: olgo funningal, kui üllembal; ehk pälikuil, kui neil kea temmast omma lähbetetu, kurja teggijile kü nühflusēs, ent häteggijile kittusēs. Auwustage egga meest: armastage wellitsid; peljake Jummalat; auwustage funningat.

Rom. 12, w. 7. Kui kelleke amnet om, sis hoidko temma amnetit. Kui keake oppetap, sis hoidko temma oppust. Urge olge laisa se sissen, mes teil finnis tetta.

Mes meile kristlikko foggodusse os-
saussest waija om, tähhele panna?

23. Kif ne, kea Jummalat meije Synisteggija Kristusse oppusse perra auwustawa, sawa kristlikkus kirrikus fututu. Sisiki om risti rahwa seau se wäljas piddine Jummalala orjus mitmasuggune, nink seperrast om meil ka mitmasuggutsid kristlikko foggodusi.

24. Meije ussu foggodus fututas Lutterusse ussu kirrikus, ütte wagga oppetaja perra, kel nimmi olli Lutterus. Sefumane Martin Lutterus, ellu enne kolin sadda ajastaiga, olli kange Jummalala sonna oppetaja, nink kulut sedda ewangeliummi Jesussest Kristussest, ni kui temma pibli ramatum om löida.

25. Ei ütlik ristiminnenne ei pea ahnusse, ehk fergemele, ehk mu kurja mele perrast, omma foggodust mahhajätma nink wörast usku wötma. Egga ütte kohhus om, omma usku hä ello läbbi auwustada. Töise ussu wötjid ei pea meije naarma ehk põlgma, enge neid ka kui Jummalala lasti auwustama nink armastama.

Eweesr. 4, w. 4—6. (Meije olleme kif) ütš ihho nink ütš waim; nida kui teije ka ollere fututu, teije futusisse ütten lotusfen. Üts Jäsand, ütš usk, ütš ristimanne: ütš Jummal nink fige esä, ke om ülle fige, nink läbbi fige, nink teije fige sissen.

Mes tullu sadap pühha ristmisse
sakrament?

26. Pühha ristmisse sakramenti läbbi, same meije kristlikko foggodusse sisse, nink same figist Jummalala arino andist osalikkus, kui meije Kristusse oppusse perra ellame.

Matt. 28, w. 19. Minge nink tekke jüngris kif pagganid, neid risten, se Jäsa, nink se poja, nink se pühha waino nimmel.

Mark. 16, w. 16. Ke ussup nink ristitas, se saap önsas sama; ent ke ei ussu, se saap ärra sunnitus.

I. Petr. 3, w. 21.

27. Ni kui wessi ihho puhhastap nink kostotap, ni peap ka risti usk, innimeste söand pattust puhhastama, tedda römustama, nink fige hä sissen finnitama.

28. Kui wannemba omme lasti lastwa risti, sis tunnistawa nemma, et se last ke Jummalast neil om kinitu, kui öige ristiminnenne, Jesusse oppusse perra peap sama kaswatetus. Nisti-essa nink emma towotawa, et nemma selle hä tö man, ihholikko wannembile tahtra nous nink abbis olla. Laste kohhus om, wadderide mannisust hä melega wasta wötta, nink se towotusse perra ellada, mes nemma pühhan ristmisfen omma andnu.

Mark. 10, w. 14. 15. Jesus üttel omme Küngride wasia: laske neid lass minno mannu tulla, nink ärge feelke neid mitte: sest nisuggutside perralt om se Jummala riik. Töttelikkult minna üttele teile, ke sedda Jummala riki ei sa wasia wõtina kui lats, se ei sa sinna siese tullema.

29. Kui lats enne ristmist kolep, sis ei olle meil seperrast pelgada, et temna peas hukka minnema. Eest Jummala arm wõttag kif waggu hengi wasia.

Min k perrast om pühha altari sakrament meil säetu?

30. Pühha altari sakrament om wümsel päiwal emie Jesusse surma, temmast säetu, et meije peame mälletame temna oppust, ello nink surma. Meije wöttame sedda önnistetü leiba nink wina wasia, nink mälletama se man Jesusse sönnä, kui ta ütley: se om minno ihho, se om minno werri, teije eest ärras antu nink ärrawalletu, pattu andis andmisses.

I. Kor. II, w. 23 — 25. Se Jssand Jesus, sel ösel kummal tedda ärraanti, wõt leiba, temnas nink mürs sedda, nink üttele: wõtge, söge: se om minno ihho, kumb teije eest murtas: sedda tekke minno mälletusses. Selsammal kombel wõt temna ka karrikat, perrast öddango sömist, nink üttele: se sinnane karrik om se wasine lepping minno werren. Sedda tekke, ni saggede kui teije sedda jote, minno mälletusjes.

31. Pühhan altari sakramentia same meije Jesusse Kristussega ühhendetus, et meije ni kui temna luliikine kif sedda peasse teggema, mes temna kässey, nink et meil särane meel nink mötte wois olla, kui temmal om olui.

I. Kor. 10, w. 16. Se önnistetü karrik, kumba meije önnistame, es se olle Kristusse werre ühhendamunne? Se leib kumba meije murrame, es se olle Kristusse ihho ühhendamunne?

Kalat. 2, w. 20. Jani Erw. 15, w. 9 — 14.

32. Meije läme risti rahwa seltsin Jesusse lawwale, üttes mälletusses, et meije kif olleme üttele ihho luliikine, nink töine töist peame armastama.

I. Kor. 10, w. 17. Eest se om üttele leib, nida olleme paljo üttele ihho: sest meije olleme kif üttest leiwast ossalisse.

33. Paastina nink ihholikkult henda walmistama, om kül kaunis wäljaspidine walmistaminne, pühha öddango söömaja päle. Ent se om öige ausa nink walmis, ke omma ello läbbi kaep nink kiutap, omme pattu kahhitsep, nink kindmat nouwo wõttag henda parrandada. Se tarbis om enne pühha öddango söömaja wastawötinist, kristlikkun kirrikun pattale käuminne säetu.

I. Kor. II, w. 27. 28. Ke müüd kurjaste sedda leiba sööp, ehk Jssanda karrikat joop, se om Jssanda ihho nink werrega wölgo. Ent innimmenne kiufago henda esji, nink sögo nida sest leiwast, nink jogo sest karrikat.

Jak. 4, w. 8 — 10. Lähhunege Jummala mannu, sis lähhunes temna teije mannu: pohhas-tage käsfi, pattatse, nink tekke söamid puhtas, kattedmelelisse. Olge kirba, nink leimage nink ifge. Teije naar mingo ikmisses, nink teije rööm murren. Allandage henda Jssanda een, sis saap temna teid üllendama.

Apostl. teqq. 3, w. 19. Eis parrandage henda müüd nink kaändke umbre, et teije pattu ärra woetas.

Luf. 3, w. 8. 2. Kor. 7, w. 10.

34. Pattale káujid manitsej firriko oppetaja, et nemna omme pattu wóttasje kahhítseba, nink kulutap Jummalala nimmel pattu andisandmist, neile fea henda sáamest parrandawa. Ent fea omna ello ei parranda, neile ei sa Jummalala armo, enge nemna formawa weel surembat pattu henne pále.

Jesaja. 55, w. 6. 7. Noudke Jehowat, et tedda woip leida, hüdke tedda appi, et temna liggi on. Dal játko ommad wissid mahha, ja kes nurjato, ommad mótted; ja pöörge Jehowa pole, siis hallastab ta temna peale; sest ta annab wägga paljo andeks.

Jes. I, w. 16 — 18. Puhhastage ennast, saatkke ommad kurjad teud mo silma eest árra, seiske kurja teggema; öppige head teggema, noudke mis kohhus, saatkke ülleametumad öige tele, moistke kohhut waeste lastele, selletage leskenaeste asjad árra: et tulge siis, ja selletagem ommad asjad isikeskes, ütlep Jehowa. Kui teie pattud on kui elle-punnased rided, siiski peawad nemnad ni walgeks sama kui lümmi: kui nemnad pumased on kui werre karwa rie, peawad nemnad omneti willa saarnatsöks sama.

Luk. 15, w. 7. Minna üttele teile, et nida saap rõõm ollema taiwan, ülle üttele pattustkäänja pattarse.

I. Tim. I, w. 15. Se om tötteelik sõnna, nink fige wastawótmissje wáart, et Kristus Jesus om tulnu ilma sisje, pattarsid ónsas teggema.

I. Petr. 2, w. 24. 25. Ke esst meije pattu omman ihhun om kandnu pu páal, et meije pattule árra foolden öigussele ellase: kelle raigi lábbi teije ollete süttitetu. Sest teije ollite örje kui árraessinu lamba:

ent niid ollete umbrekaantu omma henge karjusse nink piiskoppi pole.

I. Kor. II, w. 29. Ent ke kurjaste sööp nink joop, se sööp nink joop hemele esst sundust, sest et temna wahhet ei te Jssanda ihhust.

Hebr. 10, w. 26 — 29. Sest kui meije háal melel pattu teme, perrast sedda, kui meije tötte tundmist olleme sanu, siis ei játteta ennamb owrit pattu eest! enge ütts hirmsa kohto ootimuse, nink tulline wihha, kumb wasta pannejid saap árrasõma. Ke Mosesse jádust rikkup, se peap ilma armota katte ehk kolme tunnistajide páal foolma: kuis paljo surembat sundust es teije mõtlete sedda árra orjawat, ke Jummalala poiga jalguga sökkup, nink leppingo werd ilm-pühhalikkus peap, kumma lábbi temna om pühhetu? nink ke armo wainno willitellex?

Matt. 5, w. 23. 24.

35. Többitse antas pühha öbbango söõmaiga, et temna omna endist ello parrimbaste wóttas lábbi kaeda, nink et temna kannatussen, ussun ja lotusnen saas kinnitetus.

Jes. 38, w. 1. Menda üttele Jehowa: wotta omma ello maia asjad seada, sest sa pead surrema, ja ei mitte ellusse jáma.

Hebr. 12, w. 2. Rajegem Jesusse pále, ke meije ussu algja nink löppetaja om; ke kui tál olles woinu rõõmu olla, ristiti om kannatanu, nink es pame sedda háppe misisise, nink om Jummalala järje hále pole istnu.

Jan. arwald. 2, w. 10. Árra peljako middate, mes sinna saat kannatama: olle ussutaw surmani, siis tahha minna julle ello wanikut anda.

Hebr. 2, w. 10 — 18.

36. Meije peame sedda pühha altari sakramenti prufma, omma henge kinnitusjes nink soame parrandamisjes nink kostorusjes; esfiärralikkult sis, kui meil rasje kiusatus ehk hädda om kammarada. Ke sugguke ei tulle Jeesusje lawwale, se tunnistap sega et temma Jeesusje Jünger ei olle.

2. Tess. 3, w. 3. Jösand om usfutaw, ke teid saap kinnitama nink kurja cest hoitma.

1. Kor. 1, w. 8. Ke teid ka ottani saap kinnitama, laitmata olla, meije Jösanda Jeesusje Kristusje päiwal.

Wilib. 4, w. 13. Minna köhta kif Kristusjen, ke minno wäggewas teep.

1. Kor. 11, w. 26. Mi saggede kui teije sedda leiba söte nink sedda karrikat jote, sis kulutage Jösanda surma, seni kui temna tulley.

Mat. Ev. 10, w. 32. 33. Jeesus ütley: ke minno ülestunnistap innimiste een, sedda tahha minna ka ülestunnistada omma taiwatse esja een. Ent ke minno ärrasalgap innimiste een, sedda tahha minna ka ärrasallata omma taiwatse Esja een.

37. Kui nore innimesse eddimäst förda Jeesusje lawwale tulleva, sis andwa nemna sega sedda awalikko tunnistust, et nemna kui öige ristinnimesse kristlikkun foggodusjen tahtwa ellada; nink kinnitawa esfi wastsest sedda leppingut, mes nemna pühhan ristmisjen omma tennu.

38. Esamma tunnistusje nink towotusse päle sawa nemna sis önnistetüs, se om: neile pallebas nink towotetas Jummalast, meelt nink joudo nink Jummalala armo, et nemna sedda pühha leppingut woije ärratäuta.

39. Et nemna niüd figest sest ösfalikkus woiwe sada, peawa nore innimesse se eddimätsje lawwale kängi päle, fige suremba holega henda walmistama, nink wannambide ja oppetajide mannisusfi häste soamette wötma.

40. Päle eddimätsje lawwale käämisse, peawa nore innimesse ikkes sedda melen piddama nink teggema, mes nemna Jeesusje lawwa man omma towotanu; nink seperrast fige pattu cest henda hoitma, nink läbbi walwamisje nink pallemisse, figen hään töön henda kinnitama.

Lutterusse Katekismus,

Kumma sisjen omma

kristlikko oppusse wiis pätükki.

Eesmänne pätük.

Zummala kumme käskü,

ni kui

eggäütš ešsa ehk perre-wannamb neid
ommile latšile ehk perrele peap selgede ette
luggema, saggede meelde algatama nink
neid neide perra mannitsema.

Eesmänne käsk.

Minna olle se Jšsand sinno Zummal:

Sinnul ei pea mitte muid Zummaliid
ollema minno een.

Mes se om?

Meije peame Zummalat ülle fige asja pelgama,
armastama, nink uskma, ehk temma päle lootma.

Ebine käsk.

Sinna ei pea mitte Jšsanda, omma
Zummala nimme kurjaste pruukma; sest
Zummal ei tahha sedda mitte nuhtlemata
jätta, ke Zemma nimme kurjaste prugip.

Mes se om?

Meije peame Zummalat pelgama nink armasta-
ma, et meije Zemma nimme man ei wannu, ei
nea, ei nöijo, ei wölš, ei ka petta: enge peame se d-
da fige hädda sisjen appi heikama, pallema, kit-
ma nink temma.

Kolmas käsk.

Sinna peat pühha päiwa pühhendama.

Mes se om?

Meije peame Zummalat pelgama nink armasta-
ma, et meije juttust nink Zummala sönna ärra ei
pölle: enge peam: sedda pühhas pidama, hääl
melel kuulma nink opima.

Neljäs käsk.

Sinna peat omma ešsa nink omma
emma auwustama, et sinno kässi häste
käüp, nink sinna kawwa ellat ma pääl.

Mes se om?

Meije peame Zummalat pelgama nink armasta-
ma, et meije omma wannambid nink ešsandid ärra
ei pölle, ei ka wihhast: enge peame neid auwus-
tama, neid orjama, neide sönna wötma, nink neid
armsas nink ausas pidama.

Wijes fásk.

Sinna ei pea mitte arratapma.

Mes se om?

Meije peame Jummalat pelgama nink armastama, et meije omma lähhembra ihhule ütteke kahjo ehk wigga ei te: enge peame tedda arwõtama nink eddesi jaatina fige ihholikko hádda sisjen.

Rues fásk.

Sinna ei pea mitte abbi=ello rikma.

Mes se om?

Meije peame Jummalat pelgama nink armastama, et meije puhtaste nink aufaste ellame sonna nink teggode sisjen: nink et eggauis omma abbikasa peap arinastama nink arowustama.

Seitsmes fásk.

Sinna ei pea mitte warrastama.

Mes se om?

Meije peame Jummalat pelgama nink armastama, et meije omma lähhembra rahha ehk háád ei wotta, ehk kawwala kauba ehk ostmissega henne kátte ei sada: enge peame tedda arwõtama, temma háád nink pátoitust kaswatada nink hoita.

Kattesas fásk.

Sinna ei pea mitte kawwalat tunistust andma omma lähhembat wasta.

Mes se om?

Meije peame Jummalat pelgama nink armastama, et meije omma lähhembra pále kawwalat kumbel ei wólft, tedda ei petta, keeld temma pále ei peesa, ehk kurja kónnet ei tósta: enge meije peame tedda wabbandama, háád temmast kónnelema nink kík asja há pole káánma.

üttesas fásk.

Sinna ei pea mitte himmustama omma lähhembra maija.

Mes se om?

Meije peame Jummalat pelgama nink armastama, et meije kawwalussega omma lähhembra perandust ehk maija hennele ei púrwa, ei ka ütteke õigusse táhhe al henne kátte ei sada: enge peame tedda arwõtama, et temma sedda wois piddada, nink se mannu jáda.

Rúmmes fásk.

Sinna ei pea mitte himmustama omma lähhembra naist, sullast, náutsikut, tóbbrast, ehk kík, mes temma perralt om.

Mes se om?

Meije peame Jummalat pelgama nink armastama, et meije omma lähhembra naist, perret ehk tóbbrast henne pole ei kisku, ehk temmast árra et sada: enge peame neid mánuisema, et nemma jáwa nink tewa, mes neile súnnis.

Mes ütlep nüüd Jummal figist neistsin
natfist kásfust?

Temma ütlep nida: Minna, se Jssand,
sinno Jummal, olle úts wággew wihhane
Jummal, te neide pále, kumma minno wih-
kawa, wannambide pattu koddoo otfsip laste
pále, kolmanda nink neljanda póltwe sísse.
Ent neile, kumma minno armastawa, nink
minno kásku piddawa, te minna háád, am-
mak tuhhande póltwe sísse.

Mes se om?

Jummal áhwardap ruhhelda fik, kumma neide-
sinnašte kásfude úlle astwa; Seperrast peame temma
wihha pelgama, nink ei pea mitte nisugguste kásfude
wašta teggema. Ent Temma tootap armo nink
fik háád figile kumma temma kásku piddawa. Se-
perrast peame tedda ka armastama, temma pále
lootma, nink háál melel temma kásfude perra teg-
gema.

Tõine pátuk om

P ü h h a r i s t i = u s f ,

ni kui

eggauts isfa, ehk perre-wannamb tedda
peap ommatsid oppetama, ja neid temma
perra mannitsema.

Eddimáanne tük, lomiseft.

Minna ussu Jumala se Jssa, figewág-
gewama taiwa-nink ma-loja sísse.

Mes se om?

Minna ussu, et Jummal minno kife lodu-asjuga
om lonu, mulle andnu ihho nink henge, Silmi,
fõrwu nink fik lu-liikmisst, meelt nink moistust,
nink weel ülles peap: pále se, reivid nink kangi, söfi
nink jofi, maija nink kotta, naist nink last, põldu,
tõprid nink fik háád, fige ihho nink ello tarwiustusse
nink pátoidussega rikkalikult nink eggapáiwa õnnis-
tap; fige hádda eest kaitsep, nink fige kurja eest hoi-
jap nink paimendap. Nink sedda teep Temma fik
selgest isfalikkust nink jummalikkust armust nink hel-
dusseft, ilma minno árratenimisse nink tõta. Se
fige eest olle minna jálle wólgo, tedda tennada nink
fitta, orjata nink kuulda. Se om tõttelikult tõisi.

Tõine tük, árralunnastamisest.

Nink minna ussu Jesusse Kristusse,
Jumala aino Poja, meije Jssanda sísse,
te om sadu pühhas Waimust, ilmale tulnu
Marjast, puhtast neistsist, kannatanu Pont-
siusse Pilatusse al, risti pále podu árrakolu
nink mahha mattetu: Alla lánnu põrgo-
handa, kolmandal páiwal jálle úllestõdsnu
kooljist, ülles lánnu taiwate, istup Jum-
mala se figewággewa Jssa háál káel. Sääst
saap temma jálle tullema, kohhut moistma
ellawide nink kooljide pále.

Mes se om?

Minna ussu, et Jesus Kristus, tõttelik Jummal,
Jssast iggawest sündinu, nink ka tõttelik iniminne,

neitsist Mariast sündinu, om minno Jēsand, ke minno
 ārrakaddonu nink ārrasunnitu iminišt om lunnas-
 tanu, ārraostnu nink ārra pāstnu kigešt pattušt, sur-
 mast nink kurrati wāest; ei mitte kulla ehk hōppega,
 enge omna pūhha kalli werrega, nink omna sūta
 kannatusse nink surinaga, et minna Temma omna
 pea ollema, nink temma rifin temma al ellana, nink
 tedda orjama iggawetjen ōigusen, waggausen nink
 ōnsusen, ōtse nida kui Temma om ūlleštōsnu surmast,
 ellap nink wallitsep iggawes. Se om tōttelikkult tōisi.

Kolmas tūf, pūhhandamisest.

Minna ussu pūhha Waimo sisse ūtte
 pūhha kristlikko kerkut, pūhhide ossaust,
 pattu andisandmist, lihha ūlleštōsemist,
 nink ūtte iggawest ello. Amen.

Mes se om?

Minna ussu, et minna ei woi mitte ommast me-
 lest ehk wāest, Jēsusse Kristusse, minno Jēsand
 sisse ussu, ehk Temma mannu tulla; enge pūhha
 Waim om minno, lābbi armo-oppusse kutsnu, omne
 andidega walgustanu, ōigen ussun pūhhandanu
 nink ūlles piddanu: ōtse nida kui temma sedda kog-
 gona kristlikko koggodust ma pāal kutsup, koggup,
 walgustap, pūhhandap, nink Jēsusse Kristusse man
 peap ōigen ainun ussun. Kumman kristlitun kog-
 godusen temma mulle nink kigile uskile eggapāiwa
 kē pattu rikkalikkult andis annap, nink wiinsel
 pāiwal minno nink kē kooljid saap ūlles ārratama,
 nink mulle, kige uskideja Kristusse sissen, ūtta igga-
 west ello andma. Se om tōttelikkult tōisi.

Kolmas pātūf.

Mūhha is̄sa-meije palwus,

ni kui

iggaušs̄ is̄sa ja perre-wannamb tedda peap
 ommatšid selgede oppetama, ja neid
 temma perra mannifema.

Meije Jēsa, ke sinna ollet taiwan, pūhhandetus sago
 sinno nimmi, sinno riik tulgo meile, sinno tahtminne
 sūndko kui taiwan, nidi kē ma pāal. Meije pāi-
 walikko leiba anna meile tōamba, nink anna meile
 andis meije sūda, nida kui meije andis anname om-
 mile sūndleisile. Nink ārra saatko meid mitte kiusa-
 tusse sisse; Enge pāsta meid ārra kurjast. Sest
 sinno perralt om rikkus, wāggi nink auwustus, igga-
 wetsel ajal. Amen.

Meije Jēsa, ke sinna ollet taiwan.

Mes se om?

Quinnal tahhap meid sega hālitšeda, et meije
 peame uskma, tedda meije armsat es̄sa ollawat, nink
 meid temma ōige latši; et meije julgeste nink kige
 lotušsega Tedda peame pallema, kui arma latše
 omna armsat es̄sa pallewa.

Eddimāne palwe.

Pūhhandetus sago sinno nimmi.

Mes se om?

Summala nimmi om kēl hennesest es̄si pūhha;
 ent meije palleme sensinnatsen palwen, et temma
 kē meije man pūhhas saas.

Kuis se sünnip?

Kui Jummal sõnna selgede nink puhtaste oppetetas, nink meije ka puhhalikkult kui Jummalalatse se perra ellame. Sedda armwita meid, armas Eesse taiwan! Ent keä töisite oppetap nink ellap, kui Jummal sõnna oppetap, se ei pühhanda mitte meije seän Jummal nimme. Se eest hoija meid, armas taiwane Jäsa!

Ebine palwe?

Sinno riik tulgo.

Mes se om?

Jummal riik tullep kül ilma meije palweta temmast eesi. Ent meije palleme sensinnatsen palwen, et se ka meije mannu tulles.

Kuis se sünnip?

Kui taiwane Jäsa meile omma pühha Waimo annap, et meije Temma pühha sõnna, läbbi Temma armo, ussime, nink jummalikkult ellame, siin ajalikkult nink saäl iggarwes.

Kolmas palwe?

Sinno tahtminne sündko, kui taiwan, nida ka ma pääl.

Mes se om?

Jummal hä, armolik tahtminne sünnip kül ilma meije palweta; Ent meije palleme sensinnatsen palwen, et temma ka meije man sünnis.

Kuis se sünnip?

Kui Jummal kif kurja nouwo nink tahtmist ärrahäetaw, nink kelap ärra sedda, mes meid ei tahha laske Jummalä nimme pühhendada, nink Temma riki tulla: Kui om; kurrati, se ilma, nink meije lihha tahtminne: Engé finuitap nink peap meid kangede omman sõnman nink ussun, meije otsant. Et om Temma armolinne nink hä tahtminne.

Melias palwe?

Meije päivalikko leiba anna meile täamba.

Mes se om?

Jummal annap päivalikko leiba ka kül ilma meije palweta figile kurjile inimistile; ent meije palleme sensinnatsen palwen, et Temma meid sedda lassses tutta, nink tennoga meije päivalikko leiba wasta wotta.

Mes om päivalik leib?

Kif mes ihho toitussele nink ülespidamisesele tarwis om: kui om söök, jook, reiwa, kånqitse, hone nink maja; pöld, töppra, rahha, hä, wagga abbikaas, waa latse, wagga perre, waa nink ussutawa üllemba, hä wallitus, hä ilm, rahho, terwas, farristus, auro, hä Göbra, ussutawa küllalisje, nink muido nisuggust.

Wijes palwe?

Anna meile andis meije süda, nida kui meije andis anname ommile süüdteisse.

Mes se om?

Meije palleme sensinnatsen pahwen, et se Issa taiwan es tahhas mitte meije pattu päle kaada, et ka neide perrast meije pallemist meile keelda: sest meije ei olle mitte se wäärt, mes meije palleme, ei olle ka sedda mitte ärra teninur; enge Temma tahhas meile kii selgest armust anda: sest meije teme eggapäiwa paljo pattu, nink tenime selget nuhtlust. Eis tahhame meije ka kül jälle süddamest andis anda, nink hääle meile hääle tetta neile, kumma meije wasta patwa.

Kues palwe?

Nink ärrasaatko meid mitte kiusatusse sisse.

Mes se om?

Jummal ei kiusa kül keddale, et meije palleme sensinnatsen pahwen, et meid Jummal tahhas hoita nink üllespidada, et meid kurrat, ilm nink meije lihha ärra ei petta, ei ka hukkota, umb-ussu, katte mõtte nink mü sure hääle nink pattu sisse; Nink ehk meid sega peas kiusatama, et meije siski moisisime ärrawäärda, nink woinust sada.

Seitsmes palwe?

Enge pästa meid ärra kurjast.

Mes se om?

Meije palleme sensinnatsen pahwen, kui ütte puhuga, et meid se Issa taiwan, kigesuggustest ihho- nink henge, hä-nink arwo-kurjast, tahhas ärra-pästa, nink wimate, kui meije tunnikenne tullep,

meile ütte änsat ofsa anda, nink meid armoga sestsinnatsest hädda-orrust hejme mannu taiwate wõita. Amen.

Mes om Amen?

Et minna pea kindma ollema, et nisugutse pahwe omma sel Issal taiwan wastawõtlikko nink kuultu; sest Temma esst om meid käännu nidade pallelda, nink tootamu meid kuulda. Amen, amen se om: Ja, ja, nida peap sündima.

Reljas pätuk.

Pühha ristmisse sakrament,

ni kui

eggauts issa ja perre-wannamb tedda peap ommadsid oppetama, nink neid temma perra manniksema.

Eesmält: Mes om ristminne?

Ristminne ei olle mitte paljas wessi, enge om wessi, Jummalala käännu säetu, nink Jummalala sõnnaga ühhendetu.

Kumb es sis om nisuggune Jummalala sõnna?

Kui meije Issand Jesus Kristus üttep Matteusse ramatum wimatsen pätukkin: Minge nink tekke jüngeris kii pagganid, neid risten se Issa, nink se Poja nink se pühha Waimo nimemel.

Zbiselt: Mes annap ehk sabap ristminne?

Temma sabap pattu andisandmist, päästap ärra surmast nink kurratist, nink annap iggawest önnistust figille, kumma sedda uskwa, kui Jummalä sönnä nink tootus ütley.

Kumb es sesamma Jummalä sönnä nink tootus om?

Kui meije Jhsand Jesus Kristus ütley, Markusse ramatun wimärsen pätkin: Ke ussup nink ristitas, se saap önsas sama, ent ke ei ussu, se saap ärrasunnitus.

Kolmandalt: Kuis wessi ni suri asju woip tetta?

Wessi ei te sedda töttelikkult mitte, enge Jummalä sönnä, kumb se weega nink se wee man om, nink usk, kumb Jummalä sönnä ween ussup. Sest ilma Jummalä sönnata om wessi valjas wessi, nink ei olle mitte ristminne, ent Jummalä sönnaga om temma ütö ristminne, se om: ütö armo täüs ello-wessi, nink wastse-südmisse wihtminne, pühhan waimun; Nida kui pühha Pavel ütley, Titusse ramatun, kolmandan pätkin: Jummalä Jhsa teep meid omma hallestusse perra önsas, läbbi pühha Waimo jällesunnitamisse, nink wastseteggemisse-wihtmisse, kumba Temma rikkalikkult meije päle om wälja kallanu, läbbi Jesusse Kristusse, meije Önnisteggija; et meije Temma armust diges tetta, iggawetse ello perrandajis saasse lotusse perra. Se om töttelik sönnä.

Reljandalt: Mes sis näüb nisuggune wessi-ristminne tähhendap?

Temma tähhendap, et wanna adam meije sissen peap, läbbi eggapäiwasse kahhsemisse nink pattust-käänmisse, ärrauppotetama, nink ärrakoolma fige pattu nink kurja himmuga, nink peap eggapäiwa jälle ette tullesma nink üllestoußma wastne immienne, ke öigusse nink puhtusse Jummalä een iggawes ellap.

Kun es se kirjotet om?

Pühha Pavel Romal: R. 6. P. ütley: Meije ollema Kristussega mahhamattetu, läbbi ristmisse, surma sisse; et ötse kui Kristus om ülles ärratetu kooljist läbbi Össa auswustusse, nida peame ka meije wastse ellun káuma.

Wijes pätk.

Pühha altari sakrament.

Mes om altari sakrament?

Se om meije Jhsanda Jesusse Kristusse töttelik töisne ihho nink werri, leiwä nink wina al, meile risti-rahwale sürowä nink jurowä Kristussest esse säetu.

Kun es se kirjotet om?

Nida kirjotawa pühha Ewangelisti, Matteus, Markus, Lukas, nink pühha apostel Pavel:

Meije Jssand Jesus Kristus, sel ööl, kui temma ärra anti, siš wöt temma leiba, tennas, murs mint and ommise jüngrile, nink üttel: Wötke, söge, se om minno ihho, kumb teije eest antas. Sedda tekke minno mälletusfes.

Selsammal kombel wöt temma ka karrikat perrast öddango-sööm-aiga, tennas nink and neile, nink üttel: Wötke nink joge kif se sišsest; sesinnane karrik om se wastne lepping minno werren, kumb teije nink mitma eest ärrawalletas, pattu andisandmisses. Sedda tekke, nisaggede kui teije sedda jode, minno mälletusfes.

Mes awwitap nisaggune söminne nink jominne?

Sedda näütwa meile nesinnatse sömma: Teije eest ärraantu nink ärrawalletu pattu andisandmisses. Se om: Et meile sakramentur pattu andisandmist, ello nink önnistust neide sömmu läbbi antas: Sest kun pattu andisandmist om, saäl om ka ello nink önnistust.

Kuis ihholik söminne nink jominne ni suri asju woip tallitada?

Söminnenink jominne ei te töttelikult sedda mitte, enge ne sömma, kumma nida käüwa: Teije eest ärraantu nink ärrawalletu pattu andisandmisses. Kumma sömma se ihholikko sömisses nink jomisse man omma, kui päütik pühhan sakramen-

tin; nink ke neidsammu sömmu ussup, sel om, mes nemma ütlera nink tootawa: se om, pattu andisandminne.

Kes siš pühha altari-sakramenti tullolikkult wastawöttap?

Paastma nink ihholikkult henda walmistama, om kül kaunis wäljaspidine walmistaminne: Ent se om bigede ausa nink walmis, ke neid sömmu ussup: Teije eest ärraantu nink ärrawalletu pattu andisandmisses. Ent ke neid sömmu ei ussu, ehk sest katsite mötley, se om umbusklik, nink ei olle mitte bigede walmistetü. Sest se sömma: Teije eest, päuwowap selgid usklikkuid süddamid.

Ita. 01. 8. 9. Dabo opus eorum in
 erritate, & factus perpetuum feriam
 eis: & scient in genibus semen eorum,
 & germen eorum in medio populorum:
 omnes qui viderint eos, cognoscent il-
 los: quia isti sunt semen, cui benedixit
 Dominus.
 Jerem. 31, 31. & seq. Ecce dies ve-
 nient, dicit Dominus, & feriam domui
 Israel & domui Juda factus novum,
 non secundum pactum, quod pepigit cum
 patribus eorum, in die qua apprehendi
 manus eorum, ut educerem eos de ter-
 ra Aegypti: pactum quod irritum fece-
 runt & ego dominatus sum eorum, dicit
 Dominus. Sed hoc erit pactum, quod
 feriam cum domo Israel post dies illos,
 dicit Dominus, dabo legem meam in vi-
 sceribus eorum, & in corde eorum scri-
 bam eam: & ero eis in Deum, & ipse
 erunt mihi in populum. Et non docebit
 ultra vir proximum suum, & vir fra-
 trem suum dicens, Cognosce Dominum:
 omnes enim cognoscent me a minimo co-
 rum usque ad maximum, ait Dominus:
 quia propitiabor iniquitati eorum, &
 peccati eorum non memorabor amplius.
 Jerem. 32, 40. Et feriam eis pactum
 sempiternum, non desinam eis benefa-
 cere: & timorem meum dabo in corde
 eorum, ut non recedant a me.
 Jerem. 50, 5. Venient, & opponen-
 tur ad Dominum, cadere sempiterno,
 quod nulla oblivione delebitur.
 Bar. 2, 25. Et stantiam illis Testamenti
 alterum sempiternum, ut sim illis in
 Deum, & ipse erunt mihi in populum.
 Ezech. 16, 60. 62. Recordabor ego

REB- 816
 Katekismus
 R 8173

Eorum, ut non recedant a me.
 Jerem. 50, 5. Venient, & opponen-
 tur ad Dominum, cadere sempiterno,
 quod nulla oblivione delebitur.
 Bar. 2, 25. Et stantiam illis Testamenti
 alterum sempiternum, ut sim illis in
 Deum, & ipse erunt mihi in populum.
 Ezech. 16, 60. 62. Recordabor ego

